DACIADA

competiția pentru a asigura minții un trup sănătos și viguros

Spre noi victorii și în sport și-n muncă
Sportivi ai României Socialiste
ne încolonăm,
Cinsti-vom tricolorul cu adîncă
Putere de a birui — JURĂM !

Din milioanele de piepturi crește
Credința ce partidului purtăm ;
Să ne întrecem și să-nvingem
voinicește,
Cinstit și ne-nfrîcat — JURĂM !

...Cu acest solemn **Legămînt** față de partid și popor — expresie vibrantă a simțămintelor de profundă gratitudine pentru minunatele condiții de muncă și viață ce le sînt asigurate, a angajamentului de inimă și conștiință de a se pregăti mereu mai bine — au încheiat sportivii României, prin reprezentanții lor cei mai aleși, **grandiosul spectacol festiv** care a avut loc pe stadionul „23 August" din Capitală, cu prilejul finalelor primei ediții a competiției sportive naționale „Daciada".

„Daciada", mulți dintre noi cunoaștem nemijlocit, fructifică și extinde, pe un plan evident superior, frumoasele tradiții ale mișcării sportive de masă din țara noastră — mișcare creată din grija partidului și inclusă cu rol important, în anii socialismului, în ansamblul muncii educative pentru a asigura minții un trup sănătos și viguros, pentru a cultiva în rîndurile tineretului înaltele virtuți morale caracteristice constructorilor socialismului și comunismului. Așa au rămas încrustate pe răbojul memoriei iubitorilor de sport acele neuitate competiții de mare anvergură ale anilor '50, '60 și '70, care s-au numit „Cupa tineretului muncitor", „Cupa unității tineretului", „Cupa satelor", crosurile populare (inițiate la „1 Mai", la „30 Decembrie"), concursurile sportive de vară ale tineretului, complexele sportive premergătoare actualului complex „Sport și sănătate", campionatele școlare și universitare, serbările sportive cu care se deschidea și se închidea fiecare an școlar. Au reușit, aceste tradiționale acțiuni sportive de mare amploare și mare popularitate — cu toate greutățile și lipsa de experiență, inerente începutului — să propage ideea de mișcare fizică în rîndul maselor populare, să atragă în sport din ce în ce mai mulți tineri și cetățeni de diverse profesii, să descopere talente sportive care apoi au ajuns să reprezinte cu succes culorile sportului ro-

„Daciada" se organizează la nivelul **tuturor unităților economice**, școlilor, facultăților, unităților militare, comunelor, orașelor, municipiilor și județelor, cuprinzînd **toate mijloacele** educației fizice, sportului de masă și de performanță, desfășurate **pe tot parcursul anului**. Întrecerile cuprind **ediții de vară** (în perioada martie — octombrie) și **ediții de iarnă** (în perioada noiembrie — februarie) cu **finale pe țară o dată la doi ani** (începînd cu 1978).

Prima ediție a „Daciadei" a înregistrat **6 000 000 de participanți** — muncitori, țărani, intelectuali, militari, pionieri și elevi, tineri și virstnici din întreaga țară : 2 000 000 la întrecerile de iarnă ; 4 000 000 la întrecerile de vară. Dintre ei, circa 2 000 s-au distins prin talent, aptitudini și posibilități de a urca pe treptele măiestriei sportive, fiind selecționați și încadrați în cluburile de performanță, unde își desăvîrșesc pregătirea.

mânesc în arena internațională.

Organizată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, înscrisă la loc de frunte în **Programul privind dezvoltarea activității de educație fizică și sport pe perioada 1976—1980, aprobat de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R.**, „Daciada" — preluînd și dezvoltînd tradițiile în noile condiții — a ridicat și mai sus „ștacheta" sportului de masă, punînd pregnant în lumină preocuparea partidului și statului nostru pentru creșterea nivelului general al activității sportive de masă și de performanță, pentru integrarea tot mai armonioasă și deplină a acesteia în procesul de formare a omului nou — preocupare ridicată la rangul de politică

În urma celor 53 de finale și acțiuni centrale pentru desemnarea campionilor în sportul de masă, la care au participat **peste 7 000 de finaliști**, clasamentul pe județe al primei ediții a „Daciadei" arată astfel, în partea lui superioară : 1. **Municipiul București** (220 puncte) ; 2. **Alba** (132 p) ; 3. **Constanța** (104 p) ; 4. Brașov (97 p) ; 5. Cluj (90 p) ; 6. Suceava (85 p) ; 7. Prahova (79 p) ; 8. Neamț (73 p) ; 9—10. Sibiu și Galați (cîte 71 p)... Pe ultimele locuri : 38. Covasna (16 p) ; 37. Tulcea (14 p) ; 38. Sălaj (12 p) ; 39. Ialomița (10 p) ; 40. Vaslui (7 p).

Prima ediție a „Daciadei" a pus în joc, pentru sportul de masă, 234 de medalii (cîte 78 din fiecare metal prețios : aur, argint, bronz). Cele mai multe au fost cucerite de București (22), Alba (17), Brașov (13), Prahova (12), Cluj (9), Constanța, Galați, Harghita, Suceava, Teleorman, Timiș (cîte 8). După numărul medaliilor de aur cucerite, clasamentul este, în linii mari, asemănător : București (11), Alba (6), Brașov (5), Galați (4), Botoșani, Dolj, Iași, Teleorman, Timiș, Vîlcea (cîte 3).

de interes național. **Sub egida acestei generoase competiții — cea mai cuprinzătoare acțiune sportivă națională din cîte au fost organizate vreodată la noi — au fost antrenați în stimulatoare întreceri sportive milioane de cetățeni,** cu deosebire tineri, de toate profesiile și din toate zonele țării. Această amplă activitate sportivă a dovedit, prin concepție și prin puterea de convingere a faptelor, că „Daciada" se împletește strîns și armonios cu marea manifestare de masă cultural-artistică și educativă „Cîntarea României", ele exprimînd două laturi esențiale, inseparabile, ale aceluiași proces complex de creștere și educare socialistă a generațiilor de cetățeni, de dezvoltare și afirmare multilaterală a personalității umane.

De-a lungul **primei ediții,** desfășurată pe parcursul anilor 1977—1978, obiectivele „Daciadei" au stimulat energiile și ambițiile sportive din toată țara, din fiecare județ, localitate, unitate economică sau social-culturală. Așa se explică faptul, deosebit de îmbucurător, că — **în paralel cu întrecerile organizate succesiv pentru desemnarea campionilor și reprezentanților pe localități, pe județe și pe țară — au apărut numeroase inițiative și concursuri pe plan local și central,** care

PARTIDUL

CEAUSESCU

ROMANIA

s-au bucurat de largă popularitate în rîndurile copiilor și tineretului sau chiar al oamenilor muncii trecuți de vîrsta primăverilor. „Crosul tineretului", cu peste un milion de participanți, „Cupa Cutezătorii", cupele U.T.C. la sporturile tehnico-aplicative, „Crosul pionierilor" sau întrecerile la o multitudine de discipline prilejuite de diverse date aniversative, toate dotate cu trofee oferite de organizațiile obștești sau instituțiile de stat cu atribuții în sport — constituie numai cîteva din inițiativele cu deosebit ecou apărute în prima ediție a „Daciadei".

Totodată, „Daciada", **sub egida căreia s-au desfășurat în sistem unitar toate campionatele naționale de performanță,** prilejuiește un cadru fertil pentru descoperirea și afirmarea talentelor cu reale aptitudini și posibilități de a urca mereu pe treptele măiestriei sportive, pentru ridicarea nivelului general al activității de performanță. În luptele greco-romane, în caiac-canoe și gimnastică, în tenis de cîmp și tenis de masă, în natație, box, șah, handbal, fotbal și în alte ramuri sportive au și fost folosite, e drept încă timid, posibilitățile de depistare și selecție oferite de „Daciadă".

Poziția Capitalei în fruntea tuturor clasamentelor finale ale „Daciadei" era de așteptat — dat fiind cunoscutul ei potențial sportiv. A surprins însă foarte plăcut prezența județului Alba pe locul secund. Interesant, Albacul lui Horea a cucerit, prin tinerii săi, 3 medalii de aur — toate în întrecerile de schi — ceea ce reprezintă record printre comunele din întreaga țară.

Prin modul în care a fost organizată, s-a desfășurat și s-a încheiat, **prima ediție a „Daciadei" a fost realmente un succes.** Succes relevat și onorat cu înalte aprecieri de însăși conducerea superioară de partid. În **mesajul tovarășului Nicolae Ceaușescu** către participanții la prima ediție se adresau **cele mai calde felicitări atît miilor de finaliști** prezenți, în acea memorabilă seară de septembrie '78, pe gazonul feeric luminat al stadionului „23 August", cît și **maselor largi ale tineretului patriei — muncitori, țărani, intelectuali, studenți, elevi, uteciști, pionieri, șoimi, români, maghiari, germani și de alte naționalități — care au desfășurat, de-a lungul a doi ani de zile, o amplă și bogată activitate sportivă, călindu-și trupul și voința, formîndu-se ca oameni înaintați în marea întrecere declanșată de această acțiune cu caracter național, pregătindu-se pentru muncă și viață, pentru măreața operă de edificare a socialismului în România, de înflorire a patriei și apărare a libertății și independenței ei.**

În **mesajul transmis tovarășului Nicolae Ceaușescu de „Ștafeta Daciadei"** se spunea: „Vă raportăm, mult stimate tovarășe secretar general, că și în acest an sportivii noștri au obținut noi victorii — 8 medalii de aur, 8 de argint și 13 de bronz la campionatele mondiale; 12 de aur, 15 de argint și 11 de bronz la campionatele europene". Acestora aveau să li se adauge în lunile următoare cele 7 medalii (1 aur + 2 argint + 4 bronz) la mondialele de gimnastică, plus cîte o medalie de bronz la mondialele de canotaj seniori și de judo juniori — rotunjind un **bilanț de 75 medalii (21 + 25 + 29) pentru sportul românesc în anul 1978.**

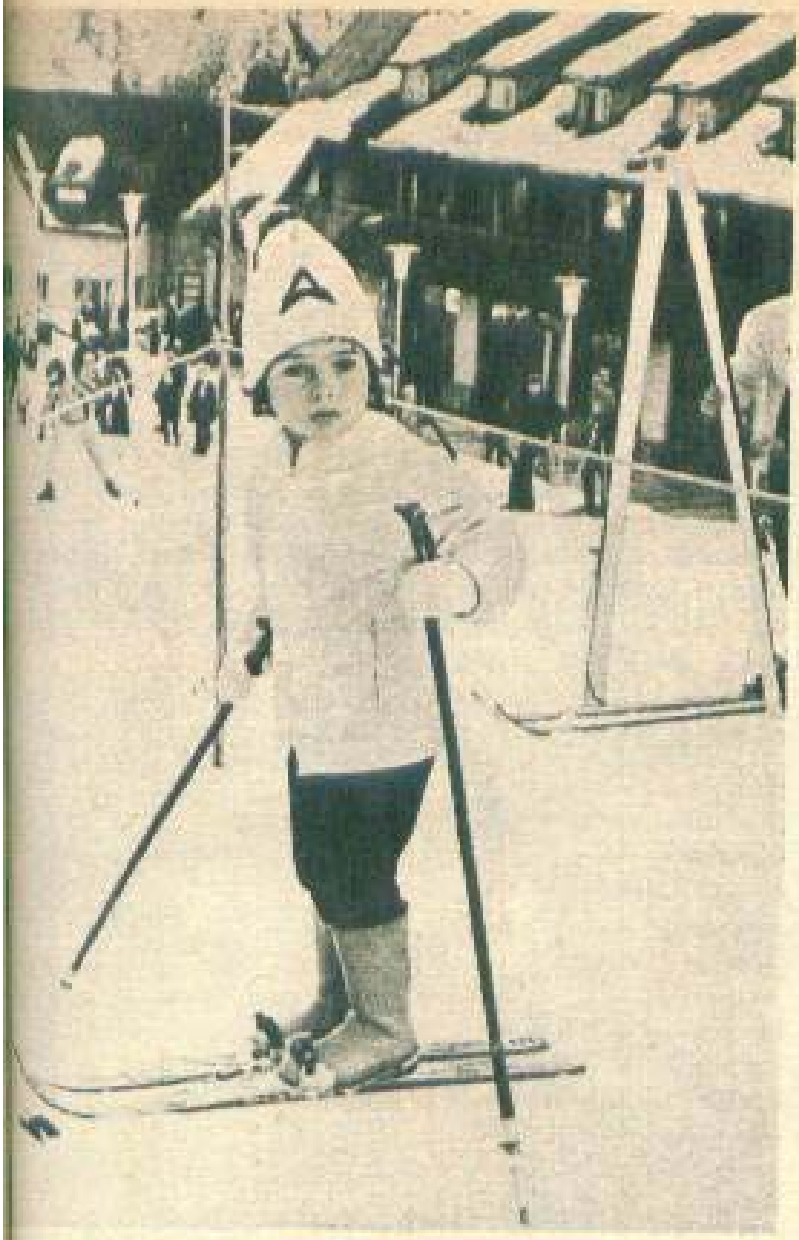

Ediția a doua a „Daciadei", care a debutat încă din 5 noiembrie 1978, cu întrecerile de iarnă, va putea constitui, desigur, o **etapă superioară** în atingerea întocmai a țelurilor nobile în numele cărora a fost concepută această mare competiție sportivă națională. Așteptăm de la noua ediție să generalizeze bogata experiență a ediției inaugurale, dar să și țină seama de învățămintele acesteia, să mobilizeze un număr și mai mare de cetățeni în activitățile de educație fizică și de sport de masă, practic întregul tineret, să secondă la lumina performanțelor tot mai mulți sportivi capabili să reprezinte cu onoare și bune rezultate prestigioasele culori ale sportului românesc. Să împlinească exemplar, deci, ceea ce înșiși sportivii se angajau în încheierea solemnului lor **legământ cuprins în mesajul transmis secretarului general al partidului de „Ștafeta Daciadei"**, venită din toate colțurile țării și purtată în ultimul schimb, la spectacolul de pe stadionul „23 August", de sportivi medaliați olimpici, mondiali, europeni și balcanici :

Ediția '79 a „Daciadei" cuprinde întreceri de iarnă (la sanie, schi, patinaj, șah, tenis de masă), ale căror etape județene se vor încheia pînă la 18 februarie, și întreceri de vară (la toate celelalte discipline sportive), ale căror etape județene se vor încheia pînă la 1 noiembrie. Finale pe țară vor avea loc în anul 1980.

Tovarășului Ceaușescu, cu credință
Neîncetat îndemnul i-l urmăm ;
Să urce tricoloru-n biruință
Prin „Daciada", peste veac — JURĂM !

Gheorghe MITROI

TERRA mai puțin cunoscută

În almanahul nostru de anul trecut încercam să scoatem din penumbra civilizației contemporane cîteva aspecte ale „Terrei mai puțin cunoscute". Un crîmpei infim, față de acel univers de locuri, semințli, tradiții și obiceiuri pe care nici marile albume și enciclopedii nu-l pot cuprinde în întregime. Vom continua, așadar, și în almanahul de anul acesta atlasul nostru ilustrat, cu imagini inedite, reproduse după revista americană „National Geographic"

Amazonia

REDESCOPERIREA „INFERNULUI VERDE"

Un uriaș bazin fluvial acoperit de cea mai întinsă pădure a tropicelor. O arie de peste șapte milioane kilometri pătrați, adică patru zecimi din cuprinsul Americii de Sud și a 20-a parte din suprafața uscată a globului, unde se concentrează o cincime din disponibilitățile de apă dulce, o treime din totalul pădurilor virgine și o populație de numai două miimi din cea a Pămîntului, mai puțin de doi locuitori la un kilometru pătrat ; un litoral atlantic de 1 800 km și aproape 12 000 km de hotare internaționale conturează marginile Amazoniei, acest colos din al cărui trup stăpînesc, în proporții diferite, opt țări : Brazilia, Bolivia, Peru, Ecuador, Columbia, Venezuela, Guyana și Su-

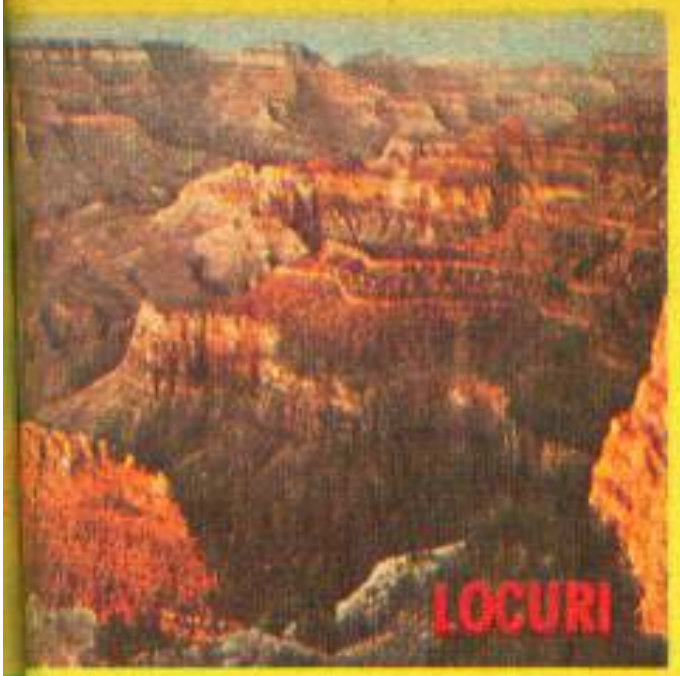

rinamul, prima din ele dispunînd de partea cea mai mare — 63 la sută. Pînă şi întinderea Amazoniei are ceva mitologic. Cifrele se arată destul de elastice ca, între două calcule, să îngăduie diferenţe de pînă la 180 000 km pătraţi!

*Pînă mai ieri, istoria Amazoniei era povestită „pe felii" de cercetători izolaţi, dar mai cu seamă de căutătorii de aur, acei cavaleri ai hazardului pentru care nimic nu-i mai real decît iluzia; de culegătorii de „latex" *), pe ale căror morminte s-a clădit, în zorii veacului nostru, opulenţa efemeră a „baronilor cauciucului"; de vînători temerari sau de evadaţi ce-şi căutau refugiul în neumblatul pămînt evocator al legendarelor zine războinice — amazoanele — dar cu faima atît de ingrată de „infern verde".*

De cîtva timp, Amazonia a inaugurat o nouă etapă a istoriei sale, odată cu pătrunderea pe un front din ce în ce mai larg a civilizaţiei tehnice.

În rîndurile ce urmează, încercăm să deschidem o fereastră spre această lume atît de stranie.

***) latex — seva arborelui de cauciuc.**

Transamazonica — o coloană vertebrală terestră pentru Amazonia

Vînzătorul de emoții

Pe aeroportul din localitatea columbiană Leticia, o inscripție cu litere mari te anunță că ai ajuns în „inima junglei". Și, cînd ajungi la această inimă, prima surpriză este să descoperi că ea are un stăpîn : Mike, pentru cei apropiați, și „señor Tsaliks" pentru restul. Un grec-american cu trup de atlet și ochi ageri, căruia nu te încumeți să-i dai cei 50 de ani împliniți, din care 20 petrecuți aici. Cu folos. Are într-un fel dreptate cînd spune : „Amazonia a fost făcută pentru mine". Proprietățile lui includ cel mai bun hotel din localitate (Parador Ticuña), un magazin de „amintiri din Amazonia", o grădină zoologică și o companie de turism, care invită pe oricine la „30 de aventuri în junglă", între care vînătoarea de crocodili și de șerpi constrictori. De altfel, aventuri fără prea multe bătăi de inimă. Tocmai în asta stă cheia succesului firmei : comercializează emoții, dar nu exagerate.

...În ziua aceea, un grup de fotoreporteri de la „Life" tocmai își pregăteau obiectivele pentru a culege secvențe uluitoare, la adăpost de primejdii, după ce în prealabil vărsaseră tariful fixat. În „Zoo", zece șerpi „sucurijú" de talie mijlocie (4—5 metri) se întind somnolenți la umbră. Iată-l pe d. Mike, însoțit de trei auxiliari ai săi, intrînd în cușcă cu un sac de iută. Alege un exemplar, îl prinde cu relativă ușurință (căci pensionarul e sătul și, pe deasupra, somnolent datorită tranchilizantelor) și-i astupă vederea cu sacul pentru a-l imobiliza. Cum șarpele miroase urît, stăpînul îl spală la marginea mlaștinii, unde va „lupta". Cu șarpele încolăcit pe corp, îi întreabă pe turiști și pe fotografii profesioniști care ar fi unghiul mai bun pentru imagini, apoi glumește cu lucrătorii săi ; „Azi vom vîna unul mare"! Intră în mlaștină nu prea adînc și agită apa cu picioarele ca să dea impresia de încleștare puternică. Numai că „sucurijú" nu se arată interesat de spectacol, atîrnînd inert pe corpul „maestrului". La o distanță cam exagerată, aparatele de fotografiat țăcănesc de zor, cele de filmat zbîrnîie, iar cînd toți sînt mulțumiți, vînzătorul de emoții scoate șarpele din apă, fără a-i da însă drumul din strînsoarea la „gît", ca să-i spunem așa. Surîzător, la sfîrșit ține să liniștească asistența, care tinde să se îndepărteze și mai mult :

— Singurul pericol e ca șarpele să-mi fugă.

Asigurările nu au nici un efect. Lucru explicabil, ținînd seama de faima proastă a constrictorilor, aceste tîrîtoare gigantice care, pe stomacul gol, nu cruță nimic. În strînsoarea celor vreo zece metri de inele — cît măsoară exemplarele mai corpolente — se frîng orice sisteme osoase : de leopard, crocodil sau om. Nu degeaba señor Mike are două grîji speciale : coada șarpelui să nu se poată sprijini pe nimic și spectacolul să se încheie înainte ca tranchilizantele să-și înceteze efectul. Un accident de pomină s-a soldat nesperat de fericit pentru copiii ce jinduiau după bananele din grădina hotelului : șarpele a mîncat dulăul de pază. Eliane Martins, o fată care a însoțit, ca ghid, zeci de excursii, mă lămurește, cerîndu-mi discreție, că aceste excursii se încadrează în cîteva reguli fundamentale : se coboară pe rîu în ambarcațiuni lente, spre a lăsa impresia de călătorie lungă ; în junglă se umblă în cerc, pentru a crea „suspense" ; se trece de mai multe ori pe lîngă așezarea tribului Ticuña (indieni „pacificați" de mai mult timp), avînd grijă de a se face zgomot, ca ei să aibă timp să-și potrivească ținuta de „războinici" (cu mijloace oferite de d. Mike). În genere, într-o inscenare bine aranjată, indienii îi amenință pe turiști, ca apoi să-i primească cordial și chiar să fumeze cu ei „pipa păcii". În schimb, proprietarul companiei le dă indienilor un sortiment de medicamente — analgezice, aspirină, chinină, sedative etc. — primite de el gratuit de la societăți medicale străine, cărora le trimite, contra cost, maimuțe și alte specii din fauna locală pentru experiențe. Sînt medicamente oferite

unicului spital din localitate, cu 40 de locuri, construit de d. Mike, care, prin acest gest filantropic, a neutralizat, zice-se, „curiozitatea" autorităților față de proveniența veniturilor sale de 100 000 de dolari pe an — după estimațiile nesigure ale unor comercianți locali. Unii îi atribuie chiar un loc în rețeaua internațională a traficului cu narcotice și susțin că restul activităților aflate la vedere ar fi doar paravan. Oricum, un paravan foarte rentabil și el.

Dar Amazonia înseamnă ceva mai mult și mai serios decît oferă parodia businessman-ului din Leticia.

Imensa frunză verde cu nervuri albastre

Ni se înfățișează acest indefinit perimetru amazonic ca o imensă frunză verde cu apele nervuri albastre, gravitînd spre un ax monumental, Amazonul, lung de peste 6 000 km. Din țările Anzilor și pînă la Atlantic, printre arbori giganți lunecă, mai întîi repezi, apoi lenește de parcă se tîrăsc, apele celui mai mare fluviu al lumii. Totdeauna sulburi, căci cară zilnic în ocean 3 milioane tone de mîl, ca și cum 300 000 de camioane grele și-ar descărca neîncetat povara. Din podișuri și lanțuri montane laterale coboară spre matca neverosimil de largă a Amazonului acuarela de ape — cînd negre, cînd verzui ori cristaline — ale celor 1 100 de afluenți ai săi, 15 mai mari ca orice fluviu european. Și peste această întindere ușor înclinată trec fără odihnă vînturile oceanice, formînd maiestuoase lanțuri de nori ce irigă jungla, iar ea, ca un ciudat burete, restituie apele milioanelor de rîuri și pîraie spre a fi duse iarăși în fluviu și de acesta spre ocean, ca ciclul să reînceapă.

Acest angrenaj teluric, servind de suport unei flore și faune fără egal în bogăție și diversitate, nu-i este în fel de prielnic omului, cel puțin unei activități continue și susținute. Căldura și umiditatea permanentă te fac să te simți ca într-un cazan cu aburi, iar insectele, interminabile hoarde de lipitori agresive și nesătule, îți pun răbdarea la o cumplită probă. Ca și cum n-ar fi de-ajuns, plouă ca în zilele potopului. Doar o subtilă diferență separă perechea anotimpurilor : vara plouă în toate zilele, „iarna" — toată ziua. Pămînt locuibil, totuși. La rigorile lui s-au adaptat de-a lungul vremilor comunitățile primitive ale indienilor — tot mai rare acum —, ca și metișii rezultați, după conchistă, din amestecul cu portughezii și spaniolii.

În afara cîtorva centre urbane, destul de tinere, perimetrul amazonic a fost populat de lumea „extractivismului", adică de oameni trăind din ce le pot da pădurea, apa și eventuala cultivare a unei parcele infime în pragul locuinței. Suflete ostracizate ce viețuiesc mai totdeauna la marginea apei în case din trunchiuri de arbori înălțate pe piloni și acoperite cu frunze, sau instalate pe plute ancorate la mal, ce urcă și coboară odată cu nivelul capricios al apelor. O asemenea casă pare provizorie, gata oricînd de a fi abandonată. Are, de obicei, o singură încăpere, deschisă, cu doi sau trei pereți, atît cît e nevoie pentru a adăposti de ploaie și a face căldura suportabilă. În ea locatarii trăiesc „la vedere". Nici nu au ce ascunde, posedă doar indispensabilul : cîteva oale și crătiți, toporul, barca cu vîsle, carabina. De mobilă, nici vorbă. Chiar și patul, cînd se întîlnește, pare un confort exagerat, înlocuit, de regulă, prin hamac. Exceptînd omul, mizeria nu are ce să roadă : sărăcia e lucie. Vecinii sînt depărtați, lipsesc veștile, timpul nu se măsoară în ore, nici în zile. Curge lent, ca viața, ca apa. Nici inundațiile teribile nu perturbă ritmul, ci înseamnă numai un sezon în viața locuitorului, care continuă să vîneze, să pescuiască și să semene după ciclul apei sau, uneori, sfîrșește în vîltorile ei. Natura suverană comandă omul în acest univers, unde pădurea e ogradă, apa — drum, iar orizontul se termină la prima cotitură a rîului.

TERRA mai puțin cunoscută

Din cele mai vechi timpuri, multe stăpîniri străine s-au succedat și suprapus pe legendarul pămînt al Siciliei — greci, cartaginezi, romani, bizantini, mauri, normanzi, germani, francezi, spanioli — fără a fi reușit să stingă aspirația spre libertate a populației. Tradiția și folclorul au păstrat peste secole moștenirea ideii de independență, ca acest car alegoric, tras de zece perechi de boi pe străzile orașului Palermo, care celebrează în fiecare an sfîrșitul dominației de 300 de ani a Spaniei și izbăvirea Siciliei de o cumplită epidemie de ciumă.

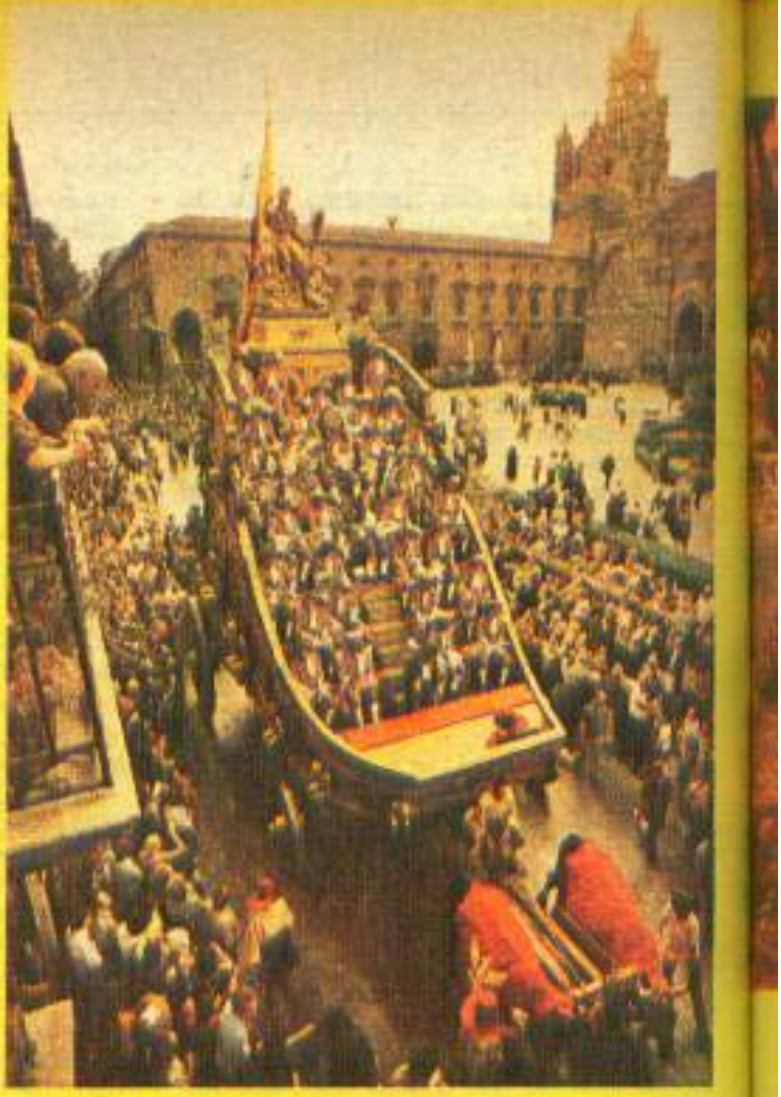

AMAZONIA

„Fețele palide" suflau în goarnă

Cînd ajung pe aici, ziarele și revistele din restul țării sînt de mult învechite, iar cele locale știu doar cu ceva mai mult decît prezumtivul cititor. Nu-i de mirare.

— Ziarul meu este unic în lume. Nu este de vînzare și nici nu accept abonamente. Prefer să-l difuzez gratuit. Se imprimă într-o baracă-atelier pe care am făcut-o eu însumi cînd pe aici nu se producea nici măcar un șurub. Am, adică, două ziare. Sînt cotidiene, dar apar săptămînal sau o dată pe lună, cînd se poate.

João Mariano da Silva, proprietar, editor, director, redactor, reporter, tipograf și difuzor al publicațiilor „O Jaruá" și „O Rebate" din localitatea Cruzeiro do Sul, are 75 de ani și, înainte de a fi fost captivat de gazetărie, a lucrat ca „seringueiro" *) 20 de ani, „pe vremea cînd un om ca mine își întrerupea din cînd în cînd treaba și sufla într-o goarnă spre a da de știre ortacului celui mai apropiat din pădure că e încă viu". Interlocutorul se referea la timpurile cînd indienii erau mai mulți și își manifestau aversiunea față de „fețele palide", ce le încălcau hotarele, prin săgețile silențioase expediate în momentul cînd destinatarii se așteptau cel mai puțin. Avea indianul două calități

*) seringueiro — culegător al sevei arborelui de cauciuc

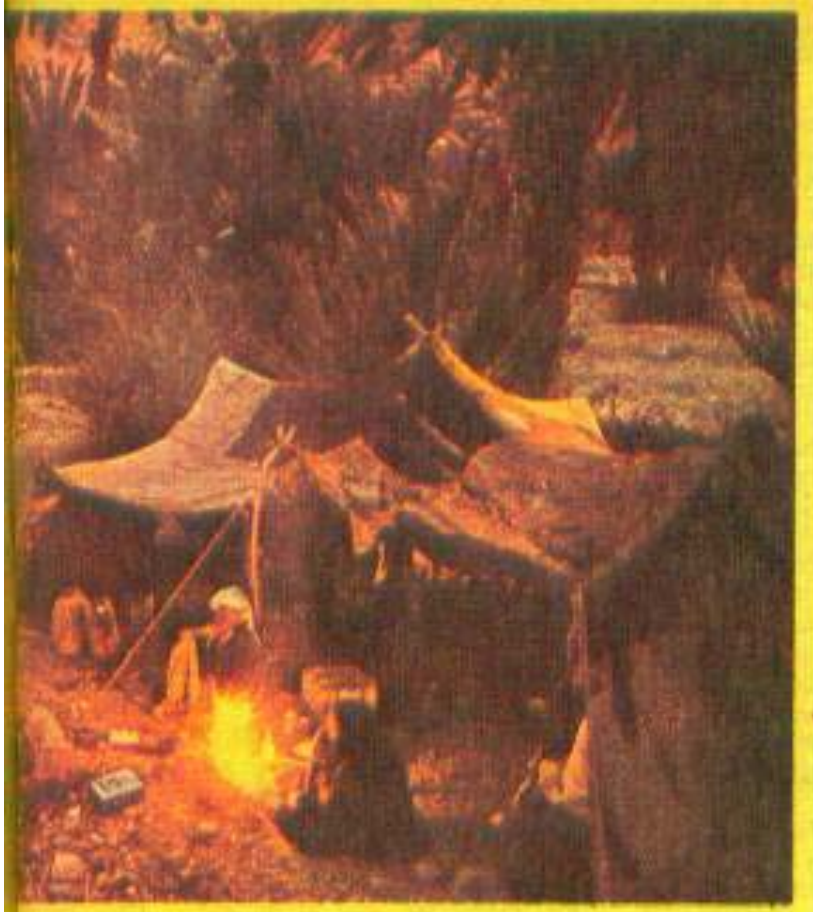

Lege nescrisă, dar transmisă şi respectată din generaţie în generaţie cu aceeaşi puritate şi forţă, ospitalitatea este principala călăuză etică a beduinului din deşertul Egiptului. Lîngă cortul ţesut din păr de capră, în jurul focului care amorţeşte răcoarea nopţii deşertice, oaspetele este primit cu sentimente alese de prietenie, însoţite de tradiţionala cafeluţă neagră.

recunoscute : ştia să aştepte şi cunoştea terenul cu ochii închişi, cum se spune. Dacă aceste virtuţi n-au fost suficiente pentru a opri pătrunderea străinilor, oricum, lor li se datorează în bună măsură supravieţuirea unor triburi care, teoretic, ar fi trebuit să dispară demult, datorită adversităţilor îndurate.

În acest pustiu de informaţii timpul se scurge fără măsurători riguroase, aşa că noţiunea de „ieri" în gura unui „caboclo" *) poate prea bine să însemne acum o săp-

*) caboclo — locuitor al zonelor rurale din regiune

„Seringueiro" cu o „minge" afumată, produsul final al trudei sale

tămînă, o lună sau cine știe cît. Pesemne și fiindcă aici este o lume unde totul pare exagerat de mare, începînd cu dimensiunea unităților administrative. Municipiul Altamira din statul Pará, de exemplu, măsoară 320 000 kilometri pătrați, fiind mai întins decît 16 din cele 22 de state ale Braziliei și echivalînd aproape cu teritoriul Japoniei : teritoriile federale Roraima și Rondonia, cu suprafețe egale celei a statului São Paulo, au fiecare doar cîte două municipii, față de cîteva zeci în primul caz. Iar în materie de populație nu lipsesc extreme de-a dreptul anecdotice : un municipiu, întins bineînțeles, din statul Amazonas, acum cîțiva ani nu avea decît un locuitor — și numai ziua, căci noaptea el dormea în locuința sa de dincolo de rîu, cuprinsă în raza altui municipiu, ceea ce nu-l împiedica să aibă totuși un deputat în adunarea legislativă a statului ! Pînă și lumea extracției cauciucului rămîne hipertrofiată. „Arborii care plîng" sînt dispersați pe trei milioane kmp.

Dar ce se întîmplă cu lacrimile acestor arbori ?

Pe cărările culegătorilor de „lacrimi"

„Seringal"*) Catuaba, la marginea drumului între Rio Branco și Porto Velho. Elias Cardoso, un tînăr de 25 de ani, iese dintr-un luminiș al pădurii cu un sac în spinare, ducînd o căldare cu „latex". Cu o canistră în mînă și cu pantalonii tăiați deasupra genunchilor, el avansează șchiopătînd de piciorul sting spre o colibă triunghiulară cu acoperiș de frunze. Înăuntru, cuptorul îngropat în pămînt scoate rotocoale de fum gros printr-un con de lut. Șezînd pe o laviță de nuiele, soția sa, Tereza, varsă lichidul lăptos în căldarea de deasupra focului, iar cu cealaltă mestecă cu o furcă pînă ce fiertura se preface într-o minge groasă și consistentă. Aproape că nu poți respira în încăpere, iar fumul întunecă totul. Elias așază lîngă cuptor căldarea adusă și-și scoate gheata de cauciuc plină de sînge : și-a rănit piciorul după prînz și e amărît că accidentul îi îngreunează treaba.

— Da, domnule, viața de „seringueiro" nu e bună nici pentru cîini. E viața cea mai...

Și lasă în suspensie precizarea.

Elias, seringueiro și fiu de seringueiro, nu știe carte, nu are certificat de naștere, buletin de identitate, carnet de alegător sau livret militar, așa cum sînt mulți de seama lui. De șapte ani, este unul din cei doi „încrestători" (celălalt e „vecinul" său Catanho, aflat la un ceas de drum în josul rîului) pe un perimetru unde există nouă cărări prin pădure, fiecare de opt kilometri și avînd cîte vreo 300 de arbori de cauciuc („hevea brasiliensis", pe numele lor științific), împrăștiați printre mulțimea altor esențe. Treaba lui zilnică începe la ora patru dimineața, cînd își ia merinde o conservă și puțină făină de manioc pentru prînz, ca să se întoarcă pe la cinci după amiază cu cîte 15 kg de „lapte", după 32 km de umblat, de încrestat „copacii plîngători" și de strîns seva în canistre. Alte 15 kg le lasă pe la ora unu la marginea unei cărări, cam la jumătatea drumului spre casă, de unde le aduce soția sa, ținîndu-și în brațe fiica, Marinete, de un an și jumătate.

După ce Elias preia operația de afumare, Tereza se ocupă de treburile casei, iar cuptorul funcționează pînă la nouă seara, cînd stăpînul face o baie în pîriul de lîngă colibă pentru a-și scoate stratul de funingine de pe el, cinează o fiertură de manioc cu carne de vînat, eventual puțin orez, și adoarme dus pentru a se trezi iarăși cînd jungla este învăluită încă în întuneric și ceață.

Un destin comun altor 150 000 de familii, care trăiesc încă din extracția cauciucului natural din Amazonia.

*) Seringal = perimetru cu arbori de cauciuc

Nomazi la pîndă

Întinsă cu capul spre asfinţit, zace între cioturi şi spini o splendidă panteră (onça pintada). A căzut fulgerată de plumb la vreo 20 de metri de plasa suspendată între două trunchiuri de copac, unde vînătorul Melquíades dos Santos a stat îndelung la pîndă. Aproape de leş, o stranie făptură cu gîtul prins în fringhie, fără jumătate de corp şi cu intestinele împrăştiate. E ceea ce a rămas dintr-o maimuţă folosită ca momeală. Cu puşca într-o mînă şi cu un fel de tingire acoperită cu piele în alta, vînătorul priveşte nervos spre un punct fix din pădure, unde se află un coleg al său de meserie, Nelsinho Barreto, suprema autoritate a ambilor fiind negustorul Felix Andrade din Itacoatiara, cel ce le cumpără blănurile crude, pentru a le revinde apoi prelucrate. De mult ar fi fost vremea să fi jupuit pantera, dar Melquíades mai aşteaptă. El scoate din tingire sunete grave, încercînd să atragă masculul ce i se pare că dă tîrcoale în căutarea femelei răpuse.

Pentru cei doi „gateiros", treaba asta a fost la fel ca atîtea altele. Ei dorm în hamac, se alimentează cu carne de maimuţă, făină de manioc şi conserve, îşi deschid drum prin junglă cu „facão" (un cuţitoi de jumătate de metru) şi, între două accese de malarie, dibuie urmele fiarelor. Pentru o blană de pisică sălbatică primesc de la negustor 120 de cruzeiros, pentru o panteră împuşcată în cap — 850. Pe ultima a nimerit-o în pîntece, aşa că va lua doar 400. Iar tranzacţia se face numai cu un negustor, acela care furnizează muniţiile şi unele alimente, la preţuri „de junglă" : trei kilograme de zahăr sau două de alcool ordinar pentru o blană de pisică sălbatică. Cu toată interdicţia legală, zeci de mii de persoane de pe riurile Xingu, Tapajos, Tocantins, Purus, Jurua şi Madeira trăiesc exclusiv sau parţial din vînătoare. Oameni pentru care aventura nu se termină niciodată, este doar munca de fiecare zi. Cînd îl laud pe Melquíades că e bun ţintaş, el îmi răspunde cu un zîmbet amar în colţul gurii :

— Şi fratele meu a fost. A greşit doar o singură dată şi leopardul rănit i-a strivit capul. Aşa că mă silesc să-mi feresc capul...

Cînd harponul nu se înfige...

În ziua următoare, pe malul riului Tapajos, într-un grup de vînători de crocodili întîlnesc un metis puternic, autor al unei rare performanţe. Păstra încă pe cap, în zona parietalelor, de ambele părţi, răni necicatrizate, găuri cu diametrul de vreo jumătate de ţol, certificat nefalsificabil al muşcăturii de crocodil. Povesteşte Inacio Pereira pe un ton de parcă l-ar amuza întîmplarea :

— Ştiţi, eu lucrez pentru domnul Vitorino Mendes, care vinde piei de crocodil pentru o firmă din São Paulo. Îmi dă cîte 80 de cruzeiros pentru o piele bună (intermediarul o vinde cu cel puţin triplul acestei sume — n.a.). Tocmai ieşeam pe lîngă apă şi dau de unul dincolo de plaja aceea pe unde aţi trecut mai înainte. Sar în canoa (pirogă) şi pun mîna pe „fisga" (un fel de harpon încîrligat). Era mărişor şi-mi zic : voi avea ziua cîştigată. Nu voiam să cheltui gloanţe, că dl. Mendes mi le dă tare scump. Dar nu apuc să înfig bine cîrligul şi fiara îmi răstoarnă barca, mă apucă de cap şi mă duce la fund. Mă bagă în mîlul de pe fund (e obiceiul crocodilului de a lăsa prada să se macereze — n.a.), dar eu îmi revin, nu ştiu cum, şi ies cît pot de repede. Mi se tulburase vederea, dar am reuşit să dau drumul la un glonţ. Puteţi vedea pielea, e acolo în barcă...

— Ai avut mare noroc.

— Da, sigur... Lumea zice că, avînd eu capul strîmb, crocodilul n-a putut muşca cum trebuie.

Şi începe să rîdă cu hohote de „norocul" său.

TERRA mai puțin cunoscută

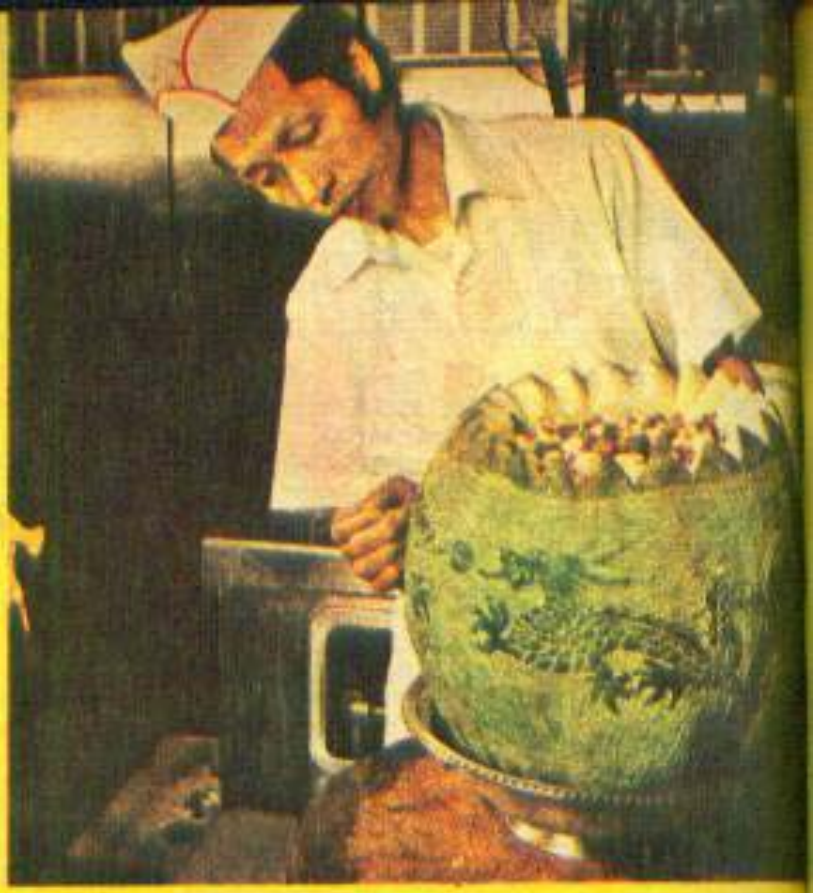

În arta culinară chineză, una din cele mai vechi din lume, pepenele de Anul nou întruchipează simboluri, tradiție și artă. Acestui specialist îi trebuie o zi întreagă pentru a-și desăvîrși opera. Nu numai umplerea pepenelui cu carne de pui tăiată mărunt, creveți, ciuperci, semințe de lotus, legume aromate și alte ingrediente, dar și sculptarea unui dragon în coajă cer multă pricepere și talent. După care pepenele este ținut la abur fierbinte timp de opt ore. Secretul gastronomic? Bucătarul artist are un răspuns simplu: „Mii de ani de experiență".

AMAZONIA

Cu toată periculozitatea sa, crocodilul e util, în calitate de „funcționar" gratuit al salubrității rîurilor, căci devorează toate resturile. Dar, de cînd femeile din metropolele urbane au început să-l prefere sub formă de poșete sau pantofi, soarta îi este pecetluită. Nici o interdicție n-a putut împiedica pînă acum decimarea lui sistematică, spre prosperitatea negustorilor și spre ghinionul celor ce, economisind sau nu muniția, nimeresc între fălcile reptilei.

„Marea dulce"

Pe măsură ce se apropie de Atlantic, Amazonul nu mai seamănă a fluviu, ci a delir lichid, căruia numai de la înălțimea avionului îi poți zări marginile; un monstru cu mandibulele deschise pentru a cuprinde comod între ele vreo nouă sute de insule cu statut permanent — inclusiv Marajó, de mărimea Elveției — pe un front larg de 300 km. Este „Marea dulce", cum a botezat-o Vicente Pinzón, comandantul unei caravele din cortegiul lui Columb, cînd s-a apropiat de coastele septentrionale ale Braziliei.

Se vorbește curent despre „delta Amazonului", cu brațe pe care nimeni încă nu a avut răbdarea și posibilitatea să i le numere, nu numai fiindcă sînt prea multe, ci pentru că multe din ele dispar, apar — își schimbă locul. Dar există oare o deltă? Întrebarea îi pune în încurcătură pe geografi, întrucît, în anumite puncte, domină acțiunea de distrugere, amintind de estuar, iar în altele se înregistrează o intensă acumulare, cu un număr infinit de

Unul din renumitele canale concentrice care străbat Amsterdamul. Tinăra familie locuieşte în această ambarcaţiune, ancorînd-o cînd pe un canal, cînd pe altul. Plăteşte o taxă de circa 40 de dolari anual numai pentru dreptul de acostare. În acelaşi „provizorat" se află încă vreo 2 600 de ambarcaţiuni familiale, o adevărată flotă a canalelor, în aşteptarea rezolvării problemei locuinţelor. Pentru evidenţa şi controlul acestor locuinţe plutitoare municipalitatea a înfiinţat birouri şi servicii speciale.

Amurg pe Amazon

insule și insulițe, separate prin canale naturale, ca și cum ar fi deltă. În Amazonia, natura sfidează categoriile geografice clasice, solicitînd un plus de efort pentru a fi înțeleasă.

Cine a înfruntat mai întîi măreața „Mare dulce"? Rămînînd în limitele riguroase ale istoriei, primul ar fi fost Orellana, căpitan al lui Pizarro. L-o fi precedat, totuși, cineva? Dăinuie încă versiuni, controverse. Bazîndu-se pe vagi inscripții, unii pasionați ai filologiei și legendelor acordă întîietate fenicienilor, alții pretind că o flotă a regelui Solomon ar fi navigat pe Amazon în căutarea de aur și esențe scumpe de lemn pentru templul din Ierusalim. Susținătorii versiunii invocă niște coincidențe între vocabularul ebraic și numele unor riuri amazonice, îndeosebi asemănarea între numele amintitului rege și cel de „Solimões", sub care este cunoscut Amazonul de la intrarea în Brazilia și pînă la confluența cu Rio Negro. Ar fi urmat egiptenii, cartaginezii — după înfrîngerea de către romani — și chiar... propovăduitorul creștin cunoscut din texele religioase ca „Toma necredinciosul", care s-ar fi apucat de creștinarea unor triburi indiene. Versiunile acestea pot părea nostime, dar, la urma urmelor, în materie de istorie, ca și în alte domenii, creierul omului parcă preferă, în antractul dintre două raționamente rigide, și cîte o porție de vis, menținînd elastice limitele imaginației și fertil terenul reveriei.

Indiferent cine dintre neamericani l-a văzut prima oară, Amazonul a rămas pînă nu demult, în chiar secolul atomului și al zborurilor spațiale, aproape tot așa de nestrăbătut cum era pe vremea dinosaurilor. Nici un pod nu i-a traversat deocamdată spinarea, nici un baraj nu i-a stăvilit mersul pentru a-i capta forța titanică spre folosul omului. Ce-i drept însă, apele lui primesc acum o doză mereu mai mare de motorină și uleiuri de la ambarcațiunile cu motor, iar îndrăznețe proiecte hidroenergetice sînt în curs de zămislire.

Etajele junglei

De fapt, s-ar cădea să vorbim de cîteva Amazonii, căci ele există în realitate, cu trăsături distinctive, lesne de sesizat. În afară de cea a deltei, în care nu se știe unde începe oceanul și unde sfîrșește fluviul, avem „Amazonia riurilor", trăind sub zodia inundațiilor, a mlaștinilor, a insulelor plutitoare ce coboară pe undele fluviului. Mai departe avem, ca să-i spunem așa, „Amazonia uscatului", cu arbori macerați de paraziți și sufocați de liane ce desenează pe trunchiuri enorme păianjeni vegetali, urcînd pătimaș spre întîlnirea cu cerul; o Amazonie tăcută ziua și trepidînd noaptea de zgomotul insectelor și păsărilor sau de răgetele ospățului animal.

Și pe verticală fețele Amazoniei diferă, prezentîndu-se ca niște etaje, păduri deasupra pădurii, fiecare cu fauna și flora proprie. Jos, plantele tinere luptă cu lipsa de aer și de pămînt, cu umezeala ce le face să mucezească și să putrezească la vîrstă fragedă. Disperate, rădăcinile ies din pămînt și se prefac în coloane, în brațe întinse a implorare. Mai sus, arbuști și plante de statură mijlocie, iar deasupra lor — cupola catedralei verzi, cu coroane de arbori înalți pînă la 60 de metri, vibrînd în razele soarelui. Antilopele, jaguarii, tapirii și cobrele animă parterul; păsări cu zbor greu și pui de maimuță curioși frecventează zona de mijloc, iar sus, la mansarda edificiului verde, fluturi și papagali multicolori execută zboruri acrobatice peste maimuțele gălăgioase, trăind în desfătarea luminii bucuria vieții la înălțimi. Jos, cunoști doar umbra umedă și caldă, descompunerea vegetală — o grotă întunecoasă, întreruptă rareori de luminișuri cu mici parcele cultivate, cu așezări microscopice, unde își duc viața oameni tăcuți. Cît mai aproape de apă, în ciuda crocodililor, a peștilor voraci, a șerpilor ce coboară de pe crengile arborilor pentru a se adăpa în curentul piraielor.

Poveste cu arbori umblători

În luminișuri, ochiul omului se poate prinde de un petic de cer, de spațiu liber, unde razele soarelui se năpustesc în cascadă, unde gîndurile îi plutesc mai în voie și notele triste ale ghitarei găsesc loc să se verse. Sînt mai totdeauna acorduri ale sufletului solitar, apăsat de greutățile traiului, tulburat de închipuiri alimentate de atîtea lucruri stranii ce-l înconjoară : lilieci de mărimea șobolanilor ce-și adorm victimele cu fîlfîitul aripilor și apoi le sug sîngele ; „pești de pădure" cu aparat respirator dublu, grație căruia pot trăi și pe uscat ; arbori „umblători" cu ramuri ce ajung la sol și se transformă în rădăcini, în timp ce trunchiul vechi putrezește, așa că arborele își schimbă locul, „umblînd" încet... Și atîtea altele. În fața peștilor care ies din apă, a arborilor ce „pășesc" prin autotransplanturi succesive, a rădăcinilor și frunzelor dătătoare de miere sau de otravă fulgerătoare, imaginația omului se dilată, adăugînd acestor lucruri ciudate altele noi, rod al fricii și necunoașterii. O întreagă lume de mituri se suprapune celei reale.

Zînele sub clar de lună

Asupra acestei Amazonii a imaginației guvernează o zeitate — Jurupari — a cărei legendă se leagă de cea a amazoanelor. Primii călători spanioli și portughezi porniți pe Amazon povesteau despre femei războinice de o frumusețe răpitoare, trăind tot anul singure, cu excepția unei zile de sărbătoare, cînd veneau să se scalde în lacul Iaci-iarua (raza de lună). Numai atunci se lăsau îmbrățișării bărbătești și, dacă năștea o fiică, ofereau soților de-o noapte, în semn de recunoștință, piatra verde aducătoare de fericire — muiraquită. O scoteau din fundul apei și, spune legenda, ea era nămolul întărit de luna plină. Apoi fugeau în pădure și reluau războaiele. În fruntea oștilor bărbătești, Jurupari le învinge și operează un radical transfer de putere : zinele rîvnite și toate celelalte femei devin „paria", slujnice ale bărbaților. O suită de rituri sînt interzise femeilor sub amenințarea cu moartea. De la reformele acelui personaj misogin, zeificat de indienii Aruaque, au rămas pînă azi la unele triburi anumite ceremonii de inițiere, măști rituale sculptate în lemn, ca și unele tabu-uri, între ele interdicția căsătoriei înainte de o anumită vîrstă. Se adaugă obligația tatălui de a sta lungit în hamac după nașterea fiului său și de a ține un regim alimentar, ca și cum el ar suferi durerile nașterii. Felicitările rudelor și prietenilor tot lui i se adresează.

Moștenirea lui Jurupari

Mitul lui „Jurupari" domină o încîlcită rețea de simboluri onirice și reprezentări mistice, o altă junglă ecuatorială, întrepătrunsă cu cea palpabilă. Ochii vii, smulși din orbite și puși în pămîntul umed, germinează și cresc, devenind plante și fructe purtătoare de viață (legenda plantei „guarană"). O fată îngropată de vie s-ar fi prefăcut într-un tubercul — aliment pentru cei ce au ucis-o (legenda manioculuí). Este răspîndit mitul nopții ; bărbatul pleacă în căutarea nopții, care ar sta ferecată undeva departe ; reușește s-o elibereze și s-o aducă, cucerind astfel inima femeii iubite. Fericirea însă nu durează, este tulburată de monștri, căci în angrenajul acesta mistic dragostea nu e decît o clipă de bucurie între două spaime. Și atunci vrăjitorii, cu fum de rășină și tutun, cu dansuri și cîntece rituale, inițiază marea cursă fantasmagorică în căutarea „pămîntului fără rele", a pămîntului fără monștri, fără oboseală și mi-

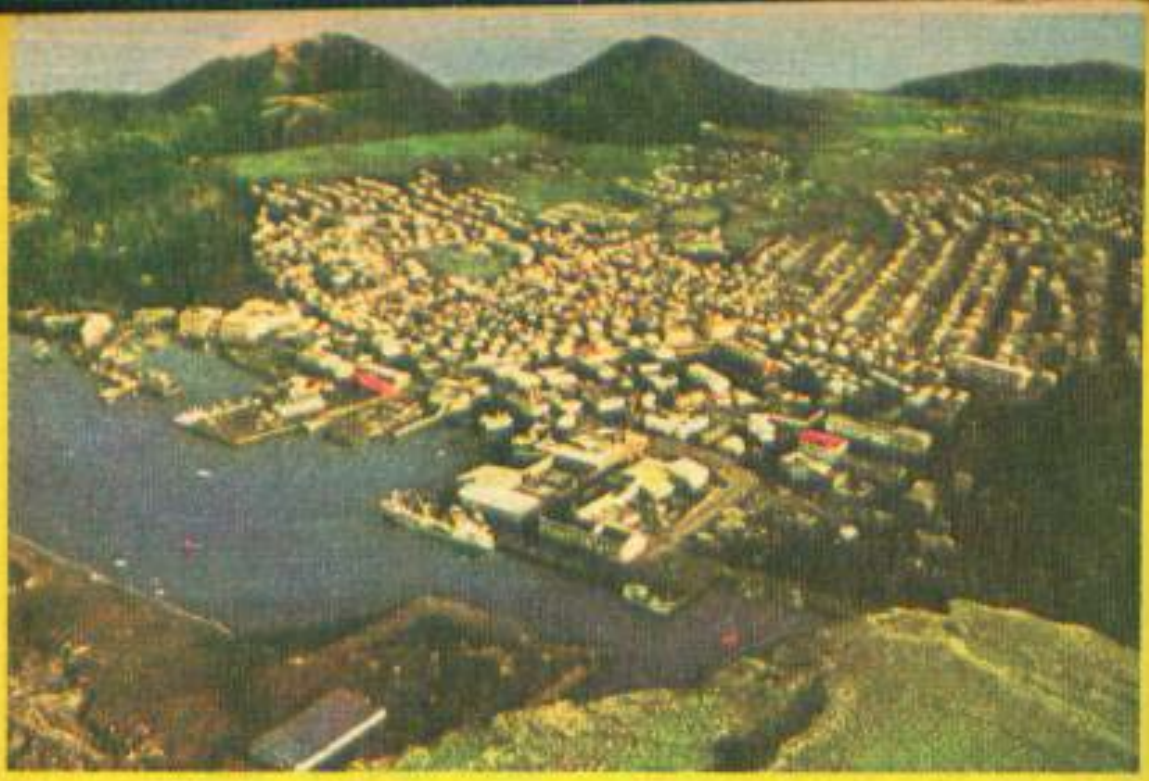

Acoperiţi aproape în întregime sub cenuşă şi lavă în timpul erupţiei vulcanice din 1973, oraşul Vestmannaeyjar, din insula Heimaey, în sudul Islandei, a renăscut prin munca titanică a locuitorilor săi. O treime din case fuseseră distruse, peisajul catastrofei era dezolant. Dar marea majoritate a celor 5 000 de locuitori a revenit. Cu lopata în mînă, au înlăturat cenuşa şi lava, patru veri la rînd, au reconstruit, au reparat, au curăţat de cenuşă pînă şi dealurile dimprejur. „Ne plac colinele noastre să fie verzi" — spun neîndupleca-ţii cuceritori ai vulcanului.

AMAZONIA

zerie — şi mai ales fără „pacificatori".

Rămăşiţe de indieni din grupul Gê populează încă locuri din zona riului Tocantins, trăind din vînat şi pescuit. Dar sărăcia civilizaţiei lor materiale nu-i împiedică să aibă o organizare socială relativ complicată, cu triburi împărţite în două jumătăţi exogame (indivizii dintr-una se pot căsători numai cu indivizi din cealaltă jumătate), fiecare împărţite în clanuri, grupuri de vîrstă şi alte feluri de grupuri. În contact cu albii şi cu alte triburi de indieni, ei şi-au sporit mijloacele materiale, dar păstrează vechea structură socială.

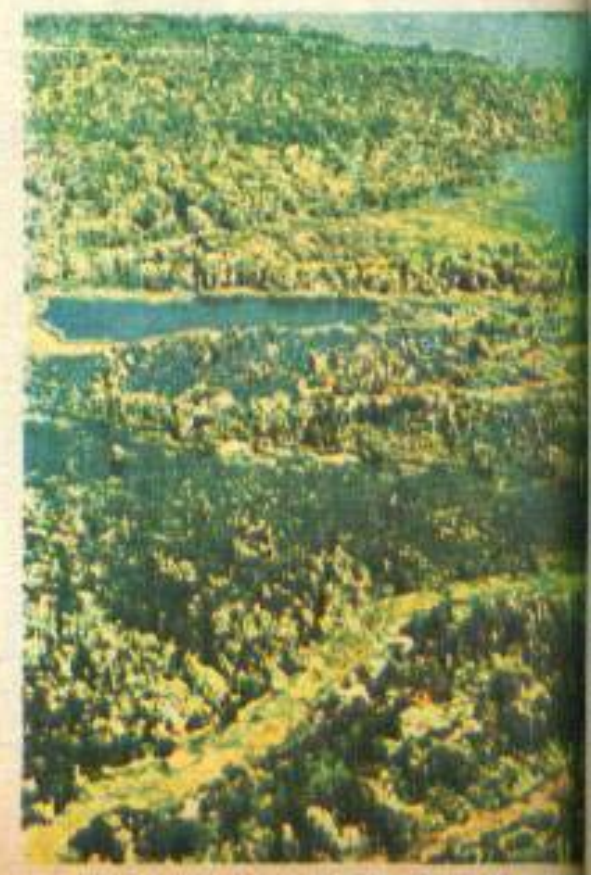

În timpul „iernii", spaţiul amazonic devine un fel de burete suprasaturat de apă

TERRA mai puțin cunoscută

Pe strada principală a unui orășel din statul Minnesota (S.U.A.) are loc tradiționala paradă a curcanilor. Pentru ei, ultima. Pasărea, descoperită de primii coloniști englezi pe pămîntul „Lumii Noi", a rămas pentru americani friptura simbolică, în amintirea celor dintîi recolte după debarcare. Este „Ziua recunoștinței" (Thanksgiving Day), o sărbătoare a recoltei, care se stabilește anual în ultima joi a lunii noiembrie.

Oaspete la tribul caiapo

Ascunsă de liziera pădurii, așezarea numără vreo 40 de colibe dispuse în două rînduri, avînd în mijloc una mai mare, destinată ceremoniilor. În preajma locuințelor se văd doar cîini și papagali de talie mare, prinși de picior cu sfoară în jurul unui țăruș și ținuți pentru penele lor colorate, folosite ca podoabe. La sosirea mea, în sat se aflau numai femei și copii. Din oalele atîrnate de cujbe deasupra focului ieșeau aburi și miros de pește. Bărbații erau strînși cu toții, ceva mai departe, pe o plajă largă, de unde se pregăteau să plece cu pirogile, a doua zi în zori, la pescuit. Nu era o ieșire obișnuită, ci una ceremonială, căci nimerisem în plină „Sărbătoare a peștelui", constînd dintr-o vînătoare cu mare pompă urmată de mese copioase. De prima parte se ocupă bărbații, cealaltă cade în seama femeilor.

Grație însoțitorului meu de la centrul apropiat al serviciului pentru protecția indienilor, sînt întîmpinat cu destulă atenție de doi tineri, care ne conduc la cacicul lor, Nuiratu. Atenția sporește vizibil după ce depun la picioarele suveranului obișnuitul pachet cu daruri — sare, tutun, chibrituri și zahăr.

Este unul din triburile ce compun neamul caiapo, dispersat pe o considerabilă suprafață, de la marginile riului Araguaia și pînă adînc în Amazonia occidentală.

Cu toată atmosfera destinsă, observ mult respect față de cacic. El nu poartă acum alte podoabe decît inele de os în urechi și un toiag de lemn, frumos încrustat. Cînd se

așază, ceilalți fac la fel, iar cine nu dorește se îndepărtează. În momentul cînd i-au prezentat darurile, s-a făcut tăcere, ca și cum oamenii ar fi ținut să nu tulbure ceremonia primirii, apoi cacicul le-a distribuit celorlalți în părți aproximativ egale, rezervîndu-și lui aceeași cantitate, dar servindu-se ultimul. O parte din sare a pus-o într-un săculeț separat, spunînd că este pentru fetele nemăritate.

La lăsarea serii, animația pe plajă crește odată cu sosirea femeilor. Bărbații apar cu trupurile pictate în negru și roșu în vederea dansurilor ceremoniale. Treizeci dintre ei se aliniază pe două șiruri, lăsîndu-se alternativ pe cîte un picior, ca pentru încălzire. S-a înnoptat bine și sfertul de lună luminează anemic întinderea plajei punctată de focuri. Siluetele oamenilor se lungesc pe nisip, părînd trase de întunecimea pădurii din preajmă și reflexele flăcărilor împrumută trupurilor tonalități de bronz. E larmă mare, rîsete, interpelări sonore, indescifrabile. La un semn al cacicului, se face liniște și balerinii de bronz își încep dansul, frumos și straniu, dansul războinicilor.

Un șir se înclină lateral și dansează un timp în echilibru precar, executînd pași luți, într-o cadență impresionantă. Se adună apoi cu celălalt flanc, formînd un cerc, și cu toții se autoacompaniază cu un cîntec în care predomină vocalele deschise. Se separă din nou și, de astă dată, șirurile avansează impetuos, ca pentru o înfruntare ; pantomima unui atac, jucată pe fondul răpăitului de tobe ce crește în intensitate. Se amestecă dansatorii simulînd gama mișcărilor unei lupte, inclusiv cu utilizarea temutei „borduna" (ghioagă), dar fără să producă vreo zgîrietură măcar. Și cînd, din nou în cerc, execută un fel de „bătută", este uluitoare cadența reușită pe nisip. Femeile se mărginesc să intoneze o melodie monotonă, ținîndu-se de mîini și legănîndu-se ușor într-un cerc separat. Spectacolul se încheie cu un strigăt general de „evoeee", al cărui ecou se pierde peste albia riului.

În onoarea defunctului

De vorbit, caiapos vorbesc gesticulînd mult și, cu mimica lor expresivă, dau mai multă vigoare discursurilor lungi, dar, cînd le vine rîndul să asculte, rămîn imobili ca niște statui. Femeile nu beau apă direct din rîu, ci sapă la margine o groapă cît un lat de palmă, pentru a împiedica să li se reflecte imaginea în apă. Trebuie să fie la mijloc vreo credință, un fel de revers al narcisismului. Bărbații, în schimb, beau direct din rîu, ducîndu-și la gură mîinile făcute căuș. Familiile își îngroapă morții în apropierea locuinței. Imediat după moarte, se sapă groapa și defunctul este culcat cu picioarele spre răsărit, ca soarele să-i lumineze calea spre eternitate. Cei vii își taie părul după gradul de rudenie cu mortul : tatăl sau mama se tund complet, frații și surorile îl lasă de vreo trei degete, unchii și mătușile pînă la înălțimea urechilor. La alt trib, Aruaque, de pe rîul Uraricoreia, se păstrează încă un obicei arhaic de a „mînca" părinții sau rudele moarte, dar într-un fel original. Corpurile decedaților sînt arse, iar cenușa depozitată în minuscule urne de lut. La aniversări legate de persoana celui dispărut, ca o cinstire a memoriei sale, cîte puțin din această cenușă se amestecă cu o banană, pînă se obține un terci, care apoi se distribuie, în porții, rudelor. O formă de a sugera perpetuitatea vieții...

Vrăjitor cu trusă de urgență

Notam mai sus simțul de echitate la caiapos, de altfel prezent în genere la triburile indiene. Există totuși un privilegiat al tribului, recunoscut ca atare de toată lumea : vrăjitorul, care cumulează atribuții de preot și medic. Cei

de aici se numește Kuriala și e foarte bătrîn. Se bucură de o seamă de avantaje : primește alimente de la toți, atît pentru sine, cît și pentru „spirite" ; este întotdeauna ascultat în consiliul bătrînilor, un fel de parlament, unde, de obicei, are ultimul cuvînt cînd se hotărăște ceva. El trebuie să alunge ploile și furtuna, să atragă grațiile spiritelor bune și să le îmblînzească pe cele rele, să vindece boli, să stabilească timpul optim pentru vînătoare și pescuit etc. Și se descurcă cum poate cu atîtea sarcini.

Medicina sa e bazată pe flora locală. În afară de „cabinetul" de lucru — coliba sa — plin de ierburi și rădăcini uscate, el are și o „trusă de urgență". Este un sac de piele, unde păstrează o săgeată și un arc în miniatură, o pipă de tutun, ceară de albine, cîteva rădăcini, o nucă mare de „babaçu" (o specie de palmier), rășini, o broască uscată, un colier din semințe aromate și un băț asemănător cu cel al prestidigitatorilor, dar gol pe dinăuntru și avînd legate la un capăt pene de papagal. Bățul-țeavă are în interior rășini, amestecate cu spinare mărunțită de „pește electric". Ca preludiu, vrăjitorul „cîntă" boala, chemînd astfel spiritele în ajutor. Termină cîntecul, deloc melodios, și începe tratamentul sufiind peste pacient fum de pipă, în timp ce agită bețișorul magic. Abia pe urmă trece la administrarea unuia sau altuia din leacuri. Dacă pacientul nu scapă, înseamnă... că spiritele au decis așa. Totuși, vrăjitorul nu-și poate permite prea multe eșecuri, căci atunci poate fi suspectat de lipsă de „influență" pe lîngă spiritele bune sau chiar de pactizare cu cele rele, ceea ce-i poate periclita prestigiul ori chiar viața.

Adevărul este că un asemenea om reușește să vindece, cu mijloace și cunoștințe aparent rudimentare, maladii care adesea dau serios de furcă medicilor propriu-ziși. Și nu este de mirare, fiindcă vrăjitorul — pajé — este depozitarul cunoștințelor acumulate empiric de trib, din generație în generație, în legătură cu proprietățile curative ale florei și faunei. Dar tot atît de adevărat este că o serie de boli socotite ușoare de medicina de azi reprezintă la indieni o însemnată cauză de mortalitate (gripa și unele afecțiuni pulmonare).

Milenii de tăcere sub dinții ferăstrăului

„Ultima mare frontieră terestră sub impactul civilizației" ; „Fantastic depozit de minerale ale prosperității industriale" ; „Un viitor grînar al omenirii" etc. Sau, dimpotrivă : „Spre o nouă Sahară ?" ; „Echilibrul vieții la răscruce"...

Mai avîntate ori mai prudente, uneori cu iz de alarmă, asemenea titluri revin mereu de cîțiva ani în paginile publicațiilor străine, condensînd, din unghiuri diferite, dimensiunile și semnificația unei pasionante aventuri a timpurilor moderne : asaltul asupra imenselor spații virgine ale Amazoniei. În alt scenariu și cu alte mijloace, protagoniștii lui reeditează parcă patetica epopee a pionierilor nordamericani porniți cîndva să „îmblînzească" Vestul sălbatic și să-i schimbe fața.

„Far-West-ul sud-american și-a făcut ferm intrarea într-o nouă istorie. Ea este povestită de șuierul strident și prelung al ferăstraielor speciale, montate pe tractoare — tancuri cu șenile late de un metru și cu turele înalte de trei metri, prevăzute cu blindaje pentru a-i proteja pe lucrători de prăbușirea arborilor. Milenii de tăcere sînt retezate și răvășite de dantura monștrilor de oțel ce avansează implacabili, perforînd în intimitatea junglei coridoare pe mii de kilometri. În urmă, grupuri de artificieri smulg rădăcinile cu dinamită, iar tractoare cu supergabarit tîrăsc trunchiurile spre luminișuri anume pregătite, unde alte echipe le decupează și le stivuiesc în vederea transportului și prelucrării.

Frămîntat sub tălpile dințate și purtat de ritul nivelatoarelor, pă-

TERRA mai puțin cunoscută

„De vînzare apă proaspătă de izvor" — anunță acest personaj pitoresc, parcă reîntrupat din basmele Șeherazadei, la marginea orașului marocan Marrakech, în tîrgul de cămile. Cariera sa pare definitiv compromisă de concurența vînzătorilor de băuturi răcoritoare gen „Coca Cola", dar, pe de altă parte, costumația sa exotică îl ajută să prospere de pe urma solicitărilor turiștilor de a se fotografia împreună, ca „suvenir marocan".

AMAZONIA

mîntul este apoi netezit cu tăvălugul compresorului, pentru ca, periodic, autorii faraonicelor lucrări să celebreze inaugurarea cîte unui tronson de șosea. O mulțime de poduri și viaducte o sprijină prin rețeaua de rîuri, rîulețe, lacuri și mlaștini, prin desișul de liane pavat cu putregaiul cleios al vegetației moarte. Sînt cîteva asemenea șosele, terminate sau în curs de construcție ; altele, cele mai multe, își așteaptă rîndul. Belém-Brasília, Cuiabá-Porto Velho, Perimetrala Nord — iată numai o parte din traseele croite, sulițe implîntate adînc în structura îndărătnică a verdelui, în imaginea stereotipă a junglei populate cu „Tarzani" și animale... fotogenice. Cea mai mare dintre șosele — Transamazonica — de 5 400 km, traversează Brazilia de-a curmezișul, pentru a lega litoralul nord-estic cu frontierele occidentale ale țării și a le conecta apoi cu alte magistrale rutiere sud-americane. Cu toată împotrivirea naturii — nori de țînțari și de muște veninoase, scorpioni, șerpi, la care se adaugă boli necunoscute și care, la începutul marșului, lăsau „cîte un mort pe kilometru", cum scria un ziar, Transamazonica și întreg ansamblul de lucrări a înaintat cu puterea de neînvins a încrederii insuflate oamenilor de fiecare creație a civilizației tehnice, a speranței lor de a-și schimba traiul mizer.

Exod spre „pămîntul făgăduinței"

La Altamira, cînd se respira din plin euforia Transamazonicei, oameni cu ochii dilatați de febră și cu pielea verzuie ca suprafața bol-

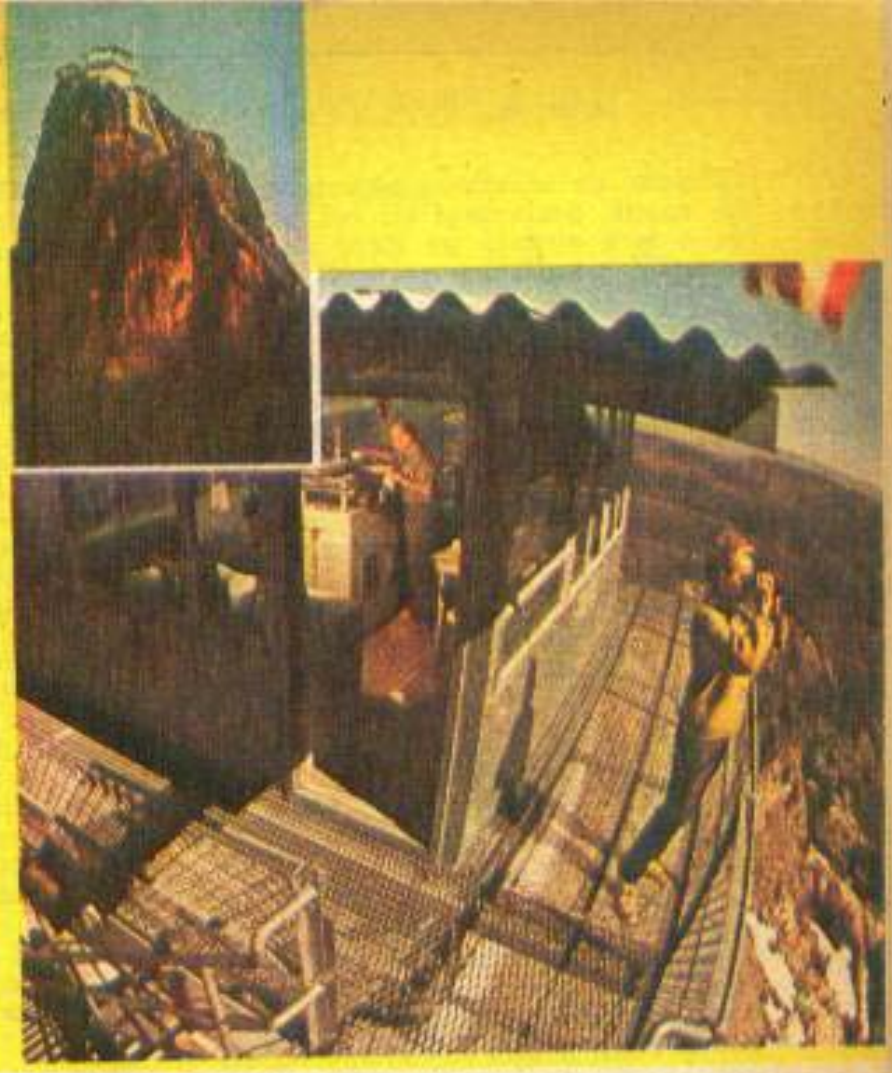

„Cuib de vulturi", la peste 2 800 m înălțime, pe muntele Sierra Buttes, în munții Californiei, regiune cu întinse rezervații și parcuri naționale. John și Gilda Davis, soț și soție, duc aici o viață solitară, vara și iarna, lîngă instrumentele lor, scrutînd zările cu binocluri puternice. Orice început de incendiu este imediat semnalat, înainte de a lua proporții, cu repeziciune, pe întinderile împădurite.

navă a mlaștinilor lucrau sub un soare nemilos la degajarea unei porțiuni împădurite. În răstimpuri se întindeau sleiți la umbră, scuturați de friguri din creștet pînă în tălpi. Unii aveau brațele umflate, mai ales cei veniți din sud, pe a căror carne mai fragilă țînțarii organizau banchete. În camerele strîmte, dar curate ale pensiunii „Cirandinha", viața era mai bună, pentru cei ce puteau achita 50 de cruzeiros pe zi. Proprietarul, în pantaloni scurți, trecea periodic pe la oaspeți cu un prosop și o pompă cu insecticid și executa insectele, alternînd metoda chimică cu cea mecanică.

La 50 km de Altamira, într-o căsuță din „agrovila" (așezare de coloniști, cu locuințe standard, ceva mai arătoase ca barăcile) stăpînul José Pacavira citește o scrisoare de la fratele său, rămas în Rio Grande do Norte, în „poligonul secetei": „José, iarna aici a început la 1 aprilie, nu am nimic din recoltă, cu toate că am semănat de patru ori. N-a căzut un strop de ploaie... Cînd îmi scrii, povestește-mi noutăți, cum îți merge recolta, dacă pămîntul e bun...". Gazda are vreo 40 de ani și nouă copii. A venit aici printre primele familii pe care autoritățile le-au adus din diverse colțuri ale țării și mai ales din Nord-Est (70 la sută), acordîndu-le cîte 100 de hectare de teren defrișat, de o parte și de alta a șoselei. Planul de colonizare țintește departe: în cinci ani, de-a lungul șoselelor federale, pe o adîncime de 200 kilometri, ar urma să fie instalate 100 000 de familii — formidabil exod spre un „pămînt al făgăduinței", încă incert ca perspective, dar de o anvergură demnă de geografia Amazoniei: însumată, suprafața destinată colonizării ar totaliza două

milioane de kilometri pătrați, adică un spațiu echivalent cu cel ocupat de o țară situată pe locul zece în ierarhia mondială.

Deși lucrurile mergeau încă greu (lipseau semințele potrivite, parcela cultivată suferise din cauza revărsării rîului din preajmă, José era încrezător că-și va putea întreține familia și va plăti terenul, distribuit, de altfel, la un preț redus, achitabil în 20 de ani.

— Mai rău ca de unde am venit nu poate să-mi fie, spunea el cu convingere.

Este resortul ce-i împinge încoace pe țăranii coloniști și nu numai pe ei. La o oră de drum cu avionul, un tunel pătrunde jumătate de kilometru într-un munte de fier. Afară, căldura ajunge la 35 de grade; aici, în interiorul coridorului îngust, trebuie să fie peste 50. Oameni goi pînă la brîu și acoperiți cu praf negru umblă aplecați de teama „tavanului", sudoarea curge de pe ei ca din robinete. Înainte, la capătul unde avansează excavațiile, explozia de dinamită împrăștie în aer gaz și praf, făcînd atmosfera și mai apăsătoare. Se tușește intens. Inginerul João Varela, șeful lucrărilor, arată spre fețele murdare și ostenite ale minerilor :

— Sînt toți formați aici. Erau vînători, pescari și culegători de castane. Au venit să cîștige. Compania le plătește între 150—700 de cruzeiros pe lună, iar cînd va începe exportul fierului nostru vor putea primi mai mult.

Geopolitică și contrabandă

Un șir de rațiuni au declanșat pătrunderea vertiginoasă și pe un front mai larg ca oricînd în spațiul amazonic. Toate țările care dețin porțiuni din suprafața regiunii s-au dezvoltat, prin tradiție, cu fața spre ocean, unele pe fîșii înguste de-a lungul litoralului, și cu spatele spre jungla imensă, dar aproape nepopulată. Ele însele hinterland-uri ale statelor industrializate, aceste țări aveau — și au încă — un hinterland intern. Nici Bolivia, singura dintre ele lipsită de ieșire la mare, nu face excepție, întrucît grosul populației sale (două treimi) este concentrat pe înaltul podiș andin, iar întinsele provincii din perimetrul Amazoniei au rămas cam așa cum arătau înaintea lui Columb.

De mai multă vreme, în Brazilia și la vecinii ei din Vest și Nord au cîștigat teren preocupările pentru garantarea unei suveranități efective asupra regiunii amazonice, unde dificultățile de acces împiedicau autoritățile să exercite un control veritabil. Aceasta a favorizat o crescîndă contrabandă de metale prețioase și de diamante, care s-a extins apoi și la minerale strategice, inclusiv radioactive, duse de străini în ambarcațiuni rapide sau cu avioane speciale, prevăzute cu laboratoare la bord și dispunînd de sute de piste de aterizare. Denunțuri, scandaluri, arestări în flagrant delict și... făptași care evadau cu-rînd, unii fără a apuca pronunțarea sentinței. Semn că îndărătul peștișorilor se aflau rechini... protectori.

Prin amploarea și implicațiile ei, fuga minereurilor rare pare să fi sensibilizat cel mai mult guvernele, opinia publică și sectoare ale forțelor armate. Acum zece ani, generalul brazilian Amauri Kruel spunea că, după calcule aproximative, flagelul contrabandei de minereuri a pricinuit țării o pierdere de trei ori mai mare decît datoria ei externă de atunci, ceea ce însemna peste zece miliarde de dolari ! Dar la scara întregii Amazonii ? Se mai dezvăluia și o realitate șocantă pentru țările respective : străinii cunoșteau mai bine măruntaiele Amazoniei. De altfel, erau — și sînt — prezenți ca mari proprietari funciari, stăpînind, fie direct, fie prin interpuși, milioane de hectare — situație care a determinat unele guverne să instituie restricții în această privință. În cazul Braziliei, se adăuga și presiunea zonei nordestice, cuprinzînd un sfert din populația țării și frecvent bîntuită de flagelul secetei. „Amazonia și lăcomia internațională" — își în-

titula o carte cu larg ecou profesorul brazilian Artur Ferreira Reis, în care îndemna puterea publică să treacă la măsuri „pînă nu e prea tîrziu".

„Selva" în versiune spectrală

„Radam", primul proiect brazilian de proporții, s-a soldat, între altele, cu o peliculă de cîțiva kilometri, conținînd imagini spectrale obținute prin fotografierea din avion a unei părți considerabile din centrul Amazoniei. Filmul era o dovadă concludentă că natura păstrează în adîncul pădurilor calde și umede inestimabile comori — mari rezerve din mineralele spre care aspiră, tot mai avid, avansul industrial.

Într-o referire plină de superlative la adresa „Radam", ziarul „New York Times" îl socotea „al doilea mare proiect de cercetări științifice din lume, după proiectul „Apollo". O exagerare, desigur. Din unghiul resurselor folosite și al tehnologiei create, distanța între ele este cosmică. „Apollo" a costat 24 miliarde de dolari, a folosit 400 000 de persoane (în mare parte supercalificate), timp de zece ani, și a creat un impresionant complex umano-mecanico-electronic — seria de nave spațiale Gemini, Mercury, modulul spațial și giganticele rachete de 130 metri înălțime. „Radam" a dispus de 3 000 de ori mai puțini bani și de 10 000 de ori mai puțini specialiști (36), timp de șase luni. Dar, dacă „Radam" — urmat de alte proiecte — va fi ceea ce s-a intenționat, ca semnificație imediată pentru planeta noastră, unde resursele minerale cunoscute se epuizează rapid, el ar putea depăși într-atît așteptările, încît aprecierea ziarului amintit să pară modestă. La inventarieri similare au procedat și alte state amazonice. E doar un preludiu, însă rezultatele sînt de pe acum din cele mai expresive.

Eldorado mineral

În cîțiva ani, din „țară a bananelor", Ecuadorul a intrat virtual în „clubul petrolier", grație descoperirii în regiunea amazonică a celui mai mare strat de țiței din America de Sud — 700 milioane de tone. Mari cantități de petrol au fost identificate și în „selva" peruană, adăugîndu-li-se descoperirea altor bogății în Columbia, Venezuela și Bolivia. Cît privește Brazilia, o sumară enumerare a descoperirilor oferă imaginea unui nou „Eldorado". În masivul Serra dos Carajas s-a identificat un zăcămînt de fier evaluat la 20—30 miliarde de tone (socotit cel mai mare din lume). Rezervele de casiterită din Rondonia au făcut ca, în scurt timp, industria braziliană de cositor să se alimenteze în întregime cu materie primă din surse proprii. O situație similară s-a petrecut și cu industria de aluminiu, iar cea chimică a primit un aport nesperat : descoperirea celui mai mare zăcămînt de sare gemă de pe planetă. Se adaugă mari rezerve de calcar, mangan și altele. Lista descoperirilor e atît de plină de superlative, încît zăcămîntul de fier de 50 milioane de tone din apropiere de Manaus — cu o concentrație de 56—63 la sută — este socotit ca avînd doar „valoare locală". El a făcut însă posibilă construirea primei uzine siderurgice din Amazonia, cu o producție de 200 000 tone pe an în etapa finală.

Controversă pe tema : copita vitei

„Boom"-ul agrar nu se lasă mai prejos de cel mineral. Un număr considerabil de „fazendas" (ferme) s-au instalat în Amazonia, atrase de înlesnirile fiscale și de altă natură. Între ele, fazenda Suiá-Missú, din zona cuprinsă între riurile Li-

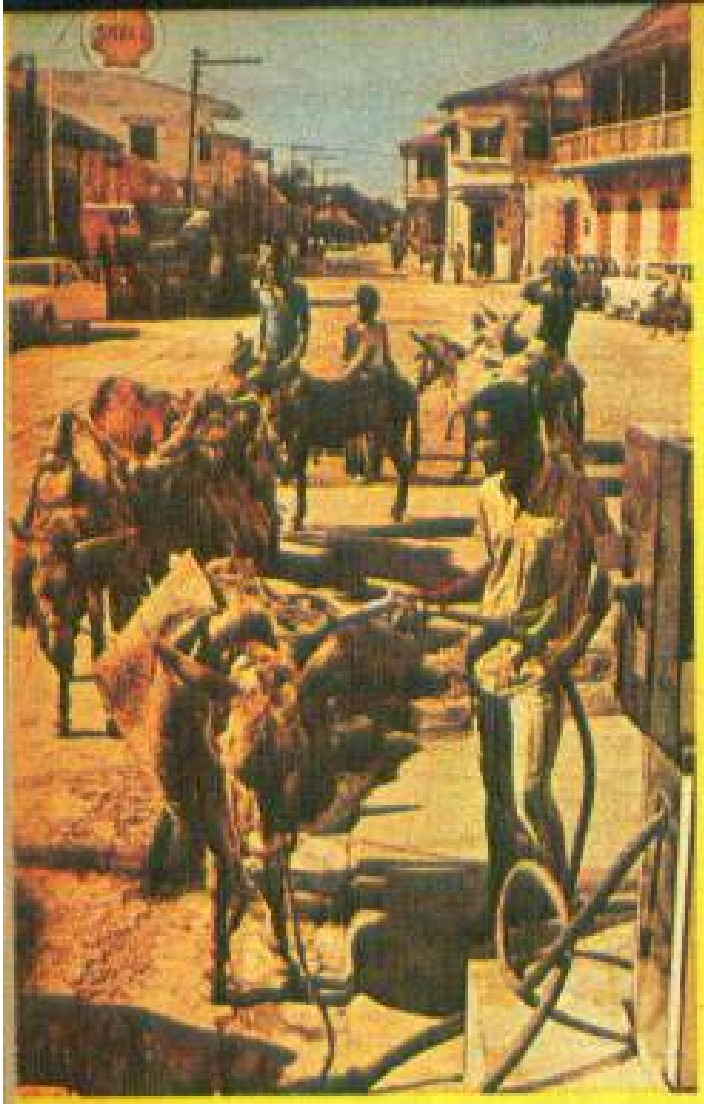

„A face plinul" — în variantă haitiană. Benzina e scumpă şi posesorii de automobile economisesc astfel cîţiva litri pe care motorul ar trebui să-i consume din sat şi pînă la staţia „Esso". Soluţie originală ? Mai degrabă unul din indiciile subdezvoltării şi lipsurilor în care se zbate marea majoritate a populaţiei.

AMAZONIA

berdade şi Xingu, măsoară 678 000 hectare, de cinci ori mărimea fostului stat Guanabara. Aparţine familiei industriaşului Orlando Ometto din São Paulo. Pînă la sfîrşitul deceniului, pe jumătate din pămînturile acestui superlatifundiu urmează să pască 130 000 de vite, cealaltă jumătate rămînînd rezervă de pădure. Deocamdată sînt doar 30 000 de vite, iar 700 de „peoni" doboară arbori pentru a asigura păşune turmelor viitoare. Este numai o parte dintr-un vast proiect de populare „prin copita vitei", adică de dezvoltare a zootehniei pe spaţiile rezultate prin defrişarea junglei, ceea ce după unii ar putea duce, în perspectivă, la pustiirea pămîntului amazonic.

Aici, ca şi la alte „fazendas", mîna de lucru nu se găseşte pe aproape şi întreprinzătorii apelează la serviciile unor samsari, care recrutează peoni de oriunde. Ferma încheie cu intermediarul un contract pentru „prestare de servicii", acesta face acelaşi lucru cu ţăranii recrutaţi şi astfel ferma scapă de obligaţiile sociale legale, pe care, teoretic, şi le asumă samsarul, încît, practic, angajaţii rămîn la discreţia stăpînilor.

Oricît de hipertrofiată ni s-ar părea ferma amintită mai sus, în Amazonia se întîlnesc şi proprietăţi mult mai mari. Miliardarul american Daniel Keith Ludwig stăpîneşte un milion şi jumătate de hectare, pe care vrea să le transforme în cea mai mare pădure plantată de pe pămînt (arbori de gmelina pentru celuloză) şi în cele mai mari culturi de orez.

TERRA mai puțin cunoscută

„Castelul... șoferului". Ce mai zărește oare omul de la volan prin parbrizul acestui minibus din capitala Filipinelor ? Serviciul circulației luptă din greu cu asemenea „carnavaluri pe roți", pe care fantezia și cultul primitiv al podoabei le fac uneori de nerecunoscut și le transformă în surse potențiale de accidente. Modernizarea transportului în comun, cu reguli stricte de comportare pentru șoferi și călători, duce treptat la eliminarea unor deprinderi cu rezonanță tribală.

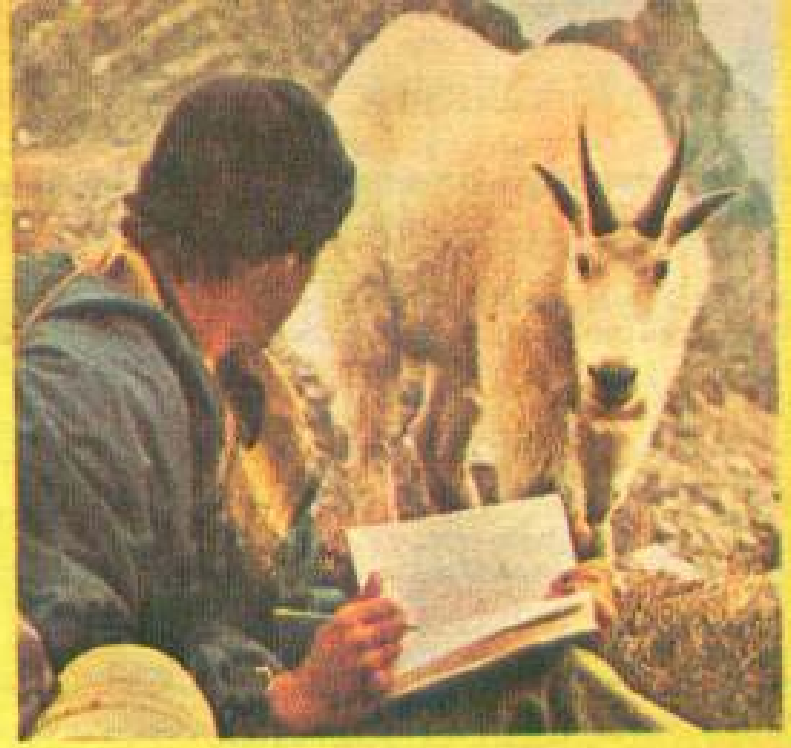

Pare gata să răspundă la chestionarul biologului canadian. Nu-i lipsesc nici cîteva licăriri de curiozitate în ochii ei de capră sălbatică, obișnuită să hălăduiască pe coaste de munte. O va întreba oare și de ce are un picior șchiop ? I-ar povesti cum și l-a scrintit rău de tot cînd a ratat un salt de pe o stîncă abruptă. Sînt semne că se vor împrieteni și — de ce nu — vor conlucra în complicate probleme de ecologie.

Ei n-au văzut încă automobile, dar sînt de acum familiarizați cu avioanele

Sub vraja „conchistei" tehnologice

Cu porțile deschise mereu mai larg spre civilizația tehnică, Amazonia cunoaște astăzi o trezire din letargia tradițională. Am ajuns în locuri unde băieții de 15 ani nu văzuseră niciodată un automobil sau camion, dar erau de acum familiarizați cu micile avioane „Cessna" și „Beechraft" ce aterizau regulat pe pistele înierbate. La Humanită, unde pe vremea epopeii cauciucului banii „curgeau ca apa" și așezarea ajunsese să aibă două ziare, tînăra funcționară de la prefectură a primit ordin să reorganizeze mica bibliotecă din vechiul și solidul edificiu construit acum 60 de ani. Se curățau sălile și se aranjau iarăși pe rafturile grele de fier cărțile și revistele scăpate de gîndaci și de umezeală și nerăsfoite de nimeni de peste jumătate de veac. Primele reclame cu neon fac de acum senzație la Boca do Acre, pe valea riurilor Purus și Madeira, iar majoritatea ambarcațiunilor mici — canoas, igarités, ubás — și-au înlocuit pînzele și vîslele cu sprintene motoare japoneze și americane, cumpărate la prețuri de ocazie în interiorul zonei de comerț liber din Manaus.

Telecomunicațiile se grăbesc și ele. Lumea urbană așteaptă relee pentru a vedea programe de televiziune. Instalații noi permit legături telefonice cu Rio de Janeiro și São Paulo, asigurate de antenele întreprinderii naționale „Embratel". Patru din ele, părînd laboratoare de știință-ficțiune, sînt implîntate în punctul cel mai înalt al masivului Pacaas-Novos, ca ochi și urechi puternice care au făcut aproape inutili stîlpii de fier sau de lemn și firele de cupru întinse acum șase decenii în acele margini de lume de către marele indianist generalul Rondón.

Vechiul port plutitor din Manaus a fost extins cu încă 500 de metri și în rada lui navele încep să dispute un loc la chei, descărcînd automobile de toate tipurile, proaspăt ieșite de pe banda uzinelor din São Paulo, pentru a congestiona și mai mult străzile orașului, care a depășit o jumătate de milion de locuitori și unde, îndeosebi spre seară, circulația mașinilor devine la fel de periculoasă și imprevizibilă ca la Rio de Janeiro.

Destinul „plămînului verde"

Cu toate că mii și mii de persoane au început să trăiască de pe urma tăierii junglei, că sute de mii de hectare au fost sacrificate pentru a ceda spațiu agriculturii și zootehniei, semnele prezenței omului în Amazonia nu sînt, deocamdată, decît simple „zgîrieturi" în compactul și sfidătorul bloc verde. Dar dacă, față de totalul suprafeței, spațiul defrișat pînă acum pare puțin, față de milenile pădurii neatinse acțiunea omului a urcat la niveluri stratosferice.

Obiectivul proiectelor de a da naștere unui „ciclu amazonic", ciclul populării „prin copita vitei", îi face însă chiar pe unii specialiști ai „SUDAM" (Superintendența pentru dezvoltarea Amazoniei) să-și încrețească frunțile în fața perspectivelor. După ei, asemenea proiecte ar putea conduce la devastarea patrimoniului forestier, așa cum altădată ciclul trestiei de zahăr și al cafelei au provocat distrugerea pădurilor din nord-est și sud. Cu circumstanța agravantă că solul amazonic, o dată lipsit de arbori, își pierde mult mai rapid fertilitatea, dezgolindu-și măruntaiele de nisip alb. (Pe terenurile aluvionare am întîlnit însă culturi de orez, de iută și piper, cu randamente constant superioare celor din restul Braziliei și din alte țări). Proprietarul unei ferme spunea, pe jumătate în glumă, că, așa cum merg lucrurile, numai o minune sau o aberație genetică ar putea scăpa Amazonia

de pustiire : doar dacă s-ar obține un hibrid între vacă și maimuță capabil să „pască" în copaci.

Dar destinul junglei amazonice este discutat și dintr-un unghi mai dramatic, cel al importanței ei pentru viața pe planeta noastră, asupra căreia ar exercita o acțiune purificatoare de cea mai mare însemnătate. I se atribuie acestui gigantic „plămîn verde" un rol de frunte în ansamblul pădurilor lumii, care, prin absorbirea bioxidului de carbon, mereu în creștere, din atmosferă și restituirea oxigenului, menține în funcțiune marile cicluri naturale ale Pămîntului, de care depinde însăși viața. Neliniștiți, specialiștii constată o sporire continuă a procentului de gaz carbonic pe care laboratorul natural suprasolicitat nu-l mai poate absorbi și unii extrag de aici previziuni pesimiste: sporirea temperaturii atmosferice ar putea provoca, în cîteva decenii, topirea calotelor polare, ridicînd astfel nivelul oceanelor cu pînă la 30 de metri, adică înecînd o mare parte din centrele populate ale globului. Asemenea previziuni sînt contestate de alți specialiști, lăsînd impresia că și în științele socotite exacte raționamentele pot fi surprinzător de maleabile.

În focul controverselor pe tema efectelor poluării atmosferice și a rolului junglei amazonice în diminuarea lor, din Brazilia (și din alte țări ale regiunii amazonice) s-au formulat reproșuri cam în următorii termeni : „Dacă țările industrializate și-au împuținat pădurile, să le replanteze" ; „De ce să plătim noi prețul de a menține jumătate de țară acoperită de junglă fiindcă alții se asfixiază cu fumul propriilor fabrici ?" Pornind de la constatarea că incriminările veneau invariabil din statele industrializate, unii se întrebau dacă grija pentru conservarea mediului ambiant nu ascunde intenția de perpetuare a subdezvoltării în țările vizate. Cum se vede, excesele polemicii n-au fost lipsite de rezonanțe politice. Ele s-au temperat apoi, prevalînd o realitate incontestabilă, anume că atmosfera este amestecată și mobilă, neavînd nici loc fix, nici stăpîn. De altfel, „Pactul amazonic" încheiat nu demult de către țările zonei, avînd ca obiectiv colaborarea în dezvoltarea perimetrului Amazoniei, conține, între altele, prevederi referitoare la conservarea mediului ambiant.

După unii oameni de știință, Amazonia ar putea folosi paradoxalul privilegiu de a fi încă subdezvoltată, evitînd erorile industrializării, care în alte părți s-au dovedit atît de mari și de scumpe. Ei apreciază că Amazonia ar trebui să adreseze un S.O.S. capacității tehnologice a omului și, concomitent, un apel către însăși mintea umană, invitînd-o să găsească modalități de a realiza o originală sinteză între tot ce reprezintă frumusețea naturii și cel mai modern stil de viață, pentru a se crea o civilizație care să respecte condițiile naturale, dezmințind prevestirile apocaliptice despre ultima rundă a duelului om-natură.

Pe terasa hotelului „Amazonas" din Manaus sau în căsuțele din „agrovilas", pe terenurile de aterizare improvizate la marginea drumului, ori lîngă colibele indienilor auzeam invariabil răsuflarea grea a junglei, ca ieșită dintr-un enorm plămîn congestionat ; adusă de vînt, o primeam apoi pe neașteptate în față cu izul ei de materie jilavă, în care se amestecă miresme și putreziciuni. Am petrecut nopți neuitate ascultînd cîntece și bocete venite din adîncul pădurii și clipe de tresărire cînd, în amurg, vocile amuțeau, așternîndu-se peste tot o liniște amenințătoare. Apoi, din zborul avionului, ore în șir privirile nu mi se puteau desprinde de la imensa și hipnotica „frunză" de dedesubt, tăiată de nervurile miilor de riuri, iar, mai nou, și de drumurile croite de om, care, de sus, par mai curînd insignifiante și timide linii drepte de culoarea dovleacului copt, trasate cu migală pe o disproporționată planșă verde.

Vasile OROS

TERRA mai puțin cunoscută

Hrană pentru oameni și pentru câini. Pește de sub gheață, uscat la vîntul arctic. Este principala ocupație a acestor eschimoși Inuit, din minuscula așezare Umingmaktok, în nordul Canadei, dincolo de Cercul Arctic. Din mai pînă în noiembrie, localnicii se deplasează pe o rază de peste o sută de kilometri în vînătoare și pescuit. Foamea sau belșugul micii comunități depind de cele mai multe ori de succesul acestor expediții.

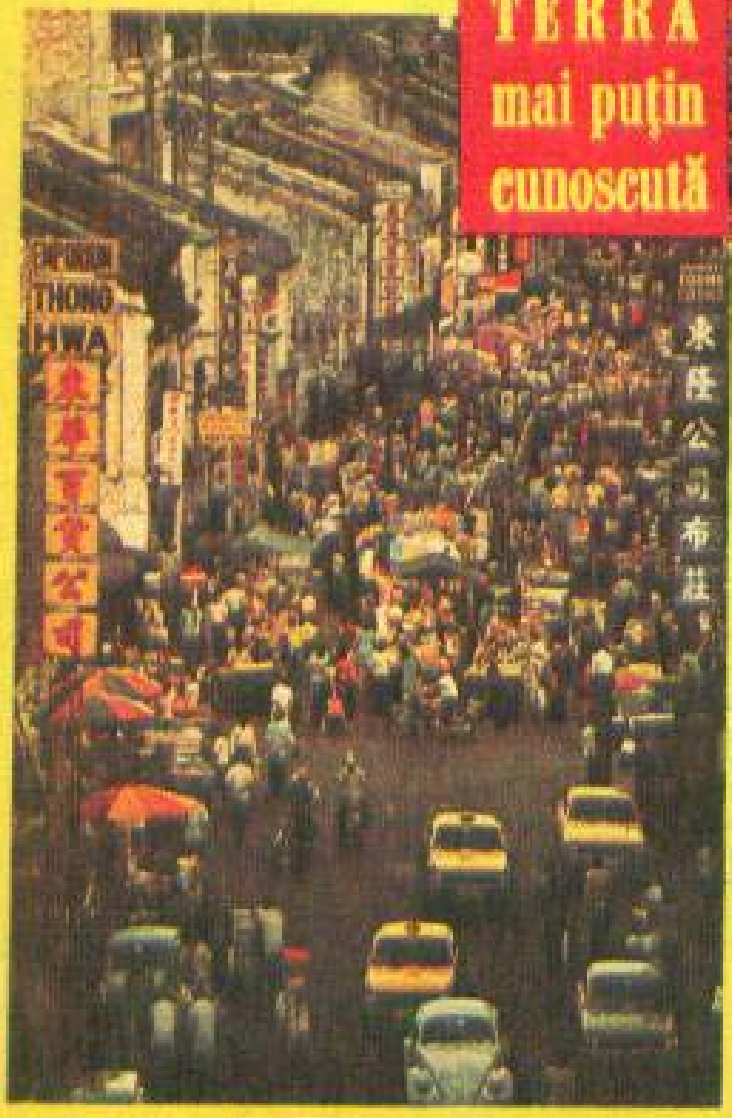

Pe locul unde se întindea cîndva jungla s-a dezvoltat actuala capitală a Malayeziei, Kuala Lumpur. O aglomerare urbană în care se încrucișează limbi, semințiii și obiceiuri, influențe folclorice și de artă din India, China și alte țări ale Asiei, în contact cu tezaurul cultural al poporului malayezian. Într-o singură sută de ani, de la o așezare de umile barăci, a ajuns un oraș cu peste 750 000 locuitori. La farmecul, culorile și pitorescul vechilor cartiere — ca acela din imagine — se adaugă noile cartiere ale orașului.

Liviu RODESCU

BREVIAR JURIDIC

REPERTOARUL LEGILOR DIN ULTIMUL AN

25

de întrebări la care răspunde

„AVOCATUL CASEI"

REPERTOARUL LEGILOR din ultimul an

Prezență constantă în Breviarul juridic al Almanahului „Scînteia", Repertoarul legislativ nu mai are nevoie de nici o prezentare. În ediția de față, cititorii sînt informați asupra legilor adoptate de Marea Adunare Națională în ultimul an (pînă la 20 noiembrie 1978).

LEGEA NR. 1/1978

Lege cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii

(Adoptată la 24 martie, publicată în B. Of. nr. 24 din 27 martie 1978)

Act normativ de larg interes cetățenesc, menit să asigure un cadru juridic îmbunătățit, cît mai potrivit activității de examinare și rezolvare a scrisorilor oamenilor muncii.

Adoptată pe baza Hotărîrii Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—23 martie 1978 cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii, legea subliniază importanța deosebită a propunerilor și sesizărilor oamenilor muncii, care reprezintă o formă de participare directă a maselor la conducerea treburilor obștești, o expresie a dezvoltării și adîncirii continue a democrației socialiste.

Tocmai datorită importanței deosebite pe care partidul și statul o acordă propunerilor și sesizărilor oamenilor muncii, prin lege se prevede ca întreaga activitate de examinare și rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii să se desfășoare sub conducerea nemijlocită a organelor și organizațiilor de partid. Oamenii muncii au dreptul de a se adresa organelor de partid și de stat, unităților socialiste și organizațiilor obștești cu orice probleme de interes personal, solicitînd lămurirea și soluționarea lor

potrivit prevederilor legale ; de asemenea, oamenii muncii au dreptul și îndatorirea de a sesiza organele competente de partid și de stat, precum și organizațiile obștești cu orice probleme de interes general privind perfecționarea activității economico-sociale, apărarea și dezvoltarea avutului obștesc, întărirea legalității, a ordinii și disciplinei, afirmarea în întreaga viață socială a principiilor eticii și echității socialiste, combaterea manifestărilor de birocratism, înlăturarea neajunsurilor și lipsurilor, a abaterilor și abuzurilor în muncă.

Răspunderea directă pentru conducerea concretă a activității de examinare și rezolvare a cererilor, propunerilor, sesizărilor și reclamațiilor oamenilor muncii, pentru obiectivitatea cercetărilor efectuate, justețea concluziilor, legalitatea măsurilor stabilite, precum și pentru operativitatea și exactitatea răspunsurilor date cetățenilor, revine — potrivit legii — miniștrilor, conducerilor întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor obștești.

Pentru a se asigura realizarea unei strînse legături între conducerile organelor de stat și cetățeni, se prevede prin lege obligația organizării primirii în audiențe atît la organele centrale, cît și la cele locale. De asemenea, pentru cunoașterea problemelor principale ridicate prin scrisori și la audiențe, pentru depistarea cauzelor care generează unele neajunsuri și în scopul stabilirii măsurilor necesare pentru îmbunătățirea activității în acest domeniu, este stabilită obligația organelor de conducere colectivă din unitățile și instituțiile socialiste ca periodic să analizeze activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii și să raporteze organelor ierarhic superioare concluziile desprinse și măsurile luate.

Legea stabilește sarcinile ce revin organelor de presă, radio și televiziune, precum și obligația tuturor unităților socialiste de a examina și rezolva propunerile, sesizările și reclamațiile făcute prin intermediul acestor organe.

În vederea asigurării operativității soluționării propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii, legea stabilește termene precise pentru rezolvarea lor, precum și obligativitatea comunicării răspunsurilor către cetățeni.

LEGEA NR. 2/1978

Lege privind apărarea civilă în Republica Socialistă România

(Adoptată la 21 martie, publicată în B. Of. nr. 24 din 27 martie 1978)

Noua lege a fost adoptată în vederea asigurării unui cadru organizatoric corespunzător pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor de apărare civilă care revin organelor și organizațiilor de stat și obștești, tuturor cetățenilor patriei, precum și pentru a se realiza o reglementare unitară și îmbunătățită a apărării civile.

Organizarea apărării civile în Republica Socialistă România are la bază concepția Partidului Comunist Român cu privire la apărarea patriei, a cuceririlor revoluționare ale socialismului de către întregul popor. Pe această bază, în noua lege s-a prevăzut — în conformitate cu Constituția și legile țării — obligația tuturor cetățenilor, organelor de stat, unităților socialiste și organizațiilor obștești de a participa la apărarea civilă.

Prin lege sînt reglementate :

— scopul, misiunile și organizarea apărării civile ;

— protecția populației și a bunurilor materiale ;

— limitarea și lichidarea urmărilor atacurilor din aer și a urmărilor produse de calamități naturale și catastrofe ;

— atribuțiile ministerelor, celorlalte organe centrale și ale organelor locale ale administrației de stat privind aplicarea măsurilor de apărare civilă.

Prevederile legii țin seamă de condițiile și particularitățile concrete

ale teritoriului țării noastre, de schimbările intervenite în dezvoltarea economico-socială a județelor, localităților și unităților socialiste, de dezvoltarea bazei tehnico-materiale a acestora, precum și de experiența dobîndită de apărarea civilă.

În conformitate cu Constituția și legile noastre, toți cetățenii, bărbați și femei, fără deosebire de naționalitate, au obligația și îndatorirea patriotică de a se pregăti în vederea cunoașterii regulilor și măsurilor de apărare civilă, de a participa activ, în caz de nevoie, la toate acțiunile menite să asigure desfășurarea în bune condiții a activității economico-sociale, protecția cetățenilor și a bunurilor materiale, în timp de război și în alte situații speciale.

LEGEA NR. 3/1978

Lege privind asigurarea sănătății populației

(Adoptată la 6 iulie, publicată în B. Of. nr. 54 din 10 iulie 1978)

Elaborată pe baza concepției tovarășului Nicolae Ceaușescu privind organizarea modernă a activității economico-sociale în țara noastră și adoptată în urma unei largi dezbateri publice, noua reglementare se înscrie în vastul program de perfecționare continuă a organizării și conducerii acestei activități, stabilind un cadru juridic și organizatoric unitar, pentru a asigura în mod corespunzător sănătatea populației la nivelul cerințelor actuale ale stadiului de dezvoltare a țării noastre.

Principiul fundamental al legii îl constituie grija față de om — factorul esențial al dezvoltării economico-sociale — satisfacerea în condiții tot mai bune a necesităților pentru dezvoltarea sa armonioasă fizică, intelectuală și morală, pentru apărarea și întărirea continuă a sănătății sale. Asistența medicală este gratuită în condițiile prevăzute de lege.

În spiritul umanismului revoluționar ce caracterizează întreaga politică a partidului și statului, societatea asigură apărarea și conservarea sănătății tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, rasă, sex sau religie, prin măsuri complexe economice, sociale, culturale și sanitare, creînd tuturor condiții tot mai bune pentru întărirea continuă a stării de sănătate, pentru ocrotirea și consolidarea familiei, creșterea, pregătirea și educarea noilor generații, menținerea vigorii și tinereții întregii națiuni. În acest sens, prevenirea și combaterea cauzelor îmbolnăvirilor, prelungirea duratei de activitate și de viață a omului, creșterea unor generații viguroase constituie principii de bază ale politicii partidului și statului în domeniul sănătății.

Urmărind să asigure o cît mai largă accesibilitate la asistența medicală a întregii populații, o creștere continuă a calității și eficienței acesteia, legea stabilește cadrul organizatoric și funcționalitatea unităților sanitare de bază pe principiul teritorial sau al locului de muncă. Legea prevede, de asemenea, organizarea și sarcinile celorlalte unități sanitare, cum sînt spitalele de specialitate, stația de salvare, centrul de recoltare și conservare a sîngelui, creșele și leagănele de copii, sanatoriile și preventoriile etc., precum și organizarea rețelei farmaceutice.

O atenție specială este acordată pregătirii, activității și răspunderilor ce revin personalului sanitar în asigurarea asistenței medicale a populației ; se pune, de asemenea, un accent deosebit pe responsabilitatea organelor sanitare, a tuturor unităților socialiste, pe participarea activă a populației la asigurarea condițiilor igienice de viață și de muncă, a protecției sanitare a mediului, a respectării alimentației raționale. Totodată sînt prevăzute măsuri stricte pentru prevenirea și combaterea bolilor transmisibile. Legea subliniază importanța cercetării științifice medicale, care trebuie să fie legată tot mai strîns de om, de cunoașterea proceselor fundamentale de viață, de cerințele practicii medicale.

LEGEA NR. 4/1978

Lege pentru modificarea și completarea Legii retribuției după cantitatea și calitatea muncii nr. 57 din 29 octombrie 1974

(Adoptată la 6 iulie, publicată în B. Of. nr. 55 din 11 iulie 1978)

Necesitatea punerii de acord a Legii retribuției cu programul de creștere a nivelului de trai adoptat de Conferința Națională a partidului din decembrie 1977 — asigurarea sporirii retribuției reale în acest cincinal cu 32,3 la sută — și cu hotărîrile Plenarei Comitetului Central al P.C.R. din martie 1978, precum și cu întregul ansamblu de măsuri referitoare la perfecționarea conducerii și planificării economico-financiare, au condus la importante modificări și completări ale Legii retribuirii după cantitatea și calitatea muncii. Supuse dezbaterii publice în faza de proiect, noile prevederi au suscitat un viu interes, la dezbaterile organizate participînd peste 4 milioane de oameni ai muncii, dintre care mai bine de 12 000 au făcut propuneri concrete referitoare la reglementările din textul legii și din anexele ei.

Ansamblul de îmbunătățiri aduse Legii retribuției este caracterizat de grija deosebită a partidului pentru promovarea fermă a eticii și echității socialiste în domeniul retribuirii, cointeresarea în și mai mare măsură a tuturor oamenilor muncii în ridicarea nivelului lor de pregătire profesională, corespunzător progresului tehnico-științific contemporan în vederea valorificării depline a dotărilor tehnice ale producției. Ca urmare a posibilităților create în economie prin îndeplinirea și depășirea sarcinilor de plan, noile prevederi îmbunătățite asigură creșteri importante de venituri pentru toate categoriile de oameni ai muncii, nivelurile de retribuire corespunzătoare etapei a doua a majorării (1979—1980) stabilindu-se astfel încît să păstreze ierarhia ramurilor aprobate de Conferința Națională a partidului.

Pe linia lărgirii democrației socialiste, noile reglementări prevăd responsabilitatea deplină a consiliului oamenilor muncii pentru modul în care se aplică legea retribuirii, pentru felul în care sînt gospodărite și utilizate fondurile de care dispun. Sînt aduse astfel o serie de perfecționări unor forme de retribuire, sistemului de acordare a retribuțiilor în raport cu nivelul de realizare a producției fizice și a producției nete, asigurîndu-se o corelare corespunzătoare a retribuțiilor muncitorilor, maiștrilor, subinginerilor, inginerilor și altor categorii de personal.

Pentru stimularea calificării personalului muncitor și a promovării acestuia în trepte, categorii sau în gradații, legea înființează o nouă categorie la toate rețelele tarifare și o nouă gradație la personalul retribuit pe clase, accentuîndu-se diferențierea retribuțiilor între categorii și între trepte.

De o însemnătate deosebită sînt reglementările referitoare la participarea oamenilor muncii la beneficii, prin modul de constituire a fondului de participare la beneficii asigurîndu-se o concentrare a eforturilor colectivelor de oameni ai muncii spre obiectivele și sarcinile prioritare care hotărăsc progresul economiei naționale, stimulîndu-se creșterea răspunderilor acestora pentru dezvoltarea unității în care lucrează și pentru dezvoltarea societății în ansamblu.

Îmbunătățirile aduse legii retribuirii sînt de natură să impulsioneze și mai puternic dezvoltarea economiei naționale, creșterea eficienței economice și sporirea resurselor de creștere continuă a gradului de civilizație și bunăstare a poporului.

LEGEA NR. 5/1978

Lege cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat

(Adoptată la 6 iulie, publicată în B. Of. nr. 56 din 12 iulie 1978)

Adoptarea noii reglementări s-a făcut în scopul creării unui cadru juridic adecvat asigurării perfecționării în continuare a relațiilor de producție, a formelor și metodelor de organizare și conducere a societății, lărgirii cadrului de participare a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii la conducerea unităților și la dezvoltarea autoconducerii muncitorești.

Prevederile noii legi urmăresc îmbunătățirea întregii activități de organizare și conducere din întreprinderi, centrale industriale și alte unități socialiste de stat, creînd cel mai favorabil cadru legislativ pentru satisfacerea cît mai completă a noilor cerințe ce decurg din aplicarea în viață a hotărîrii adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978 cu privire la perfecționarea conducerii și planificării economico-financiare, în condițiile determinate de ritmurile înalte ale creșterii economiei noastre stabilite de Congresul al XI-lea al partidului, precum și de amplul program de întărire a laturilor calitative ale activității economice și social-culturale elaborat de Conferința Națională a partidului ; se are, de asemenea, în vedere necesitatea soluționării la un nivel tot mai înalt a problemelor complexe cu care se confruntă unitățile economice ca urmare a revoluției tehnico-științifice contemporane.

Avînd ca bază experiența acumulată în ultimii 10 ani în funcționarea unităților economice și a centralelor industriale și pornind de la criteriul esențial al organizării economiei țării noastre — **întreprinderea este unitatea de bază a economiei naționale** — legea conține prevederi de natură să conducă la creșterea răspunderii și inițiativei întreprinderilor și centralelor în planificarea propriei lor activități, înlăturîndu-se astfel fenomenele de centralism excesiv și asigurîndu-se pîrghiile economice și financiare necesare pentru realizarea acestor obiective.

Potrivit legii, activitatea financiară a întreprinderilor se desfășoară pe baza bugetului de venituri și cheltuieli, acționîndu-se pentru întărirea autogestiunii economico-financiare, întreprinderile fiind obligate să-și acopere toate cheltuielile de producție și circulație ; din beneficiile obținute, întreprinderile trebuie să restituie fondurile primite de la societate, să-și asigure propria dezvoltare, contribuind astfel la progresul general al societății, să creeze resursele pentru participarea oamenilor muncii la beneficii și satisfacerea unor nevoi social-culturale în cadrul programului general de creștere a nivelului de trai.

În felul acesta, legea consfințește organizarea și funcționarea întreprinderilor pe baza principiului autoconducerii muncitorești și a autogestiunii economico-financiare.

Legea conține prevederi referitoare la îmbunătățirea organizării consiliilor oamenilor muncii, cu privire la lărgirea competenței lor, creșterea numărului reprezentanților oamenilor muncii, în special al muncitorilor și maiștrilor, precum și alte măsuri adoptate de Consiliul Național al Oamenilor Muncii, menite să atragă tot mai mult masele la conducerea întreprinderilor. Creșterea rolului conducător al partidului este concretizată în lege prin prevederea ca secretarul organizației de partid să îndeplinească și funcția de președinte al Consiliului oamenilor muncii.

În acest fel, prin prevederile noii legi, se asigură un cadru larg democratic pentru participarea oamenilor muncii la conducerea economiei naționale și a întregii vieți sociale, punînd de acord mecanismul economico-financiar cu cadrul organizatoric democratic creat, oferind unităților economice și organelor de conducere colectivă condiții de a dispune de pîrghii și mijloace economico-financiare necesare exercitării efective a drepturilor conferite.

NOTĂ: *Legile numerotate de la 6 la 24, adoptate de Marea Adunare Națională la 10 iulie 1978 (publicate în Buletinul oficial nr. 57 din 13 VII 1978), sînt legi pentru aprobarea decretelor cuprinzînd norme cu putere de lege emise de Consiliul de Stat după ședința Marii Adunări Naționale din 25 noiembrie 1977.*

Legile cu numerele 25 și 26 (Legea pentru adoptarea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1979 și, respectiv, Legea pentru adoptarea Bugetului de stat pe anul 1979) au fost adoptate de Marea Adunare Națională la 3 noiembrie 1978 (publicate în Buletinul Oficial nr. 99 din 10 XI 1978).

LEGEA NR. 24/1978

Legea metrologiei

(Adoptată la 3 noiembrie, publicată în Buletinul oficial nr. 100 din 11 XI 1978)

Act normativ menit să asigure, printr-un cadru legislativ nou, în deplină concordanță cu nivelul exigențelor actuale și de perspectivă, o activitate de metrologie unitară în toate sectoarele de activitate economico-socială în condițiile promovării cu fermitate și aplicării cu consecvență a cuceririlor revoluției tehnico-științifice contemporane.

Potrivit noii legi, activitatea de metrologie trebuie să contribuie activ la desfășurarea proceselor de producție în conformitate cu tehnologiile prescrise, la realizarea și controlul calității produselor și serviciilor, la asigurarea securității instalațiilor și mediului, la protecția muncii și ocrotirea sănătății, la gestionarea bunurilor materiale, combustibilului și energiei, la cooperarea economică și tehnico-științifică pe plan național și internațional, precum și în oricare alte activități care presupun efectuarea de măsurări. În acest sens, legea reglementează activitatea de metrologie la toate nivelurile, stabilind unitățile de măsură legale și obligatorii în țara noastră, sistemul de etaloane al României socialiste, condițiile de fabricare și de import ale mijloacelor de măsurare, condițiile de autorizare a laboratoarelor, atelierelor de reparat și personalul care execută lucrări metrologice, modalitățile de control și supraveghere tehnică ale mijloacelor de măsurare din exploatare etc.

Totodată, sînt stabilite atribuțiile și răspunderile ce revin în acest domeniu ministerelor, celorlalte organe centrale și locale, centralelor industriale și unităților din activitatea economico-socială, Inspectoratului general de stat pentru controlul calității produselor și organului său de specialitate — Inspecția metrologiei de stat. Sînt precizate de asemenea atribuțiile și răspunderile personalului muncitor care folosește mijloace de măsurare în funcție de rolul fiecăruia în procesul de producție; asigurarea corectitudinii și legalității măsurilor constituie o obligație permanentă a tuturor oamenilor muncii, care trebuie să folosească numai unitățile de măsură legale și mijloacele de măsurare corespunzătoare în procesul de producere a bunurilor materiale, precum și în celelalte sectoare de activitate în care se efectuează măsurări, și să participe activ la perfecționarea și crearea de noi mijloace de măsurare, în concordanță cu cerințele economiei naționale.

Noua reglementare, prin măsurile stabilite, va asigura îmbunătățirea radicală a activității de metrologie.

25 de întrebări la care răspunde „AVOCATUL CASEI"

Consultații juridice în probleme de larg interes selectate din scrisorile cititorilor „Scînteii"

1. Cum se exercită dreptul de petiționare ?
2. Cum este reglementată primirea oamenilor muncii in audiență ?
3. Care vor fi retribuțiile personalului muncitor în etapa a II-a a majorărilor stabilite pentru actualul cincinal ?
4. Cum se realizează participarea la beneficii a oamenilor muncii ?
5. Cum se constituie și în ce mod se folosesc fondurile pentru acțiuni sociale aflate la dispoziția întreprinderii ?
6. Care este durata concediului de odihnă ?
7. Ce obligații au cetățenii în legătură cu schimbarea domiciliului și a reședinței ?
8. Ce acte sînt necesare pentru perfectarea schimbului de locuință ?
9. Cine beneficiază și cum se exercită dreptul de extindere într-un spațiu locativ devenit vacant ?
10. Cît timp se păstrează dreptul locativ asupra unui spațiu deținut cu chirie ?
11. În ce condiții se poate subînchiria ?
12. Cum se ține evidența locatarilor ?

13. Care sînt condițiile pentru cumpărarea de mărfuri cu plata în rate ?
14. Care este regimul deținerii de către cetățeni a metalelor și pietrelor prețioase ?
15. Ce sînt taxele de timbru și în ce situații se percep asemenea taxe ?
16. Ce taxe de timbru se plătesc la înstrăinarea sau la dobîndirea imobilelor și a autoturismelor ?
17. Ce taxe se plătesc pentru documente, acte, certificate ?
18. Cum se stabilesc taxele de succesiune ?
19. Cum se timbrează cererile adresate instanțelor judecătorești ?
20. În ce situații se aplică scutiri de la plata taxelor de timbru ?
21. Cînd rămîne definitivă o hotărîre judecătorească ?
22. Care sînt termenele de recurs ?
23. Ce este recursul extraordinar ?
24. În ce condiții se acordă bursele de învățămînt superior ?
25. Care sînt măsurile pe care le pot lua echipele de control al oamenilor muncii ?

1. Cum se exercită dreptul de petiționare ?

Dreptul de petiționare se exercită prin propuneri, sesizări, reclamații și cereri adresate organelor puterii de stat, ale administrației de stat, organelor judecătorești, organelor procuraturii, instituțiilor, unităților economice de stat, precum și organizațiilor cooperatiste și celorlalte organizații obștești.

Sesizările și reclamațiile îndreptate împotriva activității conducerii unor unități socialiste, a unui organ de stat sau obștesc se cercetează și se rezolvă de către organele ierarhic superioare. Este interzisă trimiterea spre cercetare a sesizărilor și reclamațiilor către organele sau persoanele la a căror activități se referă acestea.

Examinarea și rezolvarea propunerilor, sesizărilor și reclamațiilor, precum și comunicarea răspunsurilor către cetățeni trebuie să se facă în cel mai scurt timp, fără a depăși de la primirea acestora următoarele termene :

— 40 de zile pentru cele adresate oganelor centrale de partid, de stat și organizațiilor obștești ;

— 30 de zile pentru cele adresate comitetelor județene de partid, Comitetului municipal de partid București, consiliilor populare județene și Consiliului popular al municipiului București ;

— 30 de zile pentru toate celelalte organe de partid, de stat și organizații obștești, precum și pentru unitățile economice și sociale.

În cazurile cînd problemele ridicate intră în competența altor organe sau organizații, scrisorile vor fi trimise acestora, spre rezolvare, în termen de 5 zile.

Pentru scrisorile cu caracter deosebit, care necesită o cercetare mai îndelungată, termenele prevăzute mai sus vor putea fi prelungite cu cel mult 30 de zile de către conducătorii organelor care au primit scrisorile spre rezolvare. În mod cu totul excepțional, pentru anumite propuneri, sesizări și reclamații ce nu pot fi rezolvate în cadrul acestui termen se pot aproba prelungiri mai mari.

Cererile adresate tuturor organelor de stat se vor soluționa în termen de 30 de zile.

NOTĂ : Propunerile, sesizările, reclamațiile și cererile adresate organelor și organizațiilor de stat sau obștești se primesc, se examinează și se rezolvă potrivit prevederilor prezentei legi, în măsura în care prin dispoziții legale speciale nu este stabilită o altă reglementare.

2. Cum este reglementată primirea oamenilor muncii în audiență ?

Conducătorii institutiilor, întreprinderilor și ai tuturor unităților socialiste vor asigura cercetarea și rezolvarea rapidă și temeinică a problemelor ridicate de oamenii muncii, cu respectarea strictă a prevederilor legale. Directorii și alte cadre cu munci de conducere ale unităților socialiste sînt obligați să primească zilnic personalul muncitor care dorește să ridice probleme privind activitatea unității.

Pentru problemele de ordin personal ale oamenilor muncii din unitate, organele de conducere sînt obligate să stabilească o zi de primire pe săptămînă.

Directorii întreprinderilor agricole de stat, ai stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii și ai altor unități agricole socialiste vor stabili zile în care se vor deplasa la fermele, secțiile, brigăzile ori la alte subunități componente care se află la distanțe mari de sediul unităților și vor analiza și rezolva, la fața locului, problemele ridicate de personalul acestora.

Primarii comunelor vor stabili o zi de audiență pe săptămînă la sediul consiliului popular pentru primirea cetățenilor care au de rezolvat probleme personale și își vor stabili, în același scop, un program săptămînal de deplasare în satele comunei, spre a primi în audiență pe cetățenii din localitățile respective.

Pentru problemele privind activitatea economică, politică și socială ce se desfășoară în comună, primarii sînt obligați să primească pe cetățeni ori de cîte ori se află la sediul consiliului popular.

Președinții, prim-vicepreședinții, vicepreședinții și secretarii comitetelor sau birourilor executive ale consiliilor populare vor primi în audiență, fiecare în cîte o zi pe săptămînă, pe cetățenii din unitatea administrativ-teritorială respectivă, asigurînd soluționarea operativă și legală a problemelor.

3. Care vor fi retribuțiile personalului muncitor în etapa a II-a a majorărilor stabilite pentru actualul cincinal ?

În vederea punerii de acord a Legii retribuirii cu programul de creștere a nivelului de trai adoptat de Conferința Națională a partidului din decembrie 1977, cu hotărîrile Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1978, precum și cu întregul complex de măsuri referitoare la perfecționarea conducerii și planificării economico-financiare, Marea Adunare Națională a adoptat o serie de modificări și completări ale Legii nr. 57/1974. Potrivit acestor modificări, sistemul de retribuire, inclusiv participarea oamenilor muncii la beneficii, asigură legarea directă, nemijlocită a veniturilor fiecăruia de contribuția adusă și rezultatele concrete obținute în muncă. De asemenea, în baza completărilor și modificărilor aduse Legii retribuirii după cantitatea și calitatea muncii, conform prevederilor programului de creștere a nivelului de trai, retribuția oamenilor muncii va fi din nou majorată în anii 1979—1980, corespunzător graficului de eșalonare stabilit pentru încheierea acțiunii de majorare a retribuției oamenilor muncii în actualul cincinal.

Retribuţia tarifară la categoria I bază şi la categoria maximă bază din reţelele tarifare pentru muncitorii calificaţi este următoarea :

Nr. crt.	Reţeaua şi nivelul	Număr de categorii în reţea	Categoria I bază	Categoria maximă bază
1.	Mine subteran A	6	2 153	3 990
2.	Construcţii de aeronave şi motoare de aeronave	7	2 031	3 336
3.	Mine subteran B	6	1 951	3 079
4.	Mine subteran C	6	1 912	3 320
5.	Siderurgie A ; construcţii de maşini A_3 acord	7	1 887	3 233
6.	Mine suprafaţă A	7	1 867	2 683
7.	Construcţii de maşini A acord şi A_3 regie	7	1 836	2 968
8.	Siderurgie B ; metalurgie neferoasă	7	1 836	3 029
9.	Foraj	7	1 836	2 907
10.	Ciment	6	1 836	2 693
11.	Construcţii A acord	6	1 805	2 976
12.	Poligrafie A_3	7	1 805	3 091
13.	Construcţii de maşini A regie şi B acord ; mecanici agricoli	7	1 795	2 946
14.	Construcţii B acord	6	1 795	2 786
15.	Chimie A_3	7	1 785	2 830
16.	Transporturi auto (şoferi)	5	1 775	2 744
17.	Poligrafie B_3	7	1 775	2 958
18.	Mine suprafaţă B	7	1 763	2 519
19.	Chimie A	7	1 765	2 925
20.	Petrol A	7	1 765	2 642
21.	Tăbăcărie-prelucrare cauciuc	6	1 754	2 540
22.	Construcţii de maşini B regie	7	1 734	2 703
23.	Energie electrică A	7	1 734	2 764
24.	Poligrafie A	7	1 734	2 905
25.	Mine suprafaţă C ; cariere-balastiere	7	1 714	2 438
26.	Confecţii piele	6	1 714	2 438
27.	Chimie B ; petrol B ; zahăr-ulei	7	1 703	2 530
28.	Energie electrică B	7	1 703	2 672
29.	Construcţii B regie	6	1 703	2 550
30.	Sticlă	8	1 703	2 764
31.	Poligrafie B	7	1 703	2 672
32.	Textile	7	1 703	2 509
33.	Materiale de construcţii A ; materiale refractare	6	1 703	2 407
34.	Agricultură			
	— sector zootehnic	5	1 683	2 448
	— sector vegetal	4	1 683	2 395
35.	Energie electrică C	7	1 683	2 581
36.	Prelucrare lemn A acord ; exploatări forestiere A	7	1 673	2 468
37.	Alimentară A	6	1 673	2 387
38.	Prelucrare lemn A regie şi B acord	7	1 652	2 428
39.	Gospodărie comunală A ; alimentară B	6	1 642	2 315
40.	Prelucrare lemn B regie	7	1 622	2 387
41.	Materiale de construcţii B ; gospodărie comunală B ; alimentară C	6	1 622	2 295
42.	Exploatări forestiere B ; industria locală	7	1 622	2 387
43.	Silvicultură	5	1 622	2 091

NOTĂ : *În tabel sînt redate numai retribuţiile minimă şi maximă ale nivelului de bază ; retribuţiile corespunzătoare treptei I şi a II-a, precum şi pentru muncitorii specialişti sînt redate integral în cuprinsul*

Anexei nr. IV a legii, care din motive de spațiu n-a putut fi reprodusă în cuprinsul acestui breviar juridic. Precizăm, de asemenea, că retribuția tarifară a personalului operativ, a cărui activitate este asemănătoare cu cea a muncitorilor calificați, se diferențiază în cadrul aceleiași funcții și calificări, pe un nivel de bază și două trepte de retribuire; la stabilirea retribuției acestei categorii de personal se aplică toate reglementările referitoare la retribuirea muncitorilor.

Retribuția tarifară a maiștrilor este stabilită pe trei funcții : maistru, maistru principal și maistru principal specialist. În cadrul fiecărei funcții retribuția tarifară este stabilită pe clase, la un nivel de bază și 6 gradații, fiind diferențiată, pe ramuri, subramuri și activități, după cum urmează :

Ramura, subramura sau activitatea	Clasele de retribuire la nivelul de bază — minim — și la ultima gradație — maxim — ale funcțiilor de : maistru	maistru principal	maistru principal specialist
Mine subteran A	27—33	28—34	29—35
Mine subteran B	25—31	26—32	27—33
Mine subteran C	24—30	25—31	26—32
Siderurgie A	23—29	24—30	25—31
Siderurgie B	22—28	23—29	24—30
Metalurgie neferoasă	22—28	23—29	24—30
Foraj	21—27	22—29	24—30
Construcții mașini A_0 și A	21—27	22—28	23—29
Construcții-montaj A	21—27	22—28	23—29
Energie electrică A	20—26	22—28	23—29
Construcții mașini B	20—26	21—27	22—28
Construcții-montaj B	20—26	21—27	22—28
Chimie A_0 și A	20—26	21—27	22—28
Poligrafie A_0 și A	20—26	21—27	22—28
Mine suprafață A	19—25	21—27	22—28
Energie electrică B	19—25	21—27	22—28
Petrol A	19—25	21—27	22—28
Ciment	19—25	21—27	22—28
Poligrafie B_0 și B	19—25	20—26	21—27
Mine suprafață B	18—24	20—26	21—27
Energie electrică C	18—24	20—26	21—27
Sticlă și ceramică fină	18—24	20—26	21—27
Petrol B	18—24	20—26	21—27
Chimie B	18—24	20—26	21—27
Zahăr-ulei	18—24	20—26	21—27
Tăbăcărie-prelucrare cauciuc	18—24	20—26	21—27
Prelucrare lemn A	18—24	20—26	21—27
Exploatări forestiere A	18—24	20—26	21—27
Textile	18—24	19—25	20—26
Materiale de construcții A	17—23	19—25	20—26
Prelucrare lemn B	17—23	19—25	20—26
Alimentară A	17—23	19—25	20—26
Mine suprafață C	17—23	19—25	20—26
Materiale refractare	17—23	19—25	20—26
Confecții piele	17—23	19—25	20—26
Alimentară B și C	16—22	18—24	19—25
Industrie locală	16—22	18—24	19—25
Gospodărie comunală A	16—22	18—24	19—25
Exploatări forestiere B	16—22	18—24	19—25
Cariere-balastiere	15—21	17—23	18—24
Materiale de construcții B	15—21	17—23	18—24
Gospodărie comunală B	15—21	17—23	18—24

Retribuția tarifară a principalelor funcții de execuție tehnice, economice și de altă specialitate din întreprinderi este diferențiată, în raport cu grupa de ramuri, după cum urmează :

Grupa de ramuri	Clasele de retribuire la nivel de bază — minim — și la ultima gradație — maxim — ale funcțiilor de :									
	Inginer		Economist, chimist, fizician		Subinginer		Tehnician		Planificator, contabil, statistician, merceolog	
	simplu	principal	simplu	principal	simplu	principal	simplu	principal	simplu	principal
I subteran	28—35	29—37			26—33	28—35	18—25	23—31		
I suprafață	24—31	28—34	21—28 [2])	23—31 [2])	23—30	25—32	15—22	20—28	9—16	14—22
II	23—30 [1])	26—34	21—28 [2])	23—31 [2])	22—29	24—31	14—21	19—27	9—16	14—22
III	22—29 [1])	24—32	21—28	23—31	20—27 [3])	22—29 [3])	13—20	18—26	9—16	14—22
IV	21—28	23—31	20—27	22—30	19—26	21—28	12—19	17—25	9—16	14—22
V	20—27	22—30	19—26	21—29	18—25	20—27	11—18	16—24	8—15	13—21
VI	19—26	21—29	18—25	20—28	17—24	19—26	10—17	15—23	7½—14	12—20
VII	18—25	20—28	17—24	19—27	16—23	18—25	9—16	14—22	7½—14	11—19

[1]) La ramura metalurgie feroasă A, retribuția este mai mare cu o clasă.
[2]) Se aplică și la șantierele unde maiștrii sînt retribuiți cu nivelul construcții A, construcții mașini A.
[3]) La grupele I și II de ramuri, retribuția funcțiilor de economist și economist principal este mai mare cu o clasă.

NOTĂ : *Retribuțiile tarifare prezentate mai sus se vor aplica treptat în anii 1979-1980, corespunzător graficului de eșalonare a majorării retribuției personalului muncitor aprobat prin decret al Consiliului de Stat. Pînă la acea dată se vor aplica, în continuare, retribuțiile stabilite, potrivit legii, pentru prima etapă a majorării.*

Retribuţia tarifară a personalului tehnic, economic, de altă specialitate, administrativ, de deservire şi de pază din toate ramurile, subramurile şi activităţile economice şi sociale se stabileşte pe 41 de clase de retribuire. Retribuţia tarifară corespunzătoare fiecărei clase este următoarea :

Clasa de retribuire	Retribuţia tarifară	Clasa de retribuire	Retribuţia tarifară	Clasa de retribuire	Retribuţia tarifară
1	1425	15	2120	29	3670
2	1450	16	2180	30	3840
3	1485	17	2240	31	4020
4	1520	18	2310	32	4230
5	1570	19	2380	33	4450
6	1620	20	2470	34	4670
7	1670	21	2560	35	4880
8	1720	22	2670	36	5110
9	1770	23	2780	37	5340
10	1825	24	2910	38	5590
11	1880	25	3050	39	5870
12	1940	26	3200	40	6150
13	2000	27	3350	41	6450
14	2060	28	3500		

4. Cum se realizează participarea la beneficii a oamenilor muncii ?

Beneficiul exprimă în mod sinuetic rezultatul activităţii economice, modul de gospodărire a fondurilor, reducerea cheltuielilor materiale şi creşterea productivităţii muncii, caracterizînd eficienţa activităţii colectivelor de oameni ai muncii din unităţile economice, spiritul de răspundere cu care folosesc fondurile încredinţate de societate.

Fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii se constituie anual, la dispoziţia unităţii, pe baza rezultatelor economice ale anului anterior, din următoarele surse :

— o cotă din beneficiul realizat în cadrul prevederilor de plan, de **pînă la 3 la sută** în medie pe economie ;

— o cotă de **pînă la 25 la sută** din beneficiile peste plan obţinute prin reducerea cheltuielilor materiale şi a celorlalte cheltuieli de producţie ;

— o cotă de **pînă la 14 la sută** din beneficiile peste plan obţinute prin depăşirea valorii producţiei nete, ca urmare a depăşirii producţiei fizice ;

— o cotă de **pînă la 8 la sută** din beneficiile peste plan obţinute pe alte căi, dar nu mai mult de cota stabilită unităţii respective pentru participarea la beneficiul planificat ;

— o cotă de **pînă la 10 la sută** din beneficiul peste plan obţinut de unitatea producătoare proporţional cu depăşirea exportului, în limita a 1,5 la sută din valoarea exportului realizat peste plan.

Unităţile producătoare care depăşesc exportul beneficiază şi de **fonduri în valută în limita a 2 la sută** din valoarea realizată peste plan, în vederea organizării de excursii colective în străinătate. Contravaloarea în lei a valutei respective se suportă din fondul de participare la beneficii constituit la dispoziţia întreprinderii sau parţial ori integral de către beneficiarii excursiei.

Fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii se acordă integral cu condiţia îndeplinirii valorii producţiei nete, exprimată potrivit specificului fiecărei ramuri, precum şi a producţiei fizice contractate. În cazul nerealizării acestora, fondul de participare se reduce cu 1 la sută pentru fiecare procent de nerealizare a planului la fiecare dintre aceşti indicatori, dar nu cu mai mult de 25 la sută în total.

Fondul de participare la beneficii se repartizează de adunarea generală a oamenilor muncii, în raport cu contribuţia adusă la dezvoltarea unităţii şi vechimea în unitate, astfel :

— cel puţin 35 la sută pentru întregul personal muncitor al unităţii ;

— pînă la 5 la sută pentru stimularea mai accentuată a personalului distins cu titlul de fruntaş în întrecere şi a celorlalţi oameni ai muncii care au avut o contribuţie deosebită la obţinerea de beneficii peste plan. Sumele acordate pe această cale se adaugă la cele cuvenite persoanelor în cauză, din cota de 35 la sută ;

— pînă la 5 la sută pentru acoperirea costului excursiilor colective organizate din fondurile în valută alocate, pentru persoanele care au adus o contribuţie deosebită la realizarea şi depăşirea sarcinilor de export ;

— pînă la 5 la sută pentru completarea fondului pentru acţiuni sociale.

5. Cum se constituie şi în ce mod se folosesc fondurile pentru acţiuni sociale aflate la dispoziţia întreprinderii ?

Pentru a crea condiţii de soluţionare directă a unor acţiuni sociale legate de satisfacerea cerinţelor oamenilor muncii, unităţile economice au la dispoziţie fonduri pentru acţiuni sociale.

Fondul pentru acţiuni sociale se constituie din :

— prelevări din beneficiul planificat în limita sumelor prevăzute cu această destinaţie, stabilite pentru fiecare acţiune potrivit normelor şi normativelor în vigoare ;

— o cotă de pînă la 5 la sută din fondul de participare la beneficii, constituit pe baza rezultatelor din anul anterior, potrivit repartiţiei stabilite de adunarea generală a oamenilor muncii ;

— sumele reprezentînd contribuţia datorată, potrivit legii, de către personalul muncitor pentru trimiteri la tratament balnear şi odihnă şi întreţinerea copiilor în creşele şi grădiniţele care funcţionează pe lîngă unităţile respective.

Fondul pentru acţiuni sociale la dispoziţia întreprinderii se utilizează, în condiţiile legii, pentru :

— **cheltuieli pentru bilete de tratament balnear şi odihnă ;**

— **cheltuieli de regie şi hrană pentru creşele şi grădiniţele care funcţionează pe lîngă unităţile economice ;**

— **cheltuieli de regie şi alte cheltuieli pentru cantine ;**

— **cheltuieli pentru întreţinere şi reparaţii şi alte cheltuieli la căminele muncitoreşti pentru tineret ;**

— **cheltuieli pentru întreţinerea şi funcţionarea dispensarelor medicale din cadrul unităţilor economice ;**

— **alte cheltuieli stabilite potrivit legii.**

Consiliul oamenilor muncii poate aproba ca, pentru personalul distins cu titlul de fruntaş în întrecere, să se acorde bilete de tratament şi odihnă cu reducere de 50 la sută a contribuţiei datorate de beneficiar.

6. Care este durata concediului de odihnă ?

Potrivit legii, persoanele încadrate în muncă au dreptul în fiecare an calendaristic la un concediu de odihnă plătit, de 15—24 zile lucrătoare, în raport cu vechimea în muncă *).

CONCEDIUL DE ODIHNĂ (Conform Legii nr. 26/1967)

Vechimea în muncă ani	Durata concediului (zile lucrătoare)
pînă la 5 ani	15
5—8	16
8—11	17
11—14	18
14—17	19
17—20	21
peste 20	24

***) Vechimea în muncă ce se ia în calcul este aceea care se împlineşte în cursul anului calendaristic în care se acordă concediul.**

CONCEDIUL TINERILOR ÎN VÎRSTĂ DE PÎNĂ LA 18 ANI **)

Vîrsta (ani)	Durata concediului (zile lucrătoare)
pînă la 16	24
16—17	21
17—18	18

****) Vîrsta ce se ia în considerare este aceea pe care tînărul încadrat în muncă a avut-o la data de 1 ianuarie a anului calendaristic în care urmează a se acorda concediul.**

CONCEDIUL SUPLIMENTAR (DE ODIHNĂ)

În afara concediului acordat în raport cu vechimea în muncă, cei care lucrează în locuri cu condiţii de muncă deosebite beneficiază de concedii suplimentare, în condiţiile stabilite de dispoziţiile legale. Potrivit H.C.M. nr. 1149/1963, cei din această categorie beneficiază de un concediu suplimentar de 3 pînă la 12 zile lucrătoare sau — în unele cazuri — vezi art. 2 din H.C.M. 1149/1963 — chiar mai mare.

De concedii suplimentare — 2 pînă la 5 zile lucrătoare — beneficiază şi cei care au funcţii de conducere şi asimilaţii lor.

7. Ce obligații au cetățenii în legătură cu schimbarea domiciliului și a reședinței ?

A. SCHIMBAREA DOMICILIULUI

Potrivit legii, persoana care își schimbă domiciliul este obligată ca în termen de **5 zile** de la data obținerii dovezii din care rezultă că are locuință asigurată să se prezinte la organul miliției în circumscripția căruia își stabilește noul domiciliu, pentru înscrierea mențiunii în actul de identitate și în fișa de evidență a populației. Persoanele supuse obligațiilor militare vor face și dovada că au fost luate în evidența militară la noul domiciliu.

Schimbarea domiciliului din alte localități în orașe declarate, potrivit legii, ca fiind orașe mari se face în condițiile prevăzute de legea specială *). Pentru înscrierea mențiunii de schimbare a domiciliului în orașele mari, pe lîngă actele necesare în situația schimbării domiciliului în celelalte localități (actul de proprietate, sau după caz, contractul de închiriere, de subînchiriere, fișele anexe la contractul de închiriere sau declarația scrisă de primire în spațiu) se vor prezenta și dovezile prevăzute de dispozițiile legale privind stabilirea domiciliului în orașele mari.

B. SCHIMBAREA REȘEDINȚEI

Persoana care locuiește mai mult de 5 zile la altă adresă decît cea a domiciliului său este obligată să se prezinte la organul miliției în circumscripția căruia și-a schimbat reședința, pentru a cere înscrierea mențiunii corespunzătoare în actul de identitate.

Viza de reședință în altă localitate decît cea de domiciliu se acordă :

— persoanelor încadrate în muncă pe durată nedeterminată ;

— persoanelor încadrate în muncă pe durată determinată ori pe timpul de încercare, pentru a fi încadrate în muncă, la cererea organizațiilor socialiste ;

— persoanelor delegate sau detașate pe durată mai mare de 30 de zile ;

— persoanelor care urmează o școală sau un curs, pe durata anului școlar sau a cursului ;

— membrilor de familie ai persoanelor arătate mai sus ;

— persoanelor internate mai mult de 30 de zile pentru îngrijirea sănătății ;

— persoanelor inapte de muncă dacă se află în îngrijirea unor persoane la care urmează să locuiască ;

— în alte cazuri temeinic justificate.

Mențiunea de stabilire a reședinței se înscrie pe perioada solicitată de titularul actului de identitate, dar nu mai mult de un an, și are valabilitate pe timpul cît acesta locuiește la reședința stabilită. La cererea persoanei în cauză, organele miliției pot înscrie o nouă mențiune.

Mențiunea de stabilire a reședinței se înscrie pe baza consimțămîntului de primire în locuință dat de titularul dreptului de folosință asupra acesteia și dacă se dovedește că solicitantul se află într-una din situațiile arătate mai sus pentru care se prevede acordarea vizei de reședință în altă localitate.

8. Ce acte sînt necesare pentru perfectarea schimbului de locuință ?

Potrivit legii, locatarii principali au dreptul să facă între ei schimb de locuință ; pentru perfectarea unui astfel de schimb de locuințe din fondul locativ de stat este necesară aprobarea tuturor unităților care administrează locuințele respective (conform art. 26 și art. 52 din Legea nr. 5/1973).

ACTELE NECESARE :

— **cererea** (formular tipizat) completată de fiecare dintre titularii contractelor de închiriere. Această cerere-formular permite utilizarea simultană de 2, 3 și 4 locatari principali între care intervine schimbul și, o dată completat cu datele strict necesare (numele și prenumele solicitanților, numărul membrilor din familia**) fiecărui partener de schimb, domiciliul, numărul camerelor de locuit, contractul de închiriere și indicarea locatarului principal coschimbaș), se depune la unitatea cu care primul locatar (specificat în formu-

---

*) **Sînt declarate orașe mari următoarele municipii : Arad, Brașov, Brăila, București, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Pitești, Ploiești, Sibiu, Timișoara, Tîrgu Mureș.**

) **Familie în înțelesul Legii nr. 5/1973 : soție și copii, precum și părinții soților întreținuți de aceștia.

lar la lit. A) are încheiat contractul de închiriere ; urmează ca prin grija aceleiași unități, în termen de 30 de zile, să se solicite aprobarea celorlalte unități cu care locatarii principali parteneri de schimb (menționați în formular la lit. B, C, și D) au încheiat contracte de închiriere.

— **contractele de închiriere** însoțite de fișele locative.

Schimburile de locuințe aflate în administrarea directă a întreprinderilor sau organizațiilor economice de stat se pot efectua, conform legii, numai între locatarii principali care sînt încadrați în muncă în aceeași unitate și numai cu aprobarea conducerii acesteia.

Schimbul de locuințe poate fi aprobat chiar dacă locatarii respectivi nu au același număr de încăperi, cu condiția ca prin schimb să nu se urmărească eludarea normei legale locative. De asemenea, așa cum se statuează și în Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 5/1973, cu privire la aplicarea unor dispoziții din Legea nr. 5/1973, aprobarea schimbului de locuințe nu poate fi refuzată pe motivul că suprafața încăperilor este diferită sau că locuințele sînt diferite din punct de vedere al confortului ori dependințelor. În baza aceleiași decizii a instanței supreme, împotriva refuzului unității socialiste de a aproba schimbul de locuințe, cei nemulțumiți se pot plînge la instanța judecătorească în termen de șase luni, socotit de la data la care au cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască refuzul aprobării solicitate. Pe de altă parte, schimbul de locuințe efectuat cu încălcarea prevederilor legale poate fi anulat de instanță la cererea persoanelor interesate (acțiunea trebuie să fie introdusă în același termen de 6 luni menționat mai sus).

Mai precizăm că, în vederea apropierii domiciliului de locul de muncă, în art. 8 din Decretul Consiliului de Stat nr. 193/1977 privind asigurarea unităților industriale cu locuințe necesare personalului acestora, s-a prevăzut obligația comitetelor executive ale consiliilor populare municipale ale sectoarelor municipiului București și birourilor executive ale consiliilor populare orășenești și comunale ca, împreună cu unitățile industriale, să sprijine soluționarea, cu respectarea prevederilor legale, a cererilor persoanelor care dețin locuințe din fondul locativ de stat, pentru efectuarea schimburilor de locuințe sau construirea de locuințe proprietate personală.

În legătură cu schimburile de locuințe din alte localități în orașele declarate, potrivit legii, orașe mari sau schimburile de locuințe situate în orașe mari diferite, precizăm că la solicitarea aprobării unor asemenea schimburi trebuie să se facă și dovada existenței aprobării pentru stabilirea domiciliului în orașele mari (a se vedea în acest sens și Decretul nr. 68/1976).

NOTĂ: Pentru a veni în ajutorul celor ce doresc să-și schimbe locuințele, în municipiul București funcționează un centru în Splaiul Independenței nr. 28, sectorul 6, telefon : 14 28 46.

9. Cine beneficiază și cum se exercită dreptul de extindere într-un spațiu locativ devenit vacant?

De dreptul de extindere poate beneficia un locatar dintr-un apartament în care s-a creat o suprafață locativă disponibilă din diferite cauze (mutarea unui colocatar, deces etc.), cu condiția ca suprafața locativă pe care o deține solicitantul și familia sa să fie mai mică decît norma locativă la care are dreptul potrivit legii. Poate beneficia de extindere și locatarul principal care posedă un apartament proprietate personală, exclusivă sau în indiviziune, în care însă nu se poate muta.

Termenul de exercitare a dreptului de extindere (de a introduce cererea respectivă) a fost stabilit prin Decizia nr. 5/1975 a Plenului Tribunalului Suprem la 10 zile, prin analogie cu cel pentru încheierea contractului de închiriere. Acest termen începe să curgă la data la care persoana îndreptățită a cunoscut sau trebuia să cunoască existența suprafeței locative disponibile și deci nașterea dreptului său de a cere extinderea.

În situația în care cererea de extindere a locatarului solicitant întrunește toate condițiile legale, suprafața disponibilă trebuie să-i fie închiriată în mod obligatoriu de către unitatea care administrează spațiul locativ respectiv.

10. Cît timp se păstrează dreptul locativ asupra unui spațiu deținut cu chirie?

● Persoanele plecate în misiune în străinătate, chemate pentru satisfacerea stagiului militar, concentrații, detașații, cei care lucrează pe șantiere în alte localități, bolnavii internați în spitale sau cei care se găsesc la tratament în

alte localități, precum și cei plecați pentru studii, potrivit prevederilor art. 12 din H.C.M. nr. 860/1973, își păstrează pe tot timpul lipsei dreptul de folosință asupra suprafeței locative pe care o dețin în calitate de chiriași sau proprietari.

● Spațiul locativ al persoanelor care sînt transferate în interes de serviciu în altă localitate, ocupat de către aceștia și membrii familiei cu care se mută, devine disponibil la obținerea altei locuințe în localitatea respectivă.

● În situația persoanelor care se mută definitiv în altă localitate, dreptul de folosință asupra locuinței pe care o dețin se păstrează pentru cel mult 6 luni de la data mutării, fără a o putea subînchiria în această perioadă.

● Ținînd seama de prevederile art. 15 alin. 2 din Legea nr. 5/1973, prin care soții au dreptul să dețină o singură locuință, cu respectarea dispozițiilor legale privind normarea suprafeței locative, în art. 9 din H.C.M. nr. 860/1973 se stabilește că aceștia au dreptul să dețină, cu titlu de chiriași, locuințe proprietate de stat, în aceeași localitate, cu obligația ca, în termen de 60 de zile de la data căsătoriei, să elibereze una dintre locuințe.

Conform Deciziei de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 5/1975, în lipsa unei dispoziții legale exprese, locatarul care absentează din locuință — în afara cazurilor susmenționate ca fiind exceptate de lege — mai mult de 6 luni, pierde dreptul locativ și poate fi evacuat, la cerere, pe cale judecătorească.

În aplicarea legii se consideră că și-a pierdut dreptul locativ și o persoană care, deși a încheiat contractul de închiriere, nu și l-a valorificat timp de 6 luni prin ocuparea locuinței ori prin acționarea în justiție pentru evacuarea din locuință a celui care a ocupat-o.

NOTĂ: În legătură cu drepturile și obligațiile chiriașilor din locuințe subliniem clauzele înscrise la pct. 3 și 10 din contractul tip de închiriere (anexa nr. 2 la H.C.M. nr. 860/1973), potrivit cărora chiriașul poate denunța unilateral contractul de închiriere, cu condiția de a anunța în scris proprietarul cu cel puțin 30 de zile înainte de mutare din locuința închiriată. La mutarea sa din locuință, este obligat să predea proprietarului suprafața locativă în stare de folosință și de curățenie și cu obiectele de inventar trecute în procesul verbal de predare-primire întocmit la ocuparea locuinței din care se mută. Locatarul este răspunzător de stricăciunile și pierderile pe care le-a cauzat în cursul folosinței atît el, cît și membrii familiei sale sau subchiriașii săi. Abandonarea locuinței de către chiriași trebuie considerată ca o încălcare gravă a obligațiilor contractuale care atrage răspunderea pentru deteriorările și degradările produse.

11. În ce condiții se poate subînchiria ?

Conform prevederilor legale, locatarul principal are dreptul să subînchirieze o parte din suprafața locativă a locuinței, dacă aceasta nu constituie suprafață excedentară, compusă din una sau mai multe camere separate. Subînchirierea se face persoanelor stabilite de comitetele sau birourile executive ale consiliilor populare, dacă au domiciliul sau viza de flotant în localitatea respectivă ori sînt îndreptățite, potrivit legii, să-și stabilească domiciliul sau reședința în acea localitate. De asemenea, subînchirierea se face și turiștilor *) cetățeni români, stabiliți de Oficiul de turism.

Spre deosebire de contractele de închiriere (care în orașele declarate, potrivit legii, orașe mari nu se pot încheia decît persoanelor și familiilor care domiciliază sau au dreptul să-și stabilească domiciliul în aceste orașe), contractele de subînchiriere se pot încheia și cu persoanele care au viza de flotant în localitatea respectivă, acestea neputînd însă beneficia de prelungirea lor prin efectul legii. Prin urmare, contractele de subînchiriere sînt în ființă numai pe durata convenită de părți.

***) Potrivit art. 1 și 2 din Decretul Consiliului de Stat nr. 225/1974, cazarea străinilor care se află temporar în România ca turiști sau în alte scopuri se face în hoteluri, moteluri, campinguri, cămine și în alte suprafețe din fondul locativ administrat de organizațiile socialiste, fiind interzisă (cu excepția rudelor de gradul I) cazarea acestora de către cetățeni, prin închiriere, subînchiriere, găzduire, sau punerea la dispoziție de terenuri pentru instalarea mijloacelor de cazare mobile.**

În mod obligatoriu, contractele de subînchiriere trebuie să se încheie în formă scrisă ; ele se înregistrează la organul financiar din localitatea respectivă şi cuprind în mod obligatoriu tarifele şi termenele de subînchiriere. Contractul de subînchiriere încheiat cu încălcarea prevederilor legii (vezi art. 17 din Legea nr. 5/1973) este nul de drept, iar sumele încasate pe baza lui se fac venit la stat. Încălcarea aceleraşi dispoziţii se sancţionează contravenţional de comitetele şi birourile executive ale consiliilor populare ale localităţilor în care s-au săvîrşit abaterile, cu amendă de la 1 000 la 3 000 lei. În afară de aceasta, subînchirierea fără contract scris, în scopul vădit de a eeoli aplicarea dispoziţiilor art. 17 din Legea nr. 5/1973, constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

Precizăm că la închirierea unei părţi din locuinţele proprietate personală sînt aplicabile dispoziţiile prevăzute la subînchiriere referitoare la obligativitatea încheierii contractului în forma scrisă, vizarea la organul financiar local, stipularea tarifelor şi termenelor închirierii, sancţiunile ce se aplică în cazul încheierii contractului cu încălcarea prevederilor legale.

Unele dintre obligaţiile cuprinse în clauzele contractului de închiriere sînt valabile şi în cazul subînchirierii (cum ar fi obligaţia predării suprafeţei locative în stare de folosinţă, plata chiriei stabilite în limitele tarifelor legale etc.) ; în afara acestora, alte obligaţii se stabilesc prin acordul părţilor, cu respectarea dispoziţiilor din legislaţia locativă (Legea nr. 5/1973, H.C.M. nr. 869/1973) şi Codul Civil (art. 1419-1459).

12. Cum se ţine evidenţa locatarilor ?

Evidenţa locatarilor din imobilele care servesc total sau parţial ca locuinţă, situate în municipii şi oraşe sau în alte localităţi stabilite de Ministerul de Interne, se ţine prin cartea de imobil.

Cartea de imobil se încredinţează de organele miliţiei administratorilor de imobile sau unuia dintre locatarii imobilului, care sînt obligaţi să înscrie, pe baza actelor de identitate, persoanele care domiciliază sau îşi au reşedinţa în imobilul respectiv. Aceştia sînt obligaţi să o prezinte pentru control organului miliţiei. Cartea de imobil se întocmeşte în două exemplare, din care unul se păstrează de responsabilul cărţii de imobil, iar celălalt de organul miliţiei locale.

La cererea responsabilului cărţii de imobil, persoanele care locuiesc în imobil sînt obligate să-i prezinte actul de identitate în vederea înscrierii în cartea de imobil. Responsabilul cărţii de imobil este obligat ca periodic să verifice dacă datele înscrise în cartea de imobil corespund cu situaţia reală a locatarilor, iar lunar, dacă este cazul, să se prezinte la organul miliţiei unde se află celălalt exemplar al cărţii de imobil pentru a se opera şi în acesta modificările intervenite.

Persoanele care îşi schimbă domiciliul sau reşedinţa sînt obligate să ceară înscrierea în cartea de imobil, la noua lor locuinţă, în termen de **5 zile** de la sosirea în imobil.

13. Care sînt condiţiile pentru cumpărarea de mărfuri cu plata în rate ?

Pentru a putea cumpăra mărfuri cu plata în rate oamenii muncii trebuie să prezinte dovada tip, eliberată de unitatea la care sînt încadraţi cu contract de muncă pe durată nedeterminată. Calitatea de pensionar se dovedeşte cu decizia de pensionare, ultima comunicare de majorare a pensiei şi cu ultimul talon de plată a pensiei ; în plus, mai este necesar ca ratele rămase de plată să fie garantate de una sau două persoane încadrate permanent. Membrii cooperativelor agricole de producţie vor prezenta la contractare dovada tip eliberată de cooperativa în care sînt încadraţi, iar producătorii agricoli individuali dovada tip, eliberată de biroul executiv al consiliului popular în raza căruia domiciliază ; atît pentru membrii C.A.P., cît şi pentru producătorii individuali garantarea ratelor se face de una, pînă la trei persoane solvabile care domiciliază în aceeaşi localitate cu cumpărătorul.

Dovezile sînt valabile cel mult **10 zile** de la data eliberării, menţionată pe formular de registratura unităţii socialiste emitente. Mărfurile vîndute cu plata în rate devin proprietatea cumpărătorului din momentul semnării contractului de vînzare-cumpărare. Ele nu vor putea fi totuşi înstrăinate de către cumpărător înainte de a se fi plătit integral preţul acestora.

În tabelul de mai jos sînt redate condiţiile care privesc mărfurile cu plata în rate solicitate mai frecvent (din motive de spaţiu tipografic nu s-a putut reproduce aici întreg nomenclatorul de mărfuri ce se pot procura cu plata în rate ; lămuriri suplimentare se pot obţine la unităţile comerciale care desfac mărfurile respective).

Categorii de mărfuri şi prestări de servicii	Condiţii Avansul minim %	Număr maxim de rate lunare
Autoturisme „Dacia 1 300"	30 (pentru cei cu venituri lunare pînă la 5 000 lei). 50 (pentru cei cu venituri lunare peste 5 000 lei, inclusiv membrii C.A.P.).	30
Mobilă în valori de peste 1 000 lei	20 (pentru cei cu venituri nete de pînă la 2 500 lei). 40 (pentru cei cu venituri nete între 2 500—3 000 lei).	18 12
Motorete din producţia internă	15 Pentru cei încadraţi permanent în organizaţiile socialiste, membrii cooperativelor meşteşugăreşti şi pensionari. 30 Pentru membrii C.A.P.	24 20
Maşini de cusut din producţia internă	20	18
Frigidere cu compresor din producţia internă	23 Pentru cei încadraţi permanent în organizaţiile socialiste, membrii cooperativelor meşteşugăreşti şi pensionari. 25 Pentru membrii C.A.P.	18 18
Boilere electrice, toate capacităţile	30 (pentru cei cu retribuţia lunară netă de pînă la 2 000 lei). 35 (pentru cei cu retribuţia între 2 000—3 600 lei).	8 5
Electrosomne din producţia internă	20 (pentru cei cu retribuţia pînă la 2 000 lei). 25 (pentru cei cu retribuţia între 2 000—3 600 lei).	8 5
Biciclete din producţia internă şi accesorii de iluminat	20 30 Pentru membrii C.A.P.	8 6
Autoturisme de teren ARO 240	30 (pentru cei cu retribuţia pînă la 5 000 lei). 50 (pentru cei cu retribuţie peste 5 000 lei), inclusiv membrii C.A.P.	36 36
Covoare manuale înnodate şi covoare ţesute manual, al căror preţ cu amănuntul pe bucată depăşeşte 6 000 lei	30	24
Îmbrăcăminte din ţesături textile finite şi la ultima probă (cu anumite excepţii — vezi H.C.M. nr. 1319/1972)	20 (pentru cei cu retribuţie între 1 000 şi 3 600 lei). Muncitori şi militari : 20 (pentru cei cu retribuţie între 1 000—2 000 lei). 30 (pentru cei cu retribuţie între 2 000—3 000 lei).	6 6 6
Aparate de radio din producţia internă (toate tipurile, inclusiv cele cu tranzistori)	30	18
Televizoare din producţia internă (toate tipurile), inclusiv cu antena şi cablul de coborîre	15	24

NOTĂ : *Aparatele de radio şi televizoarele se pot vinde în aceleaşi condiţii de avans şi număr de rate şi ţăranilor cu gospodărie individuală.*

14. Care este regimul deținerii de către cetățeni a metalelor și pietrelor prețioase ?

Persoanele fizice (cetățenii) au dreptul să dețină :

a) bijuterii sau obiecte de artă, de cult, de uz casnic sau personal, aflate confecționate din ducați sau ducați necuprinși în aflate destinați a servi cu podoabă, precum și lucrări vechi dentare confecționate din aur, argint sau platină, ori cu aliaje de aur, argint sau platină ;

b) monede din aur emise pînă în anul 1900 inclusiv, montate în bijuterii, precum și monedele turcești emise în perioada 1916—1944 ;

c) monede de argint fără putere circulatorie, care nu au valoare numismatică și nu fac parte dintr-o colecție numismatică ;

d) aur dentar dobîndit prin preschimbarea la Banca Națională a Republicii Socialiste România și a bijuteriilor și obiectelor prevăzute la litera a) și b) sau a aliajelor dentare din metale prețioase și aurului fin în forme speciale pentru lucrări dentare, aduse din străinătate, destinat pentru efectuarea de lucrări protetice dentare ale deținătorului și membrilor săi de familie (soți, copii, părinții soților), precum și aur dentar provenit din preschimbare, rămas după confecționarea lucrărilor protetice dentare ;

e) însemnele ordinelor, medaliilor și altor distincții sau trofee acordate de statul român sau de alte state, de organizații sau asociații internaționale, pentru merite personale ale cetățenilor români, precum și medaliile decernate la concursuri sportive sau manifestări cultural-artistice, confecționate din aur, argint sau din platină ; acestea pot fi deținute numai de către titularii sau succesorii legali, nefiind permisă vînzarea sau donarea către persoane fizice.

NOTĂ : *Deținerea de obiecte din aur, argint sau platină în formele menționate mai sus, la literele* a — d, *este îngăduită numai pentru uzul personal. Dobîndirea sau transmiterea de către persoane fizice a bijuteriilor și celorlalte obiecte prevăzute la lit.* a — d, *precum și a pietrelor prețioase și semiprețioase, naturale este permisă dacă dobîndirea sau transmiterea nu s-a făcut în scop de speculă.*

15. Ce sînt taxele de timbru și în ce situații se percep asemenea taxe ?

Taxele de timbru reprezintă plata serviciilor prestate ori a lucrărilor efectuate de diferite organe sau instituții de stat, care primesc, întocmesc sau eliberează diferite acte, prestează servicii ori rezolvă diferite interese legitime ale părților. Aceste taxe se datorează de instituții, întreprinderi, organizații de orice fel și de către populație. În principiu, taxele de timbru se plătesc anticipat.

Sînt supuse taxelor de timbru :

— acțiunile și cererile introduse la instanțele judecătorești, cererile pentru exercitarea căilor de atac împotriva hotărîrilor judecătorești, precum și eliberarea copiilor de pe acte, la cerere, de către instanțele judecătorești ;

— cererile privind soluționarea litigiilor patrimoniale dintre unitățile socialiste ce se introduc la organele Arbitrajului de Stat, precum și alte cereri de rearbitrare sau reexaminare a hotărîrilor arbitrale etc. ;

— actele de notariat, serviciile prestate de către birourile Notariatului de Stat, inclusiv traducerile ;

— autentificarea actelor de către comitetele sau birourile executive ale consiliilor populare, precum și certificatele eliberate de către aceștea ;

— înregistrarea, rectificarea și reconstituirea la cerere a actelor de stare civilă, eliberarea duplicatelor certificatelor constatatoare a stării civile și înregistrarea schimbării numelui sau prenumelui ;

— eliberarea, preschimbarea sau viza documentelor de identitate și a celor care dau drept de ședere a străinilor în țară, precum și acordarea cetățeniei române sau renunțarea la această cetățenie, la cerere ;

— eliberarea autorizațiilor de funcționare pentru exercitarea meseriilor, cărăușiei și altor ocupațiuni pentru care legea prevede obligația posedării unei autorizații de funcționare ;

— eliberarea permiselor de vînătoare și a permiselor de pescuit ;

— cererile introduse la executorii judecătorești și la serviciile de publicitate imobiliară, precum și copiile eliberate de aceste organe, certificatele de

orice fel, autorizaţiile şi autorizările de orice fel acordate de organele de stat, eliberarea permiselor de conducere a vehiculelor, a certificatelor de înmatriculare a autovehiculelor şi a altor asemenea documente, precum şi serviciile prestate de Arhivele Statului.

16. Ce taxe de timbru se plătesc la înstrăinarea sau la dobîndirea imobilelor şi a autoturismelor ?

A. IMOBILE

Autentificarea actelor de vînzări, schimburi sau donaţii de bunuri imobile (de către notariate) este supusă următoarelor taxe de timbru, în raport de valoarea bunului :

— pînă la 20 000 de lei	6%
— pînă la 40 000 de lei	8%
— pînă la 60 000 de lei	10%
— pînă la 120 000 de lei	12%
— pînă la 160 000 de lei	14%
— peste 160 000 de lei	16%

Aceleaşi taxe se percep şi pentru transcrierea în registrele de publicitate imobiliară a înstrăinărilor de imobile în baza hotărîrilor judecătoreşti.

Taxa se calculează prin aplicarea cotei proporţionale corespunzătoare la valoarea prevăzută în act, dar nu la mai puţin decît valoarea asigurată prin efectul legii pentru clădiri.

Spre exemplu, la transcrierea transmisiunii proprietăţii unui imobil în valoare totală de 115 000 de lei, taxa se calculează cu cota de 12%, fiind de 13 800 lei, iar în cazul unui imobil cu valoarea totală de 145 000 de lei, taxa se calculează cu cota de 14%, fiind de 20 300 de lei.

NOTĂ : *Conform prevederilor legale, începînd cu data de 18 februarie 1975 locuinţele construite cu sprijinul statului sau cumpărate din fondul locativ de stat, pe care dobînditorii le vînd mai înainte de achitarea integrală a creditului, se evaluează, în scopul taxării, la suma care se declară că se plăteşte de către cumpărător vînzătorului, dar nu la mai puţin decît suma pe care vînzătorul a achitat-o efectiv ca avans şi ca rambursare din credit pînă la data vînzării.*

B. AUTOTURISME

Autentificarea actelor de vînzări şi donaţii de autoturisme este supusă taxei de timbru în funcţie de timpul cît acestea au fost în proprietatea celui care le înstrăinează, astfel :

— pînă la 1 an	10%
— pînă la 3 ani	6%
— pînă la 5 ani	4%
— peste 5 ani	2%

Taxa se calculează la valoarea declarată de părţi, dar nu la mai puţin decît o cotă din preţul oficial de vînzare către populaţie, stabilită în raport cu vechimea autoturismului, după anul fabricării, astfel :

— vechimea pînă la 1 an	90% din preţul oficial
— vechimea între 1 an şi 3 ani	80% din preţul oficial
— vechimea între 3 ani şi 5 ani	70% din preţul oficial
— vechimea peste 5 ani	50% din preţul oficial

NOTĂ : *Autoturismele care nu au preţ de vînzare oficial către populaţie se evaluează, pentru taxare, prin asimilare. În cazul autoturismelor avariate ori pentru care nu există dovezi cu privire la vechime, cota din preţul oficial de vînzare către populaţie sau din evaluarea stabilită prin asimilare se determină în funcţie de coeficientul de deteriorare sau uzură stabilit prin expertiză.*

MOTOCICLETE

Pentru autentificarea actelor de vînzare, schimb sau donaţie, care au ca obiect motociclete sau motorete se percepe taxa de 1%, dar nu mai puţin de 20 lei.

NOTĂ : *În cazul în care prin acelaşi act mai mulţi coproprietari vînd un bun către o singură persoană sau în cazul cînd tot printr-un singur act o singură persoană vinde un bun către mai mulţi cumpărători, coproprietari, taxele de timbru se percep la valoarea integrală a bunului, întrucît aceasta este valoarea actului, iar particularii sînt obligaţi solidar la plata taxelor aferente actului la care sînt părţi.*

17. Ce taxe se plătesc pentru documente, acte, certificate ?

1. TAXELE PENTRU ACTELE DE IDENTITATE

Felul serviciului	Tariful taxei (prin timbre fiscale)
— eliberarea sau preschimbarea buletinelor de identitate . . .	3 lei
— eliberarea unui nou buletin de identitate în locul celui pierdut sau furat, precum şi preschimbarea buletinului de identitate deteriorat	50 lei

NOTĂ : *Şeful organului de miliţie poate acorda reducerea taxei pînă la 3 lei (în loc de 50 lei), în cazul cînd pierderea, furtul sau deteriorarea buletinului se datoresc unor cauze neimputabile titularului.*

2. TAXELE PENTRU ACTELE DE STARE CIVILĂ

Înregistrarea, rectificarea şi reconstituirea la cerere a actelor de stare civilă, eliberarea duplicatelor certificatelor constatatoare a stării civile şi înregistrarea schimbării numelui sau prenumelui.

— înregistrarea actelor de stare civilă *)	10 lei
— înregistrarea schimbării de nume sau prenume	200 lei
Reconstituirea sau rectificarea actelor de stare civilă	10 lei
Eliberarea duplicatelor certificatelor constatatoare a stării civile	10 lei

3. TAXELE ASUPRA ELIBERĂRII PERMISELOR, CERTIFICATELOR DE ÎNMATRICULARE ŞI A ALTOR ASEMENEA DOCUMENTE

a) Eliberarea permiselor de vînătoare	30 lei
b) Eliberarea permiselor de pescuit	15 lei
c) Eliberarea permiselor de conducere auto **)	
— pentru motociclete şi motocicluri	100 lei
— pentru autoturisme	200 lei
d) Eliberarea certificatelor de înmatriculare a vehiculelor ce aparţin cetăţenilor :	
— pentru motorete şi motociclete de orice fel	500 lei
— pentru autoturisme de orice fel	1 000 lei

18. Cum se stabilesc taxele de succesiune ?

A. Pentru rude pînă la gradul II şi soţi, taxa asupra succesiunilor se stabileşte pe tranşe, în funcţie de valoarea succesiunii :

— pînă la 25 000 lei	3,5%, dar nu mai puţin de 50 lei
— între 25 001 şi 50 000 lei	4%
— între 50 001 şi 100 000 lei	6%
— între 100 001 şi 150 000 lei	8%
— peste 150 000 lei	10%

*) Sînt scutite de taxe de timbru înregistrarea naşterii, căsătoriei, morţii şi înscrierea menţiunilor asupra înfierii, recunoaşterii şi stabilirea filiaţiunii rezultate din hotărîri judecătoreşti.

**) Permisele de conducere eliberate şoferilor profesionişti sau celor încadraţi ca atare nu se taxează.

B. Pentru ceilalți moștenitori, taxa se majorează cu 50 la sută.

Precizăm că, potrivit legii, în activul succesoral asupra căruia se aplică taxa de timbru nu se cuprind :

— mobilierul din casa de locuit și obiectele de uz casnic sau personal pînă la valoarea de 5 000 lei în total ;

— părțile sociale la cooperative, depunerile, dobînzile și cîștigurile la C.E.C. și la casele de ajutor reciproc, precum și titlurile împrumuturilor de stat ;

— sumele cuvenite drept plată a muncii, pensie, asigurări sociale și drepturi de ajutor ale defunctului.

NOTĂ : *Bunurile imobile se evaluează, în vederea taxării, la valoarea declarată de părți, dar nu la mai puțin decît valoarea asigurată prin efectul legii pentru clădiri, iar pentru terenuri, în cazul succesiunii legale, neiestamentare, la valoarea stabilită conform baremului Ministerului Finanțelor.*

19. Cum se timbrează cererile adresate instanțelor judecătorești ?

Sînt supuse taxelor de timbru *) acțiunile sau cererile introduse la instanțele judecătorești, executorii judecătorești și serviciile de publicitate imobiliară, cererile pentru exercitarea căilor de atac împotriva hotărîrilor judecătorești, precum și eliberarea copiilor de pe acte de către instanțele judecătorești, executorii judecătorești și serviciile de publicitate imobiliară.

*) **Plata taxelor de timbru prin anulare de timbre mobile (fiscale) se poate face pentru taxele de pînă la 100 lei inclusiv.**

Obiectul cererii sau acțiunii supuse taxei de timbru	Tariful în lei	Tariful în procente
Cererile și acțiunile privind drepturi evaluabile în bani :		
— pînă la valoarea de 500 lei	5	
— pentru ceea ce depășește 500 lei, pînă la 1 000 lei	10	
— pentru ceea ce depășește 1 000 lei pînă la 5 000 lei	—	3%
— pentru ceea ce depășește 5 000 lei	—	5%
Cererile și acțiunile nevaluabile în bani	50	
Cererile reconvenționale, intervențiile, aderările sau chemările în garanție	Același tarif ca și cererea principală	
Cereri pentru repunerea pe rol	—	50% din taxa datorată la cererea sau acțiunea a cărei judecare a fost suspendată
Cererile pentru exercitarea căilor de atac împotriva hotărîrilor judecătorești	—	50% din taxa datorată la cererea sau acțiunea introductivă (în cazul atacării hotărîrilor date în acțiuni evaluabile în bani taxa se calculează la suma contestată)

NOTĂ : *Taxa se plătește numai cînd suspendarea judecării se datorește părților.*

Obiectul cererii sau acțiunii supuse taxei de timbru	Tariful în lei	Tariful în procente
Notificările și somațiile comunicate prin executorii judecătorești, de fiecare comunicare	5	
Eliberarea copiilor după actele aflate la dosar, de către instanțele judecătorești, la cererea părților sau a altor persoane admise a lua parte în proces, pentru fiecare exemplar de copie în parte	3	
Cererile de divorț :		
— pentru cei cu venituri medii nete lunare pînă la 2 000 lei	2000	
— pentru cei cu venituri medii nete lunare între 2 001 și 4 000 lei	Taxa este egală cu venitul mediu net lunar	
— pentru cei cu venituri medii nete lunare de peste 4 000 lei	4000	

NOTĂ : *Derogă de la regimul comun de taxare și au o reglementare proprie sub raportul taxelor de timbru cererile introduse în justiție în termenii legii nr. 1/1967 cu privire la judecarea de către instanțe a cererilor celor vătămați în drepturile lor prin acte administrative ilegale : conform dispozițiilor art. 13, aceste cereri sînt supuse unei taxe de timbru de 25 de lei cînd nu sînt evaluabile în bani, iar pentru celelalte, potrivit tarifului comun, fără a putea depăși 300 de lei. În cazul admiterii cererii, taxa se restituie plătitorului, în temeiul hotărîrii judecătorești definitive prin care a fost admisă cererea.*

20. În ce situații se aplică scutiri de la plata taxelor de timbru ?

SÎNT SCUTITE DE TAXA DE TIMBRU :

— acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac introduse de oamenii muncii în litigiile referitoare la drepturile privind retribuția și orice alte drepturi ce decurg din raporturi de muncă *) ;

— acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac, introduse de membrii cooperativelor agricole de producție, ai celor meșteșugărești, de invalizi, de prestațiuni de servicii și de transporturi, în litigii privind retribuția ;

— acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac în litigiile privind plata drepturilor de autor și a sumelor cuvenite pentru opere de artă ;

— acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac, precum și actele notariale privind pensiile de întreținere și despăgubirile pentru vătămări corporale.

— acțiunea și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac introduse de organele asigurărilor sociale în litigiile referitoare la restituirea de către instituții, întreprinderi sau organizații a sumelor acordate de aceste organe drept pensii sau ajutoare celor accidentați în muncă.

— acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac, precum și actele notariale, în legătură cu acordarea de ajutoare mamelor cu mulți copii, precum și în materie de înfiere, tutelă și curatelă ;

— acțiunile și cererile pentru exercitarea căilor de atac în cauzele penale, inclusiv acțiunile și cererile referitoare la pretențiile civile, introduse la instanțele penale ;

*) **Conform art. 179 din Codul muncii, „cererile în fața oricăror organe sau instanțe, precum și toate actele procedurale în legătură cu soluționarea litigiilor de muncă și cu executarea hotărîrilor sînt scutite de taxa de timbru".**

— certificatele care atestă o situație în legătură cu calitatea de persoană încadrată în muncă, cele eliberate pentru obținerea de asistență socială, unicatele certificatelor eliberate de școli, precum și certificatele eliberate pentru a servi în armată, pentru școli, pentru stabilirea drepturilor de pensie și pentru obținerea ajutoarelor de stat ;

— înregistrarea nașterii, căsătoriei, morții, înfierii, recunoașterii sau hotărîrii judecătorești de stabilire a filiației ;

— eliberarea certificatelor originale constatatoare a stării civile ;

— eliberarea, extinderea și prelungirea pașapoartelor cetățenilor români, precum și viza pașapoartelor cetățenilor străini care pleacă sau vin în țară în misiuni oficiale, în interes de serviciu, pentru studii, congrese sau manifestări culturale ori sportive.

NOTĂ : Scutirile prezentate aici nu constituie o enumerare exhaustivă ; au fost alese îndeosebi cele de mai larg interes cetățenesc.

21. Cînd rămîne definitivă o hotărîre judecătorească ?

În funcție de puterea lor executorie (posibilitatea de a fi puse în aplicare), hotărîrile judecătorești sînt definitive și nedefinitive. Sînt hotărîri judecătorești definitive cele împotriva cărora nu se mai poate face recurs (ele mai pot fi atacate numai de către procurorul general, pe calea recursului extraordinar). Hotărîrile date în primă instanță rămîn definitive, după caz, la data la care s-a făcut declarația de renunțare la recurs, s-a împlinit termenul de recurs și hotărîrea nu a fost atacată pe această cale, ori la data la care recursul declarat a fost retras, perimat, anulat sau respins ca tardiv. Hotărîrile date în ultimă instanță rămîn definitive pe data pronunțării lor.

Efectul cel mai important al unei hotăriri judecătorești definitive îl constituie puterea sa executorie deplină, în baza ei, în cazul în care nu este adusă la îndeplinire de bunăvoie, putîndu-se cere executarea silită prin organele de stat competente (de ex. executorii judecătorești). Hotărîrea judecătorească definitivă dobîndește și autoritatea de lucru judecat (ceea ce înseamnă că nu mai poate fi pornit un nou proces între aceleași părți, pentru același obiect și același temei juridic).

22. Care sînt termenele de recurs ?

IN MATERIE CIVILĂ

Termenul general *) de recurs este de 15 zile de la comunicarea hotărîrii susceptibile de a fi atacată în recurs, iar în cazul sentințelor date în procesele de divorț termenul de recurs este de 30 de zile de la data comunicării. Termenul se socotește de la data cînd comunicarea a fost făcută potrivit prevederilor legale (primirea prin poștă sau direct a copiei de pe hotărîre, afișarea la domiciliul celui în cauză etc.). Cu toate acestea, dreptul de a ataca cu recurs hotărîrea se naște din chiar momentul pronunțării ei, comunicarea avînd relevanță numai sub raportul calculului termenului pentru a ști cînd hotărîrea rămîne definitivă, în caz de nerecurare.

IN MATERIE PENALĂ **)

Termenul de recurs este de 10 zile. Pentru partea care a fost prezentă la dezbateri sau la pronunțare, termenul curge de la pronunțare. Pentru părțile care au lipsit atît la dezbateri, cît și la pronunțare, precum și pentru inculpatul deținut ori inculpatul militar în termen care au lipsit la pronunțare, termenul curge de la comunicarea copiei de pe dispozitivul hotărîrii.

Recursul se declară prin cerere scrisă. Cererea trebuie semnată de persoana care face declarația.

---

*) **Există, în unele situații special prevăzute, și termene mai scurte de 15 zile, cum ar fi 10 zile în legătură cu litigiile privind obligațiile izvorîte din contractele de cultură și din contractările de animale și produse animale ; 5 zile pentru hotărîrile pronunțate de tribunalele județene sau de către Tribunalul municipiului București în materia conflictelor de competență etc.**

) **În cazul infracțiunilor flagrante, judecate conform procedurii de urgență, termenul de recurs este de 3 zile.

Instanța de recurs soluționînd cauza nu poate crea o situație mai grea pentru partea care a declarat recurs.

NOTĂ : *Termenele se calculează pe „zile libere", adică nu intră în calcul ziua în care s-a făcut pronunțarea ori comunicarea hotăririi și nici cea în care se împlinește termenul respectiv ; dacă ultima zi a termenului cade într-o zi de duminică sau altă sărbătoare legală, aceasta se prelungește, în mod corespunzător, cu încă o zi.*

23. Ce este recursul extraordinar ?

După cum o arată și denumirea sa, recursul extraordinar este o cale de atac specială, cu un caracter deosebit, prin care se încearcă reformarea unei hotăriri judecătorești. Cea mai însemnată deosebire a recursului extraordinar față de căile ordinare de atac este aceea că se exercită numai după rămînerea definitivă a hotăririi judecătorești atacate, în timp ce recursul obișnuit (cale ordinară de atac) face parte din ciclul normal al procesului. De aceea, căile de atac ordinare au prioritate față de cele extraordinare, acestea din urmă nepuțind fi folosite atîta timp cît în cauză se mai poate întenta recursul obișnuit. Alte deosebiri constau în faptul că recursul poate fi întentat întotdeauna, în termenul legal, de partea interesată, recursul extraordinar putînd fi întentat numai pentru anumite motive și în cazurile determinate de lege.

Conform prevederilor legii, în prezent recursul extraordinar poate fi declanșat numai de către procurorul general, cînd se consideră că prin aceste hotăriri s-a adus o încălcare esențială legii sau că ele sînt vădit netemeinice.

În materie civilă, termenul de declarare a recursului este de **1 an**, socotit de la data cînd hotărîrea atacată a rămas definitivă.

Pînă la declararea recursului extraordinar procurorul general poate să suspende executarea hotăririi judecătorești în discuție ; după ce Tribunalul Suprem a fost sesizat cu recursul extraordinar, numai această instanță poate dispune suspendarea executării sau poate să revină asupra suspendării care fusese acordată.

În materie penală, recursul extraordinar în favoarea celui condamnat se poate face oricînd, chiar și după moartea acestuia, cu privire la latura penală, iar cu privire la latura civilă numai dacă soluționarea acesteia se răsfrînge asupra laturii penale.

În celelalte cazuri, recursul extraordinar poate fi făcut numai în termen de un an de la data cînd hotărîrea atacată a rămas definitivă.

Procurorul general poate dispune suspendarea executării hotăririi judecătorești înainte de introducerea recursului extraordinar. După sesizarea Tribunalului Suprem, acesta poate să dispună suspendarea executării hotăririi atacate, sau să revină asupra suspendării acordate.

24. În ce condiții se acordă bursele de învățămînt superior ?

Studenții de la cursurile de zi ale instituțiilor de învățămînt superior pot primi burse sau alte forme de sprijin material, cu condiția obținerii de rezultate bune la învățătură, frecvenței regulate la cursuri și lucrări practice, respectării disciplinei de învățămînt. De asemenea, este necesar ca părinții, alți susținători legali sau studenții respectivi să aibă venituri care să nu depășească plafoanele stabilite în prevederile legale.

Cuantumul burselor este diferențiat în funcție de **rezultatele obținute de student la învățătură** și de **veniturile părinților sau susținătorilor legali.**

Bursele se atribuie pe perioada anului școlar (exclusiv vacanțele și sesiunile de examene pentru restanțe). O serie de studenți (orfani de ambii părinți, cei proveniți din casele de copii, studenții care au fost bolnavi de T.B.C. și sînt în evidența dispensarelor de specialitate sau cei proveniți din familii care nu le pot asigura o educație corespunzătoare, cei proveniți din plasament familial) beneficiază de bursă pe toată durata anului (12 luni), dacă în timpul vacanțelor nu au asigurată întreținerea pe altă cale (odihnă, tratament etc.).

Studenților bursieri care nu au domiciliul în centrul universitar respectiv li se asigură cazarea în cămine și masa la cantină ; de asemenea, în vacanțele școlare primesc costul integral al transportului de la unitatea de învățământ superior la domiciliul părinților sau al lor, cînd nu locuiesc împreună, dus și întors, cu trenul de persoane clasa a II-a sau cu autobuze I.T.A., dacă această distanță depășește 100 km. Studenții nu primesc bursă în anul de studii pe care îl repetă, cu excepția celor care beneficiază, din motive temeinice și cu aprobările de rigoare, de prelungirea școlarității. Absolvenții instituțiilor de învățămînt superior care urmează cursurile unei noi facultăți nu pot beneficia de burse sau alte forme de sprijin material. Instituțiile de învățămînt superior pot acorda, în anumite situații, burse și unor studenți care nu îndeplinesc toate condițiile pentru a fi bursieri.

Studenților cu rezultate excepționale la învățătură li se pot acorda burse de merit în numerar, pe toată durata anului (12 luni), indiferent de veniturile părinților. Criteriile de atribuire a acestor burse sînt prevăzute în regulamentul emis de Ministerul Educației și Învățămîntului.

25. Care sînt măsurile pe care le pot lua echipele de control al oamenilor muncii ?

Controlul oamenilor muncii se exercită cu participarea largă a cetățenilor de la orașe și sate, în unitățile socialiste de stat și cooperatiste, în scopul îmbunătățirii activității de aprovizionare și de servire a populației, a condițiilor de muncă și social-culturale.

Echipele de control al oamenilor muncii se compun din 3—5 membri și își desfășoară activitatea în prezența majorității membrilor. Fiecare echipă își desemnează un responsabil.

Constatările echipelor de control al oamenilor muncii, precum și propunerile de remediere a lipsurilor, se înscriu în registrul unic de control și se semnează atît de membrii echipei, cît și de conducătorul unității controlate sau înlocuitorul său.

● Dacă echipele de control al oamenilor muncii apreciază că faptele constatate și înscrise în registrul unic de control constituie contravenții sau infracțiuni, sesizează, după caz, organele competente, în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale, sau organele de urmărire penală. Dacă faptele constatate sînt abateri disciplinare și constituie fapte care atrag răspunderea materială sau sînt de competența comisiei de judecată, sesizează conducerea organizației socialiste din care face parte unitatea, propunînd luarea măsurilor corespunzătoare și, după caz, sancționarea celor vinovați.

● În cazul cînd echipele de control al oamenilor muncii constată că unitățile controlate pun în vînzare mărfuri care prezintă pericol pentru sănătatea populației, sesizează de îndată conducerea organizației socialiste din care face parte unitatea și organele competente, care sînt obligate să se prezinte imediat la fața locului, pentru a lua, potrivit legii, măsurile necesare.

Semestrial, cu prilejul adunărilor generale ale oamenilor muncii, conducătorii unităților supuse controlului vor informa — în cadrul dărilor de seamă prezentate — despre modul în care au fost rezolvate constatările și propunerile făcute de către echipele de control al oamenilor muncii. La aceste adunări vor fi invitați și membrii echipelor care au efectuat controlul în unitățile respective.

NOTĂ : *În exercitarea drepturilor și în îndeplinirea îndatoririlor ce le revin, membrii echipelor de control al oamenilor muncii, precum și membrii comisiilor de coordonare și îndrumare se bucură de protecția legii ca și persoanele care îndeplinesc funcții ce implică exercițiul autorității de stat.*

Emil MARINACHE și **DINU POPESCU**

BREVIARUL JURIDIC a fost întocmit pe baza reglementărilor în vigoare la data de 25 XI 1978.

ÎNTÎLNIRE LA MADRID

Convorbire cu cineastul spaniol JUAN ANTONIO BARDEM

„Noi, Bardemii, sîntem mulţi : soţia mea, Maria, fiica mea, Maria, Rafael, care păstrează tradiţia familiei şi s-a făcut actor, apoi Juan şi Miguel şi, în sfîrşit, Canelo, un căţeluş mic şi simpatic, prietenul tuturor...".

„Să fii martorul momentului uman, să depui mărturie — acesta a fost şi rămîne sensul vieţii mele ca cineast..."

De fapt discutasem eventualitatea acestei întîlniri cu o zi mai înainte, cînd — în timpul unei recepţii, cu lume multă şi diversă — cineva ne făcuse cunoştinţă.

Rămăsesem puţin descumpănit : Juan Antonio Bardem, în carne şi oase, cineastul de reputaţie mondială, era departe de imaginea pe care mi-o făcusem despre el, „citind" printre scenele unora dintre filmele sale mai vechi... **„Muerte de un ciclista"... „Calle Mayor"** sau **„Nunca pasa nada"...***) Imaginea unei figuri palide, estompată în penumbra lumii mereu egală cu ea însăşi a peliculelor sale... Juan Antonio Bardem, cel adevărat, era cu totul altceva : o personalitate puternic conturată, un om cu umeri largi, figură bonomă şi fermă în acelaşi timp, marcată de geometria ochelarilor, voce umplă, profundă, trecînd repede de la un grup la altul, împărţind

*) **Titlurile originale ale filmelor : „Moartea unui ciclist", „Strada Mare", „Niciodată nu se întîmplă nimic".**

salutări prietenești cunoscuților și necunoscuților. Un adevărat catalan, care apucă viața cu amîndouă mîinile.

„Bun, zisese el, dacă spui că pleci peste două zile din Madrid, să ne întîlnim mîine seară, pentru o oră-două. Nu te supăra, dar am o grămadă de treabă cu «**Los siete dias de enero**» *), a cărui premieră trebuie să aibă loc în săptămînile care urmează..."

Apoi, vorbisem la telefon. „Boix y Morer, numărul 2, al optulea etaj, ușa din stînga : pe undeva pe lîngă Avenida de las Filipinas. Te aștept diseară, la opt..."

Și, acum, eram aici, la Bardemi acasă. În încăperea aceasta cu mult spațiu, cu fotolii și canapele comode, cu un cămin urîțel, cu pereți albi, acoperiți cu tablouri în ulei, acuarele, schițe de desen, între care, bineînțeles, un Picasso, cu dedicația pictorului pentru regizor.

— *O avere ! spun zîmbind.*

— Da, zice gazda, dar să fi murit de foame și tot nu l-aș fi vîndut. Și au fost și vremuri foarte grele...

Îmi oferă o țigară. Aprinzînd-o, îmi dau deodată seama că nici una dintre întrebările pregătite nu se potrivește cu omul din fața, cu ambianța aceasta. Și, atunci, spun primul lucru ce-mi vine pe buze și care este o întrebare adresată mai mult mie.

— *Pentru ce faci filme, Juan Bardem ?*

„Să arătăm în termeni de lumină, imagini și sunet realitatea care ne înconjoară, acum, aici".

Surîde deconcertat, iar cu regret lipsa de control, gîndindu-mă că întîlnirea s-ar putea încheia cu întrebarea aceasta...

— Aș putea să-ți răspund că aceasta este meseria mea : sînt un regizor de film și scriu ; vreau să realizez o serie de lucruri... Dar, este mai mult decît atît. Iată, de exemplu, filmul la care lucrez acum, „Los siete dias de enero". Este un film pe care mi-l datorăm, ca cineast, ca militant, ca cetățean. O datorie morală de a trata o temă din actualitatea imediată. O mărturie despre această realitate.

Atentatul de pe strada Atocha, în ianuarie 1977 (pe această stradă din Madrid, o bandă de teroriști de extremă dreapta au asasinat cu sînge rece patru avocați și un funcționar al biroului respectiv, cei patru avocați fiind cunoscuți pentru vederile lor de stînga), care constituie tema filmului, a fost o intenție clară a forțelor celor mai obscure din țara noastră de a destabiliza situația politică ce s-a creat după moartea dictatorului Franco. Ea se înscrie într-o adevărată strategie a elementelor fasciste, care, prin atentate împotriva studenților, muncitorilor sau militarilor, urmăresc să provoace o reacție care, la rîndul ei, să creeze terenul unei lovituri de stat și apariției unui nou „salvator al patriei", ce ar suspenda libertățile democratice și ar instaura dictatura.

Țara noastră trece, acum, printr-o fază intermediară, spre consolidarea democrației. Actele teroriste se produc în momente-cheie : de exemplu, în ziua în care Senatul dezbate un articol important din Constituție sau cînd guvernul ia o măsură cu pondere în domeniul politic. Partidul Comunist din Spania (al cărui membru sînt de peste treizeci de ani) și alte grupări politice au luat poziție pentru ca aceste acte să nu aibă consecințele scontate de inițiatorii lor din umbră ; răspunsul cetățenilor, al păturilor sociale implicate a fost calm, anulînd provocarea ultradreptei, ce aștepta o reacție violentă.

Pentru toate aceste motive, am considerat că tema este foarte interesantă, la toate nivelurile, în Spania pentru a face un film. Să arătăm în termeni de lumină, imagini și sunet, folosind puternicul limbaj al cinematografului, realitatea care ne înconjoară, acum, aici. Să fii mar-

*) „Cele șapte zile din ianuarie".

torul activ al momentului uman, să depui mărturie — aceasta a fost și rămîne sensul vieții mele ca cineast. Nu arătînd ceea ce este morbid în realitate, în cazul de față, în atentat, ci, mai ales, să anulezi pentru ce se întîmplă ceea ce se întîmplă.

— Nu este prea aproape evenimentul pentru a desprinde semnificațiile sale ?

„Nu este întotdeauna obligatorie trecerea timpului pentru a clarifica lucrurile. Dimpotrivă, este o datorie să vorbești despre ceea ce se petrece astăzi".

— Da, se spune adesea că nu este convenabil să tratezi teme de actualitate pentru că nu ai o perspectivă istorică asupra evenimentului. Eu însă consider că nu este întotdeauna obligatorie trecerea timpului pentru a clarifica lucrurile. Dimpotrivă, este o datorie să vorbești despre ceea ce se petrece astăzi, aici.

— Cîte filme ai făcut dumneata, Juan Bardem ?

— Oricît ar părea de ciudat, doar 18, deci mai puțin de unul pe an, dacă avem în vedere faptul că sîntem în 1978, iar eu am început să fac cinematografie ca profesionist din 1951. Sigur, am mai putea adăuga la acestea și filmele realizate în clandestinitate, modestă contribuție la lupta Partidului Comunist din Spania, ca un fel de răspuns la filmele oficiale franchiste. În sfîrșit, anul trecut am făcut un film, după părerea mea foarte interesant, despre primul Festival al P. C. din Spania.

— Și pe care dintre ele îl iubești cel mai mult ?

Rămîne o clipă pe gînduri, apoi surîde și trecem în revistă împreună suita de filme, cu anecdotica fiecăruia, peripețiile inerente oricărei aventuri — cum zice Bardem — care este filmul. „Auzisem demult că cineva scrisese o poveste care se chema «Muerte de un ciclista» — ceva, un gen de cronică a evenimentelor, o poveste de adulter etc., etc. — și, după ce am văzut textul la Atenea Film, mi-a plăcut enorm. Apoi, la Festivalul de la Veneția, din acel an, am întîlnit-o pe Lucia Bosé ; a trebuit să duc o adevărată luptă cu ea ; în acel moment nimeni nu voia să facă un contract cu ea : spuneau că, fiind bolnavă de piept, n-o să reziste la eforturile turnării. Lucruri absurde. După aceea, cînd filmam, am primit o telegramă prin care mi se anunța că am fost numit în juriul Festivalului de la Cannes. Ce să fac ? Să merg ca membru în juriu sau să prezint filmul ? Pînă la urmă, am prezentat filmul în afară de concurs și am avut un succes fabulos. Îmi amintesc că André Cayatte a ieșit din sală strigînd că este ceva minunat ! Filmul a primit — cum știi — Premiul criticii internaționale (Fipresci)". Da, „Moartea unui ciclist" l-a proiectat și mai puternic pe Bardem pe firmamentul cinematografiei mondiale. „Aceeași temă — scria Georges Sadoul în «Dictionaire des films» — care ar fi putut servi pentru o melodramă mondenă sau polițistă, a fost utilizată de Bardem ca un «revelator», descoperind imaginea latentă a marii burghezii madrilene. Profesorul, sub presiunea unei crize de conștiință, descoperă mizeria muncitorilor, revolta studențească și corupția din jurul său. Un montaj alternat accentuează contrastele sociale, care fac din acest film cel mai mare succes al lui Bardem". De „Calle Mayor" îl leagă amintirea unei arestări, pentru motive politice, și

„Nu, nu, nu... Luăm totul de la capăt... Așa, acum este bine..."

încercarea de a se impune o altă viziune, dar în fața refuzului net al echipei tehnico-artistice și al protestelor internaționale, substituirea a fost evitată și filmul realizat în concepția autorului...

— „Calle Mayor" sau „Muerte de un ciclista" sînt filme care s-au bucurat și de succesul criticii și de succesul publicului... Dar există și altele, cum ar fi „Nunca pasa nada", de exemplu, ignorate de toată lumea, dar pe care eu le iubesc mult. Cred însă că din tot ceea ce am realizat pînă acuma „Los siete dias de enero" este cel mai important.

— *De ce ?*

— Pentru tot ceea ce am spus : în anii franchismului vroiam, ca și astăzi, să fac filme-mărturie. Primul pe care l-am realizat în libertate este **„El Puente"** *). Ca forță însă, ca angajare, „Los siete dias de enero" este filmul în care transform în fapt toate postulatele, toate principiile.

*) „Puntea"

„Am fost și sînt pentru o cinematografie națională realistă și populară, nu o cinematografie elitistă, destinată unor cercuri restrînse".

— Am fost și sînt pentru o cinematografie națională realistă și populară, nu o cinematografie elitistă, destinată unor cercuri intelectualiste restrînse. Și, repet, în același timp, o cinematografie-mărturie a momentului istoric pe care-l trăiesc. „Los siete dias de enero" l-am realizat în condițiile de azi din Spania, fără a mai fi obligat să folosesc un sistem de simboluri, așa cum eram nevoit în vremea franchismului.

— Ce s-a întîmplat cu Bardem de la „Muerte de un ciclista" pînă la „Los siete dias de enero"?

— Multe. Între diferitele interpretări ale lumii, eu am ales de la început marxismul, care vrea să transforme societatea în care trăim. Ideologic, în toți acești ani care au trecut, am acumulat, considerînd astăzi marxismul nu ca o dogmă, ci ca o concepție în dezvoltare. Profesional, de asemenea, am acumulat mult, mai ales în domeniul limbajului. Cred că Bardem de astăzi știe să facă filme mai bune decît cel de atunci. Este și normal, nu ?

— Juan Bardem, figura dumitale cu cincast a fost și este înconjurată de o enormă pasiune, care fluctuează de la aprobare necondiționată la accente de critică extremă. Ce crezi, personal ?

— Sigur, îmi place cînd sînt lăudat și acuz critica, mai ales cînd este nefondată, injustă. Vreau însă să mă refer la acei critici care cad în capcana întinsă de burghezie artiștilor pentru a-i face să se considere un fel de elită, deasupra oricărei ideologii. Fals ! Nu există artă pură ! Pentru că, în măsura în care un artist transmite un mesaj prin arta sa, aceasta nu poate fi în afara spațiului și timpului. Arta care vrea să se cheme pură, independentă, nu este decît un vehicul ce poartă mesajul, ideologia clasei dominante, a gîndirii și intereselor burgheziei. Altfel spus, o cinematografie fără ideologie, fără un conținut riguros și adevărat nu poate duce decît la un estetism absurd...

...Și convorbirea continuă : condiția cinematografiei în lumea occidentală, în socialism, filmul de consum și filmul cultural, dilema creatorilor...

Cele două ore au trecut de mult. Înainte de despărțire Bardem îmi arată, într-o altă cameră, un perete întreg acoperit cu afișe, de pe toate meridianele lumii, de prezentare a filmelor lui. Între ele, și unul de la București, anunțînd „Moartea unui ciclist". Știi, sînt un pasionat colecționar al acestor afișe și am o rugăminte : dacă „Los siete dias de enero" va rula în România și i se va face afiș, trimite-mi unul..."

Promit.

Valentin PAUNESCU

Un NU hotărît ÎNARMĂRILOR!

În numele vieţii, al păcii şi progresului, ROMÂNIA CHEAMĂ LA EFORTURI SPORITE PENTRU ELIBERAREA OMENIRII DE POVARA CHELTUIELILOR MILITARE ŞI SPECTRUL RĂZBOIULUI

În epoca noastră, omenirea dispune de mijloace fără precedent de a asigura înflorirea civilizaţiei, făurirea unei vieţi de bunăstare şi progres tuturor popoarelor. În calea transformării acestor posibilităţi în realitate există însă un teribil handicap: cursa neînfrînată a înarmărilor.

Nu, nu e un „secret militar"; acumulările intense şi perfecţionările continue aduse armelor nucleare, ca de altfel şi celor convenţionale, au ajuns să pună în joc existenţa a zeci şi sute de milioane de oameni, înseşi condiţiile de viaţă pe planeta noastră. În cartea „Înarmare şi dezarmare în era nucleară", editată recent de Institutul internaţional pentru cercetări în domeniul păcii de la Stockholm (S.I.P.R.I.), citim: **„În cursul celor 30 de ani care au urmat Hiroshimei, arsenalele nucleare au luat dimensiuni cu totul disproporţionate în raport cu orice necesitate politică sau militară care s-ar fi putut concepe".**

Într-adevăr, deasupra capului fiecărui locuitor al globului planează, ca o adevărată „sabie a lui Damocles", echivalentul a 15 tone de explozibil convenţional, ceea ce înseamnă, potrivit calculelor experţilor, că el poate fi ucis nu o dată, ci de... 62 000 de ori! De aici şi termenul de „overkill", adică „supraucidere". Şi, cu toate acestea, competiţia continuă şi se accelerează. E firească întrebarea: **de ce şi pînă cînd?** În definitiv, de cîte ori poate fi distrusă omenirea?

Firesc, atît timp cît naţiunile nu se bucură de existenţa unui sistem de securitate reală, fiecare stat are nu numai

UN TRIBUT ABSURD ŞI MONSTRUOS

Cheltuielile militare în lume

(IN MILIARDE DOLARI)

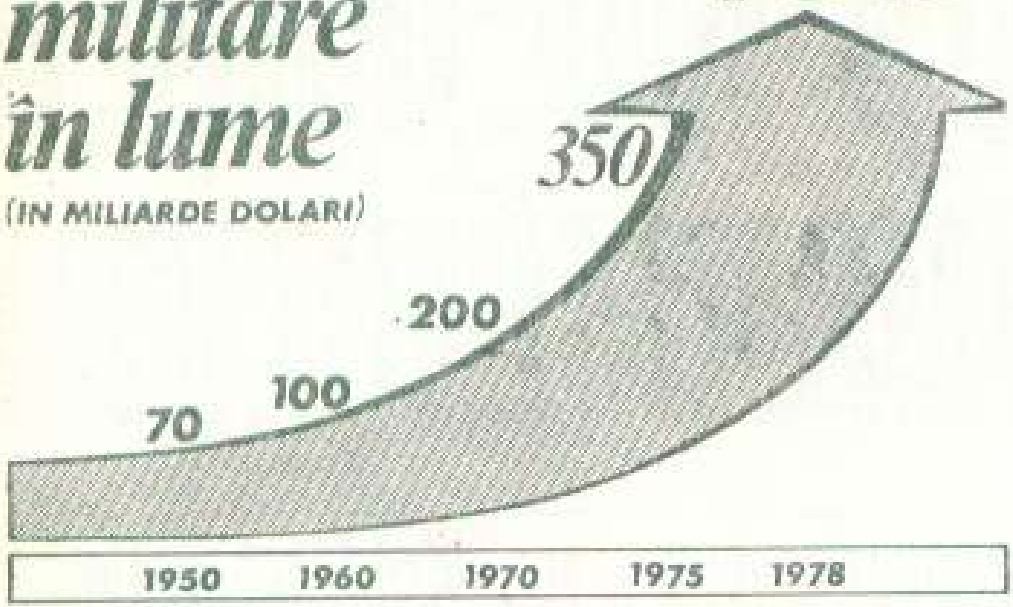

Spirala înarmărilor, urcînd de la an la an, într-un ritm mediu de circa 5 la sută, atinge anul acesta plafonul de 400 miliarde de dolari. (Desigur, în considerarea acestei cifre trebuie avute în vedere fenomenele inflaţioniste din ţările occidentale, devalorizarea dolarului).

Suma cheltuită în acest an este echivalentă cu :

— **6 LA SUTĂ** din produsul global de bunuri şi servicii al **ansamblului ţărilor lumii** ; sau

— **SUMA TOTALĂ a cheltuielilor publice mondiale pentru educaţie**

dreptul, dar şi datoria sacră de a-şi asigura capacitatea de apărare împotriva unei agresiuni — şi, în acest sens, un anumit „echilibru strategic" este de înţeles. Acesta nu trebuie însă urmărit mereu mai în sus, prin intensificarea înarmărilor — generatoare de primejdii crescînde — ci, dimpotrivă, în jos, prin reducerea continuă a nivelului înarmărilor.

Fondurile colosale, irosite continuu, ca în „butoiul fără fund" al Danaidelor, pentru înarmări provin din sudoarea celor mulţi care muncesc, reprezintă un imens şi monstruos tribut plătit — culmea absurdului — pentru a sluji nu vieţii, ci morţii, nu prosperităţii, ci distrugerii. Oriunde, în orice ţară, inclusiv în ţările socialiste, fiecare ban în plus în bugetul militar este un ban în minus pentru dezvoltarea economică, pentru locuinţe, şcolarizare, sănătate.

Producţia bunurilor civile este, de asemenea, afectată de imensa risipă de resurse — metale, îndeosebi din cele mai rare, de combustibili, de materiale fisionabile — din care s-ar putea satisface setea contemporană de energie.

Adăugaţi, la acestea, risipa de forţă de muncă imobilizată de zecile de milioane de militari sub arme, de „materie cenuşie" a savanţilor, ocupaţi în producţia armelor distructive.

Şi ce poate fi mai

nedrept și irațional decît faptul că, în timp ce se irosesc miliarde în înarmări, nu se găsesc fonduri pentru ajutorarea țărilor a căror populație (2/3 din omenire) se zbate în cumplită sărăcie și nevoi; ba, mai mult, atragerea acestor țări în vîltoarea cursei înarmărilor face ca și din puținul de care dispun să cheltuiască și ele o parte tot mai importantă pentru procurarea de arme.

Este o realitate crudă — și nimeni nu o poate nega : **azi nu există țară, nu există popor care să nu sufere efectele extrem de nocive ale cursei înarmărilor și, ca atare, să nu fie profund, vital interesate în trecerea la dezarmare.**

Iată atîtea și atîtea rațiuni pentru care partidul nostru, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în spiritul înaltei responsabilități față de poporul român și față de destinele tuturor popoarelor, au înscris ca obiectiv esențial al politicii externe a României socialiste încetarea cursei înarmărilor și reducerea cheltuielilor militare, înfăptuirea dezarmării generale, și în primul rînd a dezarmării nucleare.

Această poziție consecventă și-a găsit o expresie strălucită în poziția tovarășului Nicolae Ceaușescu, a delegației române la recenta Consfătuire a Comitetului Politic Consultativ al țărilor participante la Tratatul de la Varșovia. Pornind de la faptul că nu există în prezent o iminență a războiului, România a adoptat hotărîrea de a nu spori în aceste condiții partea din venitul național alocată înarmărilor, pentru a nu afecta cu nimic programul de dezvoltare economico-socială a țării, de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Întregul nostru popor a aprobat poziția delegației române, apreciind că ea corespunde în cel mai înalt grad intereselor poporului român, cauzei

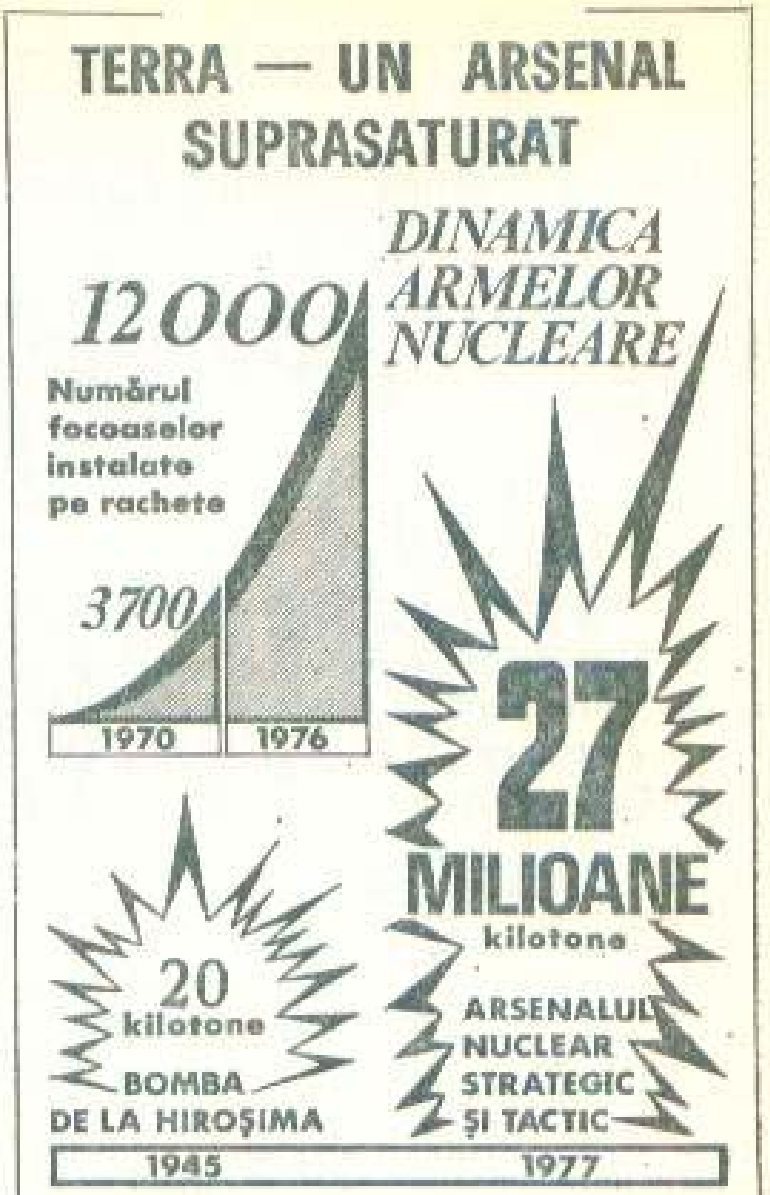

Așa cum reiese din graficul de mai sus, puterea explozivă a armelor nucleare de toate tipurile este de 1 350 000 ori mai mare decît bomba aruncată asupra Hiroshimei, care a provocat 80 000 de victime imediat și 200 000 morți ulterior.

Numai în Europa sînt **depozite de armamente capabile să extermine pe fiecare locuitor al continentului de... 250 000 de ori.**

ECUAȚIILE FRUSTRĂRII

UN AVION de luptă ultramodern (120 milioane dolari) = 1 000 000 TONE DE PORUMB, sau 100 SPITALE, sau 240 000 FARMACII.

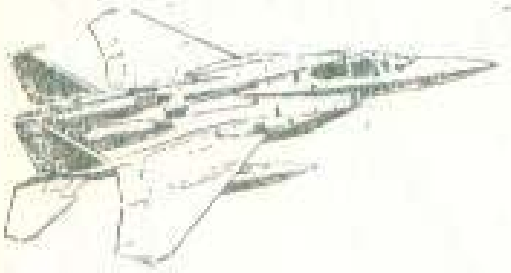

Iată un exemplu care ilustrează cu putere frustrarea pe care o reprezintă producerea unui singur avion de luptă (în speță este vorba de ultimul tip de avion american AWACS, denumit și „radar zburător"). Sînt semnificative și alte echivalențe :

UN TANC = 36 APARTAMENTE cu 3 camere

UN DISTRUGĂTOR = electrificarea de orașe și perimetre rurale de **9 MILIOANE DE LOCUITORI**

O RAMPĂ de lansare a rachetelor = **O MARE HIDROCENTRALĂ**

Și ridicați acum aceste cifre la ordinul sutelor și sutelor de mii — cît reprezintă arsenalele lumii !

socialismului, aspirațiilor popoarelor.

Totodată, de la tribuna sesiunii solemne comune a C.C. al P.C.R., Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrate sărbătoririi a 6 decenii de la făurirea statului național unitar român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reafirmat propunerile României de a se trece la înghețarea cheltuielilor militare și la reducerea treptată a acestora :

„NE ADRESĂM ÎN MOD SOLEMN TUTUROR STATELOR, TUTUROR POPOARELOR DE A SE RIDICA CU HOTĂRÎRE ȘI CU TOATĂ FERMITATEA — PÎNĂ NU ESTE PREA TÎRZIU — PENTRU A OPRI CURSA ÎNARMĂRILOR, PENTRU ÎNFĂPTUIREA DEZARMĂRII GENERALE, ȘI ÎN PRIMUL RÎND A DEZARMĂRII NUCLEARE, PENTRU CA URIAȘELE RESURSE MATERIALE ȘI FINANCIARE SĂ NU MAI FIE DIRIJATE SPRE PRODUCEREA ARMAMENTULUI ȘI A MIJLOACELOR DE DISTRUGERE A OAMENILOR ȘI CIVILIZAȚIEI, CI SPRE DEZVOLTAREA ECONOMICO-SOCIALĂ, SPRE LICHIDAREA SUBDEZVOLTĂRII, PENTRU A ASIGURA POPOARELOR O VIAȚĂ DEMNĂ, LIBERĂ, DE BUNĂSTARE ȘI FERICIRE".

Prin cel mai autorizat glas al României socialiste, vorbește însăși conștiința umanității. Prin lupta popoarelor, dezideratul istoric de a făuri o lume fără arme și fără războaie, a păcii și progresului își va putea găsi împlinirea.

I. FINTINARU

EVANGHELIA DISPERĂRII și apostolii ei

Intrarea în ultimul pătrar al veacului al douăzecilea aduce după sine, în filozofie, ca și în alte domenii ale culturii, momente ale bilanțurilor, îndemnuri de a evalua roadele zămislite de gîndul uman sub boita brăzdată de atîtea furtuni ale acestui veac. Cartea de identitate a cugetării secolului nostru, cu care ei se legitimează în circuitul timpilor istoriei, cuprinde un înscris fundamental: acela de veac al afirmării și victoriilor socialismului științific în gîndirea și acțiunea umană. Creșterea prestigiului și a forței de înrîurire a socialismului științific în lumea contemporană, statuarea lui ca ax cardinal al vieții spirituale pe tot mai multe meridiane reprezintă piscul de lumină, dominînd harta gîndului contemporan pe mapamond. Istoria acestui secol, martoră a încleștării omenirii progresiste cu tenebre și stihii tîșnite din cavernele irațiunii, a validat puterea socialismului științific de a fi clarvăzătoarea călăuză a emancipării ființei umane; ea a probat uriașul său potențial de a apăra și înălța valoarea făpturii omenești, de a deschide zorii desăvîrșirii umane și de a orienta, stimula și aprinde tot ce vibrează mai nobil, mai mîndru și mai demn în conștiința, în mintea și inima omului. Supuse la aceeași probă a istoriei și practicii, curentele pesimiste ce se întretaie astăzi, adeseori dominant, în peisajul filo-

zofic apusean își trădează subrezenia și inconsistența, neputința de a deveni îndreptar al acțiunii istorice constructive. Sub impactul zbuciumatei cronici a veacului, problematica omului, temă perenă a filozofiei, centru de grupare a umaniștilor din istoria culturii, se convertește într-o acută problematizare a condiției umane. Această temă — în rezolvarea căreia socialismul științific a trasat largi defilee optimismului istoric — polarizează unele curente și orientări opuse, adesea diferite între ele, dar simptomatic predispuse să descopere un rezervor inepuizabil al deznădejdii, neantizării și damnațiunii omului. Deși nu acoperă și nu reprezintă în totalitate filozofia occidentală, o anume cugetare afectată de deznădejde se insinuează uneori în prim-plan, întunecînd crezul reciștigării și umanizării omului, estompînd ceea ce este element valoros și progresist înăuntrul acestei filozofii.

În lumina exigențelor formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu la ședința cu activul central de partid și de stat, se cuvine să acordăm o atenție sporită combaterii acestor tendințe și încercări, care readuc la lumina zilei vechi teorii înfrînte și compromise la timpul lor. Asemenea tentative se cer criticate și respinse nu numai pentru că intenționează un adevărat proces rațiunii, ci și pentru că proliferarea și promovarea lor nu au îndeobște alt scop, după cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, decît „de a crea confuzii în rîndul diferitelor pături sociale, de a ascunde racilele orînduirii burgheze și de a dezorienta pe cei ce caută un drum nou în evoluția societății".

Vestală în templul deznădejdii

Înainte ca în veacul al douăzecilea să devină un laitmotiv, tema disperării — cum bine se știe — încercase cugetul unor filozofi și în secolul trecut, fenomen explicabil prin ieșirea la iveală a cortegiului de vicisitudini generat de domnia atroce a profitului capitalist. Prin Kierkegaard, Schopenhauer și Nietzsche, gîndirea burgheză pornise revolta împotriva rațiunii, iar astăzi se găsesc comentatori occidentali care apreciază ca tonică și binevenită „inițiativa" lor. Filozoful danez Sören Kierkegaard presimțise în disperare o „boală a secolului" și a compus, primul, combătînd elanul optimist al lui Hegel, partitura filozofică a unui tragic cor al lipsei de speranță, reluată azi de atîtea voci pe scena gîndirii apusene.

Ceea ce i-a atras pe existențialiști la Kierkegaard, reactivîndu-l ca mare mag al disperării în gîndirea contemporană (Gabriel Marcel se mîndrea că descinde din aceeași „familie filozofică" cu el, Sartre îl elogia ca exemplar arhetipal al condiției umane, iar Karl Jaspers îl socotea „vocea modernă a spiritualității), este vulcanica răbufnire a sfîșierii și anxietății lăuntrice, trăirea intensă a conflictului intim, freamătul trist, degajat de o existență prigonită de nesănsă („nici o zi fără lacrimă", consemna Kierkegaard în jurnalul său).

Revendicîndu-se teoretic, în principal de la opera filozofului danez, existențialismul, în zilele noastre, a semnat regia unui spectacol răscolitor al „prăbușirii" omului în lume, a scrutat cu deosebire dramatismul ființării acestuia. Atît de neasemănători între ei și adesea aflați în conflict, reprezentanții curentului împărtășesc totuși o imagine comună despre condiția umană, imagine care are clar întipărit stigmatul decepției și al neîncrederii în însăși ființa pe care au vrut s-o „reconstruiască". Toți concură în a zugrăvi existența umană ca... neautentică, privată de înțeles și rost, punîndu-l pe om în vecinătatea neantului, absurdului și morții.

Opera fiecărui existențialist invită, în felul ei, la o călătorie într-un infern terestru. Îngrozit de „bătrînețea cumplită a acestui ultim secol", Albert Camus vede în om un dezrădăcinat, un „străin" migrînd

în neștire pe arterele zigzagate ale civilizației veacului și neaflînd nicăieri nici adăpost, nici ocrotire, nici înțelegere. Omul de astăzi este „omul lipsit de foc și de hrană, pentru care libertatea nu-i decît un lux ce poate aștepta", spunea Camus.

Acestui martor lucid al epocii nu-i scapă că pe globul pămîntesc foametea, șomajul și sărăcia încă mai fac ravagii, că în societatea ca-

● **Statistica mondială consideră sinuciderile ca „Flagelul nr. 3" între cazurile de deces în țări ca R.F.G., Canada, Austria, Danemarca, Suedia, Finlanda și „Flagelul nr. 4" în S.U.A., Franța, Anglia, Olanda. Într-un singur deceniu — 1960—1970 — tentativele de sinucidere în țările occidentale s-au dublat. În S.U.A., în 1958 se înregistrau 18 000 de sinucideri: în prezent, ele au depășit cifra de 25 000. Numărul cazurilor de sinucidere înregistrate în aceeași țară în rîndul tinerilor sub 20 de ani s-a triplat în ultimii 10 ani și se ridică la 30 pe zi. În Suedia, numărul persoanelor care se sinucid este de două ori mai mare decît al morților înregistrați în urma accidentelor, iar al tentativelor de sinucidere — de 10 ori mai mare. Conform statisticilor Clinicii de psihiatrie din Milano, tentativele juvenile de sinucidere din Italia au crescut în ultimul deceniu de peste două ori. Pentru prima oară în istoria Elveției, numărul sinuciderilor l-a întrecut pe cel înregistrat în timpul crizei din 1929—1933.**

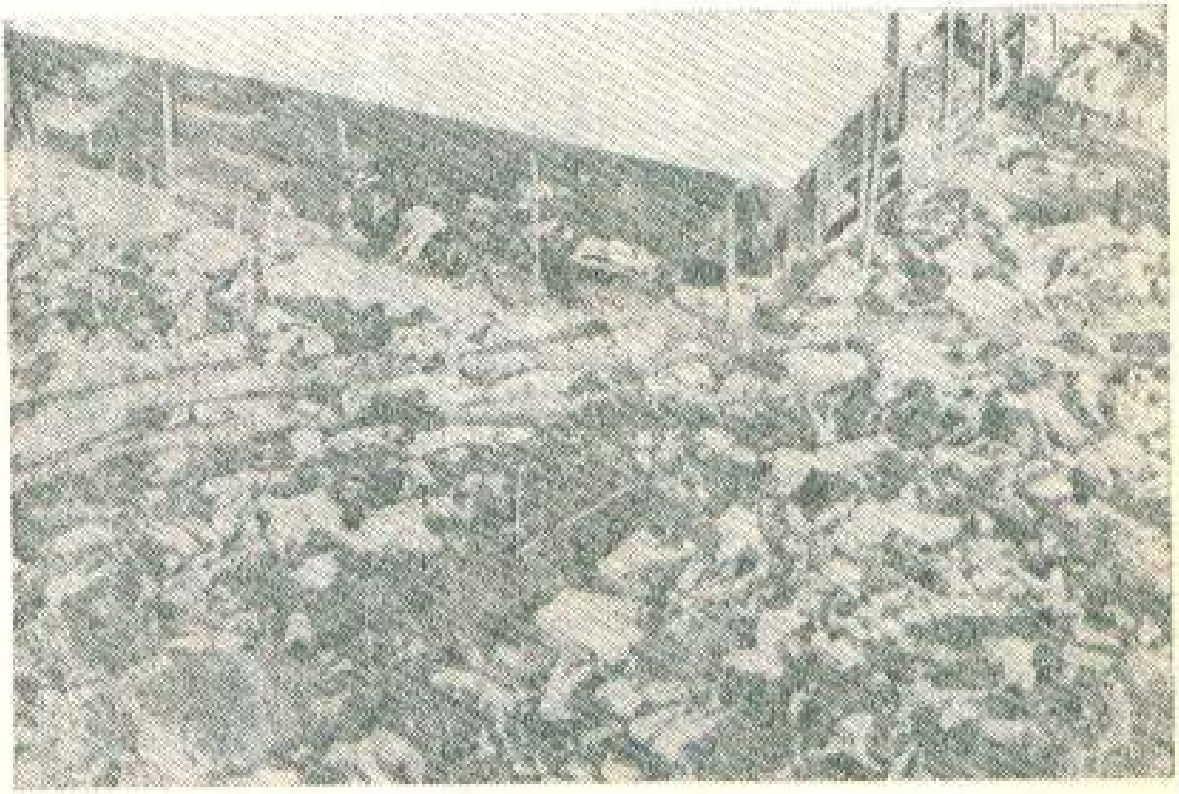

O zguduitoare imagine a fanatismului orb al sectelor. Spre sfîrșitul lunii noiembrie telegramele de presă aduceau din Guyana vești aproape incredibile : Peste 900 de membri ai sectei „Templul poporului" — constituiți într-o colonie denumită Jonestown — au fost siliți de conducătorul acesteia, Jim Jones, cu mințile rătăcite de droguri, să se sinucidă cu cianură ; cei ce au refuzat au fost împușcați. Presa mondială a fost unanimă în a sublinia, în lumina unor asemenea orori fără precedent, necesitatea de a se lua măsuri ferme pentru a se pune capăt activității profund nocive a sectelor și indivizilor fără scrupul care le inspiră.

pitalistă prosperă nedreptatea, viciul se lăfăie, impostura învinge, minciuna se infiltrează dibace, în timp ce binele, frumosul și adevărul sînt îngenunchease și umilite. Numai că, demascînd aceste racile, filozoful francez nu vede nici o cale de ieșire ; el emite sentințe pesimiste cu privire la sterilitatea căutărilor omului, la mulțimea dezamăgirilor și, mai cu seamă, cu privire la finele tragic al odiseei lui. De aceea, pe frontispiciul condiției umane dăltuiește o monogramă întunecată — chipul răvășit și crispat al lui Sisif, simbol al muncii zadarnice, fără speranță.

„Scenariul descompunerii"

Pecetea deznădejdii cronice se imprimă și asupra unor teorii despre destinul culturii apusene.

Mai cu seamă avansul tehnicii este considerat factorul principal care conduce la perimarea culturii burgheze ; antinomia „tehnică — om" multiplică fațetele deznădejdii. Rostul tehnicii în viața omului este total mistificat, cuceririle tehnicii nu sînt privite ca pași ai umanității spre progres și bunăstare, ci ca „instrumente de tortură" a spiritului uman, ca forțe ce l-ar rupe de natură și i-ar stinjeni însăși putința de afirmare plenară. O concepție care, de fapt, denaturează adevărul că nu tehnica, ci utilizarea capitalistă a tehnicii, acțiunea ei în contextul unei orînduiri dezumanizante agravează alienarea ; că tehnica a reprezentat, reprezintă și va reprezenta mijlocul esențial pentru a învinge subdezvoltarea, pentru a crea condițiile unei depline și multilaterale manifestări a personalității umane.

● La începutul secolului nostru, o săptămînă de lucru însuma în majoritatea țărilor lumii 60—72 de ore de muncă. Astăzi, ca urmare a progresului tehnic, durata săptămînii de lucru a scăzut la circa 44—48 de ore și tinde în viitor să ajungă chiar la 40 de ore. În ultimii 25 de ani, prin introducerea tehnologiei moderne, productivitatea muncii s-a dublat în circa 15 ani în țările occidentale și în circa 10—12 ani în țările socialiste europene. Potrivit statisticilor O.N.U., aplicarea largă a tehnicii înaintate în agricultură va permite dublarea suprafețelor cultivate, iar generalizarea pe aceste suprafețe a tehnologiei actuale din țările dezvoltate va face posibilă obținerea unor recolte care să asigure o rație alimentară cotidiană de 2 500 de calorii pentru 76 miliarde de oameni și de 4 000—5 000 de calorii pentru 30—40 miliarde de oameni. Dezvoltarea tehnicii permite valorificarea unor resurse nebănuite în trecut. Prin exploatarea cu ajutorul tehnologiei moderne a resurselor continentului albastru s-ar putea asigura, după calculele specialiștilor, hrana necesară pentru cel puțin 30 miliarde oameni, adică de peste 7 ori populația actuală a planetei noastre. Valorificarea rezervelor de mangan din mediul marin ar satisface necesitățile omenirii pentru 4 000 secole, iar a celor de cobalt — pentru 2 000 milenii. Captarea prin instalații moderne a energiei mareelor ar putea înlocui într-un an consumul a 70 milioane tone echivalent cărbune.

Filozoful spaniol José Ortega y Gasset, de pildă, alcătuiește un scenariu melodramatic al descompunerii culturii apusene cotropite de tehnică. Ea ar genera în serie „omul de masă", ins anonim, șters, pecetluit de mediocritate, îmbîcsit de clișee comportamentale, însă mulțumit și satisfăcut pînă la extaz de îngustimea lui obtuză.

Critica „tehnologiei", incriminată ca pricină decisivă a răului, pig-

mentează și opera lui Herbert Marcuse, mai ales lucrarea sa „Omul unidimensional", care s-a bucurat în Apus de multă publicitate. O cultură unidimensionalizată, apreciază el, ar plămădi un „om unidimensional" — ființă în concepția sa conformistă și cenușie, marcată de letargie și opacitate interioară, înfiurită hipnotic de mass-media și manevrată cu ușurință.

Cu aspecte alienante ca acelea vizate de Marcuse, societatea capitalistă de azi se confruntă permanent. Escaladarea violenței, pervertirea sentimentelor, apologia lipsită de orice pudoare a sexualității transformate în pornografie, instabilitatea vieții, abominabila tentativă de a cuceri prin drog „paradisul" refuzat de traiul cotidian — toate denotă că respectul și grija față de om rămîn la o cotă minimală în lumea capitalistă.

Însă ce propun drept remediu filozofii occidentali? Nimic altceva decît paliative limfatice, soluții utopice și divagații nebuloase, metaforice. Cînd un gînditor ca Arnold Toynbee, critic necruțător al tehnicizării, asertează că singura cale de a evita falimentul culturii este „transfigurarea" religioasă, cînd un filozof renumit ca Martin Heidegger, altminteri neîmpăcat oponent al tehnocratismului, recomandă „tăcerea", o tăcere înfiorată și pioasă, sinonimă cu revelația mistică, drept mijloc de smulgere a ființei din vacarmul tehnicii, atunci apare limpede divorțul dintre aceste concepții și patosul acțiunii transformatoare, revoluționare.

Motivul disperării și „roadele" sale în viața socială

Adeseori, orientările filozofice înclinate spre „detronarea rațiunii" (după expresia gînditorului marxist Georg Lukács) răzbat dincolo de perimetrul filozofiei și intră în atenția opiniei publice pe calea unei publicități zgomotoase, cu scopul mai mult sau mai puțin mărturisit de a insufla resemnarea și a toci energia împotrivirii, a influența mai ales tineretul. Aceste tendințe, îngroșate și deformate de mass-media, împinse pînă la concluzii nihiliste și agresive care ajung, cîteodată, să-i uimească pînă și pe cei ce le-au inițiat, au repercusiuni și implicații sociale deosebit de nefaste.

În acest veac, direcția filozofică ce poartă pecetea „neîncrederii în rațiune", recunoștea sociologul american Reinhard Bendix, alimentează, direct sau indirect, „o etică a disperării sociale". Motivul disperării, teoretizat în plan filozofic și apoi vehiculat cu ușurință într-un climat spiritual de nesiguranță, prinde repede a încolți în conștiința individului din marele public — și cum să nu prindă, de vreme ce oamenii se confruntă nemijlocit cu rapacitatea, egoismul și frustrările unui mediu social alienant?

● Statisticile O.N.U. atestă că în țările occidentale 2 milioane de persoane consumă constant heroină, iar 50 de milioane recurg la alte halucinogene. Numai în S.U.A., numărul adulților care se droghează este de circa 800 000. Date oficiale arată că, în aceeași țară, anual 5 000 de vieți sînt curmate de droguri, iar unul din cinci copii în vîrstă de 14—15 ani fumează marijuana. Numărul heroinomanilor francezi este în prezent de 20 000, al celor vest-germani de 40 000. Statisticile Ministerului Sănătății din R.F.G. arată că peste 400 000 de tineri între 14—15 ani consumă stupefiante. În Anglia consumul de droguri a crescut în ultimii ani de peste 10 ori.

Cînd unii filozofi apuseni vin să argumenteze că existența umană este absurdă, lipsită de sens și inutilă, translația de la o asemenea atitudine teoretică la atitudinea practică, manifestată prin însingurare egocentrică, evazionism, absenteism, desconsiderarea normelor morale, violență, nu este prea greu de făcut.

Dacă o dezbatere sofisticată despre neant sau angoasă, închisă inițial între coperțile unor tomuri de filozofie, capătă prin intermediul mass-mediei o amplificare exagerată, ea poate avea — și are — o influență pernicioasă asupra minții oamenilor de diverse categorii care vor să-și structureze, apelînd la filozofie, un ideal de viață. În deceniile patru, cinci și șase ale acestui secol, cît timp existențialismul a cunoscut o publicitate asiduă, stările de apatie, deznădejde, criză de ideal, întîlnite frecvent în conduita unor tineri din țările capitaliste, își căutau „raționalizări" și „justificări" în tezele acestui curent.

În prezent, aluviunile pesimismului existențialist, ale iraționalismului schopenhauerian, ale diferitelor curente de inspirație religioasă determină comportări apatice, atitudini pasive de resemnare, retragerea oamenilor din fața vieții, renunțarea la acțiunea vie, transformatoare.

De pildă, cum constată cotidianul „Le Monde" (din 29 ianuarie 1977) „douăzeci la sută din americani, după un recent sondaj Gallup, se dedică magiei, practică meditația transcendentală, aderă la secte mistice orientale". Înclinația spre misticism, astrologie, zen-budism în societatea nord-americană merge pînă acolo încît în librării rafoane întregi de cărți sînt consacrate practicilor oculte și esoterice. Iată cîteva titluri de cărți, menționate de cotidianul francez : „Pe drumul reîncarnării", „Misterul reîncarnării", „Meditație transcendentală pentru oamenii de afaceri", „Cum să te realizezi spiritual punînd în funcțiune propriul motor spiritual" (!), „Șaptezeci și cinci de rețete transcendentale pentru a trăi bine și a mînca bine", „Productivitatea transcendentală".

Acea Nirvana budistă, care cîndva a inspirat și scrisul filozofic al lui Schopenhauer, a intrat în circuitul unei nocive și găunoase publicități. Un best-seller se intitulează chiar „Nirvana pe înțelesul tuturor"... Iluzia salvării prin refugiul în Nirvana budistă se perpetuează în practicile îmbibate de misticism ale unor secte și asociații din țările occidentale : în căutarea de adepți, în special din rîndul tinerilor confruntați aspru cu greutățile vieții, acestea vîntură pretinsele „virtuți" curative ale unor religii orientale.

Asistăm la un atac furibund împotriva științei, care n-ar fi decît un „cimitir de ipoteze". Știința ar impune numai „coerciții", fără a putea ajunge vreodată la adevăr. Singura modalitate de a atinge adevărul ar fi... visarea, exercitarea practicilor mistice. O proliferare uimitoare a acestor practici face ca mii și mii de tineri să fie acaparați de tentaculele acestei „hidre a sectelor", fiind astfel abătuți de la viața socială, de la acțiunile concrete, de la mișcările sociale. Pe terenul dezorientării, ignoranței și deznădejdii unor categorii sociale, al nesiguranței și neîncrederii în viitor, apare o vastă industrie a înșelătoriei mistice, care cultivă în proporție tot mai mare nu numai sentimentul neputinței și nimicniciei ființei umane, pentru a putea fi mai ușor manipulată, ci și convingerea — cum observa „Le Nouvel Observateur" — că „omul ar fi incapabil să dea o ripostă eficientă angrenajului social occidental".

O revoltă împotriva rațiunii, a formelor sale obiectivate, împărtășesc și diferite grupări de opoziție din cadrul mișcărilor de tineret din Apus. Aceste grupări se ridică cu hotărîre, am putea spune cu furie, împotriva forței represive a unei societăți întemeiate pe legile profitului și inechităților generate de acesta. Ele contestă totul în societatea capitalistă. Și limbajul folosit abundă în termeni negativi : antiautoritar, antiorganizație, antiuniversitate, anticultură. Grupările respective fug de societatea oficială, de cultura oficială, refugiindu-se în taberele și comunele lor, unde năzuiesc să-și creeze un altfel de tip de viață. Ele sînt împotriva oricărui fel de organizare, a oricăror forme de viață structurată ; nu numai împotriva statului și partidelor

politice, dar și a familiei, a școlii, a meseriei. Întreaga lor opoziție este „un cîntec contra". Revolta contestă în mod global toată societatea, inclusiv „proletariatul consumator".

Neîndoielnic, găsim în aceste mișcări căutarea înfrigurată a unei vieți autentice, emancipate de „bombardamentul" psihologic cotidian ce se exercită prin pîrghiile de manipulare de care dispune statul capitalist ; a unei vieți în care accentul să nu fie pus pe „a avea", ci pe „a fi" — pe trăire curată, sinceră, umană. În acest sens, grupările amintite reprezintă un mare rezervor de energie, un real potențial revoluționar. Dar analiza mai atentă a căutărilor lor degajă o puternică notă pesimistă, generată și de neputința lor politică de a vedea forțele sociale în măsură să se opună societății bazate pe exploatare, de a stabili o strategie care să conducă la depășirea condiției umane existente. Atacurile la adresa cunoașterii obiective, raționale, la adresa tehnicii, confundată prea adesea cu tehnocrația, capătă și mai puțină consistență prin ceea ce li se opune : „tendințele mistice ale experienței căpătate prin droguri". Se preconizează deci implicit reîntoarcerea la o cultură preindustrială, arhaică. Revoluția se degradează și se resoarbe astfel într-o simplă revoltă oarbă. Cum s-a remarcat, avem de-a face cu „o antitezã bolnavă a unei lumi grav îmbolnăvite".

Autentica vocație a filozofiei este ineluctabilă

Nu, disperarea și truda sisifică, resemnarea sau violența nu înseamnă constante definitorii ale firii omenești, necum o emblemă eternă a naturii umane. A face din stările psihice tensionale, din trăiri emoționale negative vioara întîi a magnificei simfonii a existenței umane înseamnă a înscrie pe portativul filozofiei note false, disonante, amelodice, a acoperi o simfonie celestă printr-un șuvoi haotic de sunete stridente.

Ceea ce uită unii gînditori apuseni de azi este că omul, croindu-și cu tenacitate și cerbicie drumul său unic sub soare, poate **preface** prin luptă și creație, prin muncă dîrză, bocetul în cîntec melodios, durerea într-o divină odă a bucuriei, înfrîngerea temporară într-o trainică salbă de biruințe. Peste timpuri, creatori ilustri din istoria gîndirii, statornic devotați culorilor umanismului, s-au străduit să traseze, cu ascuțimea gîndului, un contur cît mai fidel al celui mai înalt produs al naturii — omul. Fără a ocoli momentele dramatice, încordate, care pot brăzda viața ființei pămîntene, ei n-au făcut din asemenea momente „cheia" singulară a explicării acesteia și n-au argumentat defetist că omul ar rămîne prizonierul veșnic al neizbînzii și nenorocului. Dimpotrivă, au făcut să scînteieze minunata putere a ființei umane de a depăși eroic clipele eșecului sau întristării, imensa ei energie de a pune echilibrul rațional și armonia sufletească mai presus de dezlănțuirea instinctelor, sforțarea ei titanică de a înscrie pe arcuri de triumf dreptul legitim la fericire.

Astăzi, cînd omul contemporan cere filozofiei, mai mult ca oricînd, mai înfrigurat ca oricînd, deslușiri asupra locului și rostului său în univers, cînd devine tot mai dornic să-și prospecteze viitorul, filozoful trebuie să creeze cu gîndul la om, cu dorința de a i se alătura în efortul său de a-și descoperi condiția umană, de a-și perfecționa viața. Răspunderea pentru destinul omului trebuie să fie examenul suprem al creației filozofice. Răspundere cu atît mai mare cu cît implicațiile sociale ale propriei creații sînt astăzi — tocmai datorită mijloacelor de comunicație în masă —

mult mai mari. Un critic pătrunzător al societății capitaliste ca Herbert Marcuse a rămas surprins și alarmat de consecințele demersului său teoretic cînd diverse grupări sociale marginale sau de „hippies" au afirmat că s-au inspirat din teoria sa.

Conceperea omului ca o ființă dilematică și decăzută, fără viitor, asupra căreia planează sabia lui Damocles, contravine statutului real al omului în Univers, deformează atît trecutul, cît și viitorul său pe pămînt și inoculează un nemotivat pesimism. Metafizica disperării, alunecată pe cel mai întunecat și spinos povîrnis, abdicarea de la umanism vine în contradicție cu întregul filon rațional și umanist al istoriei filozofiei universale. Atîția și atîția gînditori, de-a lungul generațiilor, au închegat, cu pasiune și dăruire, într-un bogat florilegiu, valorile nepieritoare ale omenescului, valori afirmative și constructive prin esența lor și definitorii pentru specia umană. Prin cea mai progresistă și de fapt cea mai mare parte a ei, istoria filozofiei reprezintă o veritabilă școală a umanismului.

Scrisul unui filozof vrednic de acest nume trebuie să fie animat de răspundere și angajare militantă față de destinul omului, să manifeste nestrămutată încredere în progresul social, să modeleze în chip umanist ființa omenească. Căutările și încercările unor gînditori apuseni mai lucizi de a regăsi drumul unei înțelegeri realiste și echilibrate, fără accente melodramatice, replicile severe pe care le întîmpină, chiar în cadrul gîndirii nemarxiste, excesele adepților pesimismului vin să reafirme necesitatea angajării filozofiei în slujba omului, a progresului uman. Filozofia veacului al douăzecilea are datoria nu să stivească, ci să potențeze și să înalțe mai sus măiastra „corolă de minuni" a umanității, să pună în adevărata lumină eroismul sublim al condiției umane în multimilenara sa evoluție.

Slujind astfel nu numai la explicarea lumii, ci și la transformarea acesteia.

Dr. Lucia DUMITRESCU-CODREANU

MODA „PUNK" SAU CULMEA GROTESCULUI ȘI DECĂDERII

DINTR-O PRIVIRE

Moda „punk", lansată de junii nonconformiști ai Occidentului. Ambele urechi și nasul sînt străpunse de belciuge ; printr-o cută a frunții trece o săgeată ; în loc de cercei, în lobii urechilor sînt înfipte croșete și cîrlige de undiță. Și, ca supremă încununare a ornamentației „punk", obrajii sînt traversați de o furcă pentru adunat gunoiul. Ce poate fi mai firesc, din moment ce chiar „punk" înseamnă, în limba engleză, gunoi ?

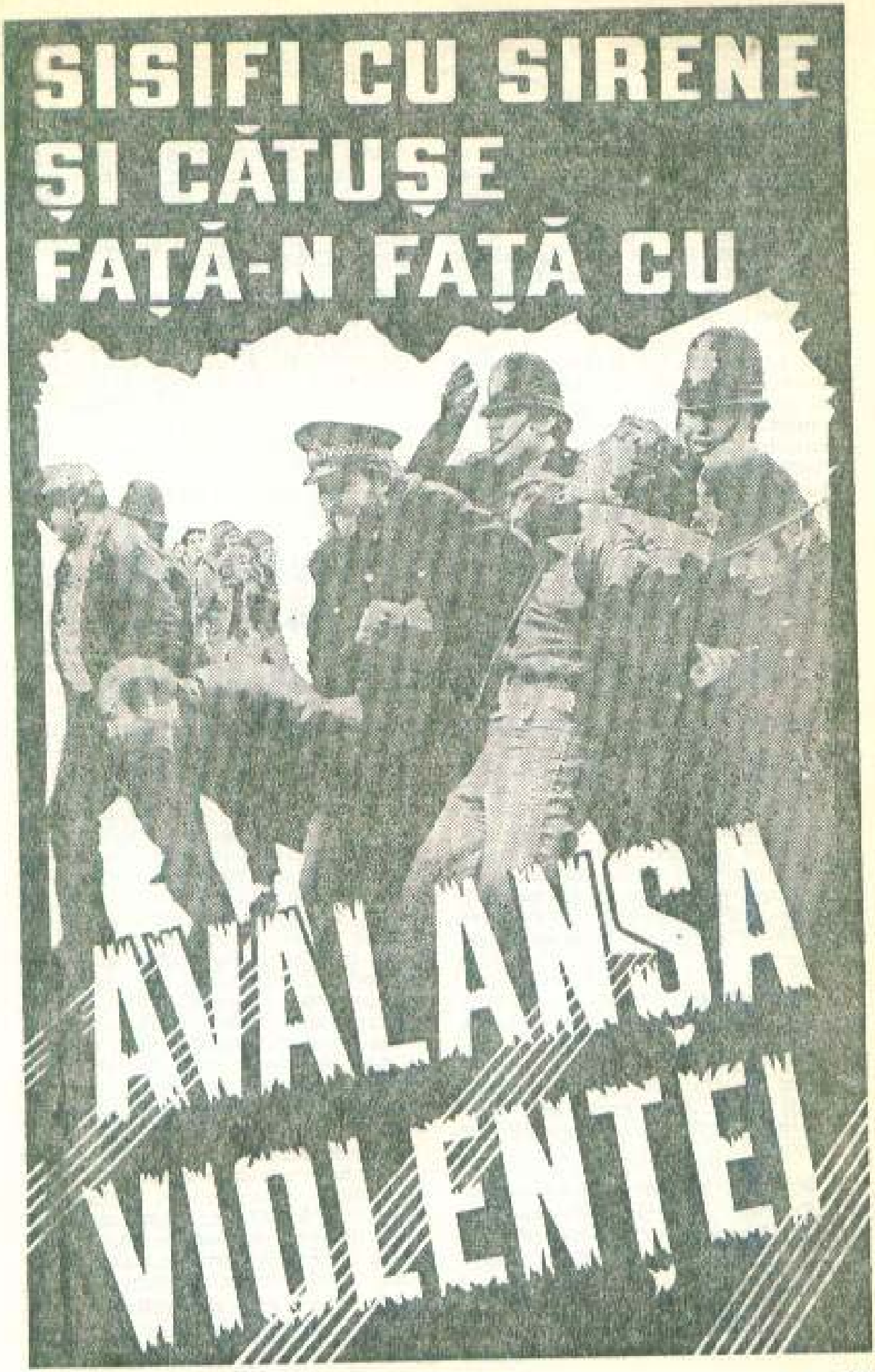
SISIFI CU SIRENE
ȘI CĂTUȘE
FAȚĂ-N FAȚĂ CU
AVALANȘA
VIOLENȚEI

Pe aeroportul Fiumicino din Roma, lîngă ghișeele de control al pașapoartelor, se aflau la dispoziția noilor sosiți teancuri de fluturași albaștri. Conțin probabil recomandări turistice, mi-am spus. Am luat unul și am rămas destul de mirat. Pe fondul albastru ultramarin, deasupra imaginii unui telefon aureolat cu nimbul culorilor spectrale, scria : „POLIZIA È CON VOI". Urma un număr de telefon valabil în toată Italia, iar pe verso — teoria : într-un stat cu adevărat democratic, poliția este la orice oră în slujba cetățeanului...

Că la comisariat e deschis zi și noapte nu e nici o noutate. De ce însă trebuie să simți, „într-un stat cu adevărat democratic", că poliția e întotdeauna cu tine ? Și pentru ce să-i păstrezi cartea de vizită în buzunar ?

Deoarece, trecînd dincolo de ghișeele pentru controlul pașapoartelor și cumpărînd primele ziare, ajungînd la hotel și deschizînd televizorul, te întîmpină, fără excepție, cu promptitudinea urărilor de bun venit, știri, fotografii ori transmisii directe de la locul ultimelor fapte ce au reclamat prezența poliției.

● GAETA (Italia) : Un singur hoț, cu un singur pistol, a reușit să devalizeze seifurile bazei navale a N.A.T.O.

● OSAKA (Japonia) : Un gangster solitar a stors casierilor unei bănci suma de 40 de milioane de yeni, după ce, deghizat în polițist, le trăsese o săpunelă zdravănă în legătură cu sistemele electronice de alarmare.

● CRANE (statul Missouri) : Un individ a pătruns pe neașteptate în închisoarea locală, i-a blocat pe gardieni, a ajuns la celula unor condamnați pentru furt și i-a obligat pe hoții aflați după gratii să-i predea banii depuși de ei în saltelele pensionului.

● PARIS : A fost răpit președintele-director general al casei de discuri „Phonogram". Operațiunea a fost dirijată de un infirm nedeplasabil.

● MONTREAL : A fost atacat un autovehicul blindat care transporta valori importante. Jefuitorii s-au folosit de o mitralieră antiaeriană montată pe un camion.

● DUBLIN : După numai 24 de ore de la atacul mașinii blindate comis la Montreal, o nouă lovitură de mare îndrăzneală. A fost repetat „hold-up-ul" secolului (asupra trenului Londra—Glasgow), de data aceasta fiind oprit și golit trenul poștal Cork—Dublin.

● BRUXELLES : 600 de nefericiți fără lucru așteptau la coadă la un centru sindical să li se achite indemnizații de șomaj. O bandă de gangsteri a atacat sediul și a dispărut cu suma de 26 milioane de franci belgieni. Au fost rănite șapte persoane. Un băiețel aflat în brațele mamei sale — împușcat mortal.

Picături dintr-o mare a informațiilor, care-l încercuiește tot mai strîns pe cetățeanul obișnuit, îi aduc tot mai frecvent în memorie denumiri de locuri înconjurătoare, situații cu care se identifică, uneori chiar nume de persoane cunoscute. A trecut vremea cînd informațiile de acest gen completau savoarea cafelușei de dimineață. Și-au pierdut cu totul delicțiul de ingrediente în splenul micului și marelui burghez. S-a dus timpul cînd ele erau parcurse într-un echilibru tihnit între interes ca cititor și dezinteres ca cetățean, cînd proveneau de suficient de departe, din anonimat, ca să nu-i pese omului cît adevăr și cîtă exagerare cuprind. Debitul știrilor, irumperea lor din spații ori medii tot mai apropiate îl fac pe cititor să nu le mai deguste ca pe ceva palpitant dar străin lui, ci să se vadă, din ce în ce mai neliniștit, în ipostaza eventuală de victimă. El nu mai percepe vestile cu aviditatea amatorului de lecturi picante, ci cu neliniștea omului al cărui nume sau chip înțepenit poți să treacă și ele oricînd prin coloanele efemeridelor.

Despre această șansă îl conving nu numai mitralierele de știri, ci și constatări sîcîitoare din viața obișnuită. Ca londonez, respectabil și tradiționalist, nu poate să nu observe că, într-o bună dimineață, mai toate localurile de consum își înlocuiesc geamurile obișnuite cu geamuri incasabile ; la club are ocazia să afle că e o inițiativă a asocia-

ției proprietarilor de restaurante, după atentatul de la „Walton" (2 morți, 30 de răniți). Ca parizian, gentil, nu poate fi decît iritat de faptul că garderobiera refuză să aibă grijă de vizonul doamnei, în schimb, are ocazia să afle că, în seara precedentă, încercarea unei femei de a-și salva mantoul a fost plătită cu viața. Ca münchenez, corect, riguros, simte că i se urcă tensiunea cînd îi revine în minte recomandarea larg difuzată a unui criminolog : „Dacă vă acostează un grup de huligani și vă cer o țigară sau hrana din pachet, trebuie să le-o dați imediat și nu să-i provocați... refuzîndu-i".

Cum de se ajunge la povețe atît de bizare ? De ce e nevoie să se recomande victimelor resemnarea ? Răspund limpede statisticile oficiale și datele operative ale organelor de ordine :

— Centralizatoarele franceze înregistrează de două ori mai multe delicte decît nașteri.

— Criminalitatea a sporit în Anglia cu 31 la sută.

— Cu numai două excepții (1972 și 1975), din timpul președintelui Herbert Hoover încoace numărul crimelor grave comise printre americani a crescut continuu și adesea vertiginos ; în S.U.A. mor anual prin împușcare 18 000 de oameni ; la New York se comit zilnic circa 500 de spargeri și 240 de furturi și agresiuni cu arma în mînă în plină stradă.

Dar societatea americană încă nu oferă „decît" 41 de cazuri de violență la mia de locuitori, în timp ce în Danemarca se înregistrează 64, iar în Suedia — 78 !...

Iată pentru ce știrile senzaționale nu mai constituie motive de senzație, ci de anxietate și nesiguranță.

De ce sînt regretați „dragii gangsteri de altădată"

Cifrele mărturisesc numai o parte din adevăr, și încă nu pe cea mai semnificativă. La urma urmei, orice creștere își află limitele ; optimiștii ar putea miza pe un anumit grad de saturație al comportamentelor deviante, pe autoanihilarea lor la un moment dat. Nimeni însă nu se arată optimist. De ce ? Pentru că nu ascensiunea delincvenței dă cel mai mult de gîndit. Dincolo de cifre absolute și procente, dincolo de harta tot mai împestrițată a fărădelegilor, dincolo de sicilitoarele măsuri de „adaptare" pe care le constată cetățeanul în juru-i, el observă, cu consternare, cum sfera infracțiunilor s-a rostogolit rapid, și după cît se pare ireversibil, în ungherul de umbră foarte rece al crimelor grave.

Dintr-acolo se vălătucesc, cuprinzînd greu încercata ordine de drept, miasmele înecăcioase ale prafului de pușcă și sîngelui, expirația periculoasă a subconștientului : violența. Pe vremuri, detectivii se repezeau să caute în primul rînd amprente digitale, acum se grăbesc să afle calibrul armei. Asta spune mult. Sherlock Holmes își petrecea timpul liber fumîndu-și pipa și sporovăind cu Watson, personajele lui Raymond Chandler, Peter Cheyney, ale, practic, tuturor autorilor contemporani de romane polițiste folosesc scurtele răgazuri ca să-și oblojească rănile suferite de ei înșiși. Ficțiune — dar și ea spune mult. Știrile servite la cafeaua cu lapte privesc de regulă crime pasionale, știrile servite acum, la orice oră din zi și din noapte, privesc fel de fel de mobiluri și relații infectate de mușcătura urii și cruzimii, fel de fel de fapte penale cu periculozitate mult sporită prin duritatea modului lor de comitere. Violența s-a conturat ca un fenomen deosebit, cu evoluție proprie și escaladantă, necesar a fi studiat aparte. Cu toate că prezența tot mai pronunțată în textura delincvenței este doar una dintre formele de manifestare a violenței în societatea capitalistă contemporană, despre noile trăsături fie și numai

ale acestei forme se pot scrie tomuri întregi.

„Criminalii au început să pornească în direcții noi — scrie revista «U.S. News and World Report». Un semnal sinistru în acest sens : oficialitățile evidențiază o ascensiune deosebită a jafurilor și a violenței — inclusiv asasinat și viol — chiar în biserici". Dar nu e nevoie să fii specialist pentru a deduce că modul de operare al răufăcătorilor este ilustrat de **un grad de îndrăzneală** tot mai accentuat, de **lipsa oricăror scrupule pentru obținerea rezultatului delictuos.** Cele mai de preț valori morale, inclusiv **libertatea** și chiar **viața** omului inocent, **nu mai valorează** două parale în balanță cu prețul unei despăgubiri, cu valoarea unui colier sau, mai exact, cu orice altă valoare, decît nefolositoarea suferință a altcuiva. Nu o dată s-a tras cu arma pentru 100 de dolari sau pentru 500 de franci. Nu o dată a căzut un om mort și altul sau alții răniți pentru reflexul nefericit de a fi strigat : „Săriți, hoțul !"

Aceste prime două trăsături dintre cele ce caracterizează creșterea criminalității și a climatului de violență în țările capitaliste exprimă, la rîndul lor, alte două direcții de extindere a virusului fărădelegii brutale. Astfel, gradul de îndrăzneală al tîlharilor reflectă siguranța tot mai puternică a marilor infractori, legată la rîndul ei de **caracterul tot mai organizat al crimei profesioniste.** Pe de altă parte, lipsa oricăror scrupule în atacurile violente, a oricărei preocupări pentru o anumită proporție între mijloacele folosite și rezultatul obținut este legată de un fenomen al ultimilor zece ani. Îi spunea pe nume, la începutul deceniului, Jean Susini, secretar general al Asociației franceze de criminologie, și îl confirma, în anii din urmă, al XV-lea congres al acestei organizații, ținut la Clermont Ferrand : **„o criminalitate de masă".**

Caracterul tot mai organizat al crimei profesioniste i-a determinat pe unii dintre sociologi să numească **organizațiile de infractori** — omniprezente, atotputernice — drept „o putere paralelă" cu puterea oficială. Termenul de bandă a devenit prea restrîns. Spre exemplu, gruparea de infractori „Nagawaki" numără (sau număra) 4 571 de răufăcători, cît o jumătate de divizie, dar ea nu este decît a patra ca mărime din Japonia. În pofida tuturor comisiilor, anchetelor parlamentare, ofensivelor polițienești, proceselor cu loturi impresionante, crește și puterea Mafiei, atît ca efective, cît și ca sferă de cuprindere. Cu șase ani în urmă, deputatul italian Francesco Cattanei, președintele comisiei parlamentare **antimafia,** puncta zonele de influență ale „puterii paralele" la scara orașului Palermo astfel : mafia și politica, mafia și construcțiile, mafia și activitatea bancară, mafia și magistratura, mafia și banditismul, mafia și situația edilitară". Ce a survenit de atunci încoace ? Citîm tot pe un deputat italian, Salvatore Frasca : efectivele Mafiei din sudul Italiei au crescut de la 5 000 la 20 000 de persoane. Putea să-i scadă influența ?

Și totuși, sociologii și procurorii, oamenii politici și polițiștii, moraliștii și cei ce se ocupă de educația tineretului, toți cei avizați, **nu** de consolidarea crimei organizate se arată în primul rînd neliniștiți. Aceasta a fost acceptată ca un rău fatal, dar totuși controlabil, prin însuși excesul de organizare. În plus, odată cu structurarea delincvenței pe criteriile eficacității, ale producției de serie, profesioniștii au descoperit că violența fizică poate fi înlocuită cu violența morală, ceea ce pentru victime, trebuie să recunoaștem, e o „șansă" ! Bandele și-au arondat teritoriul, au trecut de la jaful ocazional la taxele percepute sistematic, așa-numitele „taxe de protecție". Gangsterii încasează fără să mai consume benzină și gloanțe, victimele plătesc fără să mai înghită spaimă și căluș în gură... Capitalurile negre au fost investite în afaceri stabile, cu sau fără statut legal, dar stabile. E adevărat că legea e încălcată, că protecția cetățeanului ca membru al societății e sfidată, însă, cel puțin, omuciderea părea să se deplaseze încet, încet înspre **interiorul** cercurilor gangsterești, să fie practicată mai mult în răfuieli intestine. Desigur, bandele nu-i iertau pe cei ce încercau să facă ordine, flinta din umbră, bomba ori cuțitul începuseră să avertizeze pe adversarii „puterii paralele" — lideri sindicali combativi, polițiștii necorupți, care desco-

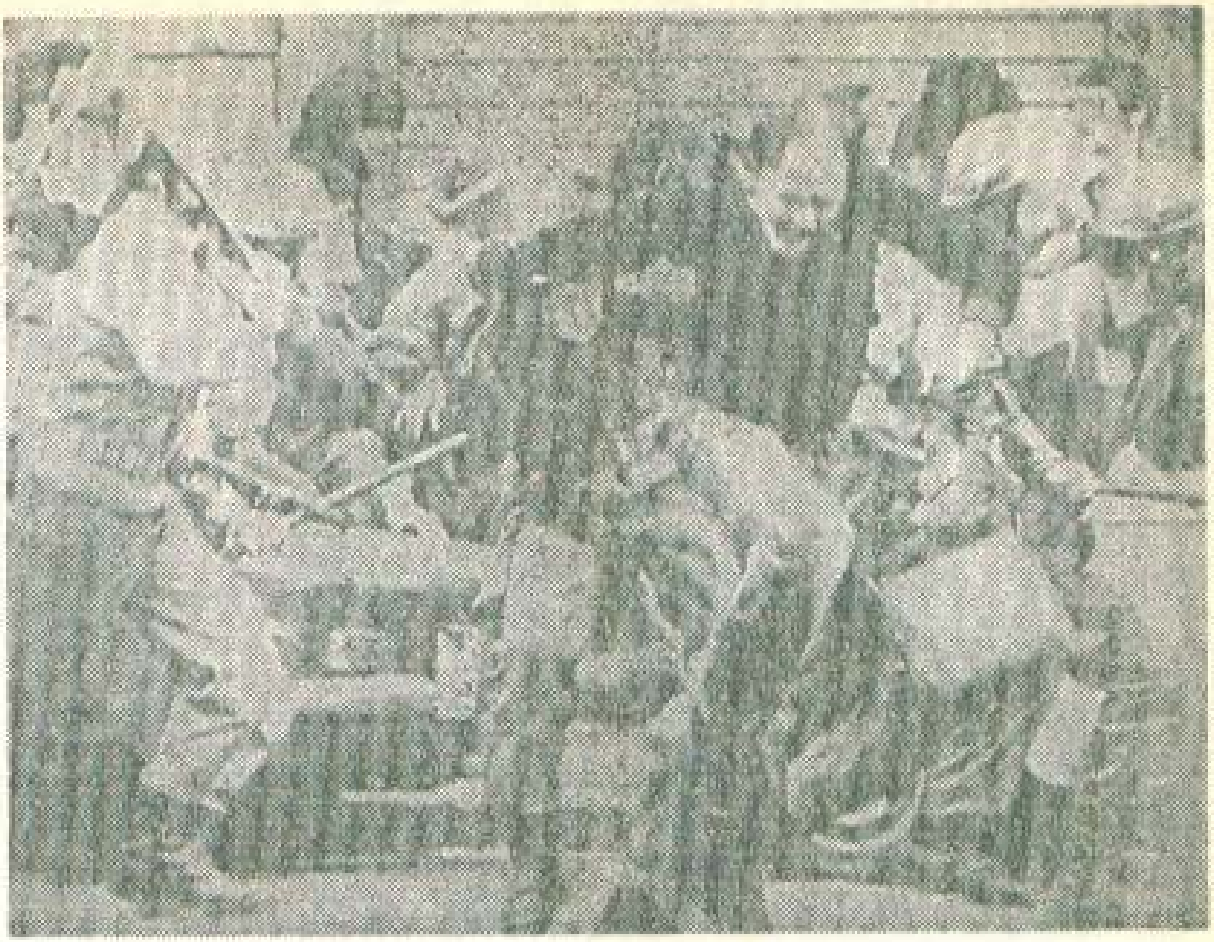

Îmbrăcămintea diferă puţin, culoarea străzii este aceeaşi; la Londra, ca şi la Milano, la Amsterdam, ca şi la München

pereau prea multe, magistrați fideli idealurilor justițiare... Dar, conform logicii micului burghez, aceste pericole puteau fi considerate ca îndepărtate, ele nu amenințau capul plecat, portofelul întins, obloanele trase. Sigur că hold-up-uri de anvergură continuau să se producă, tehnicitatea și gradul lor de îndrăzneală creștea, într-adevăr, însă, statistic, marea infracțiune, numărul marilor lovituri, nu urca vertiginos, ba pe alocuri rămînea stabil. Retrospectiv, polițiștii, ca și cetățenii, au ajuns să regrete că tabloul n-a rămas așa. Oricît de bizar sună, s-a ajuns să se ofteze după vremurile „bune" de altădată, vremurile în care primejdia avea un chip mai consacrat, venea exclusiv din partea gangsterilor „serioși". Incredibil, dar afirmat, negru pe alb, în numeroase studii. Motivul părerilor de rău este epidemia morală gravă, virulența de nestăvilit numită de Susini criminalitate de masă. Marile lovituri sînt înecate în multitudinea unor delicte de stil nou.

Noii răufăcători sînt mai numeroși, mai necunoscuți de poliție, mai duri, mai dezinvolți în a lovi. Au devenit exasperante micile clanuri de diletanți, majoritatea cu activitate sporadică, sudate pe impenetrabile prietenii din copilărie. Nu o dată autorii sau autorul cîte unui atac armat a cărui dezlegare scotea peri albi a fost descoperit ca fiind un modest funcționar, care se învoia din cînd în cînd o jumătate de zi de la slujbă, cît să-și tragă un ciorap pe figură și să dea cu minibanda lui atacul curent pentru ceva gologani de buzunar. „Altădată, un hoț debuta într-o bandă luînd parte la lovituri ușoare și, în general, el nu purta armă de foc înainte ca șefii săi să-l considere pregătit. Și, chiar cînd o avea, el evita să o folosească, cunoscînd riscurile care îl păsteau dacă era prins. Astăzi, individul care «își face mîna» furînd unul sau două autoturisme operează în luna următoare cu pistolet, gata să tragă la cea mai mică piedică". Cuvintele nu aparțin unui neavizat, ci comisarului Jacques Reillac, șef de birou cercetări speciale în Direcția centrală a poliției judiciare franceze.

Vă propunem un test la care, sîntem siguri, nu veți face față

Predispoziția de a lovi fără rețineri este, de fapt, predispoziția de a lovi existența în sine. Tîlhăria nu reprezintă decît unul din terenurile de manifestare ale violenței, la fel de neliniștitoare fiind pofta, manifestată frecvent, de a chinui, mai mult sau mai puțin, la întîmplare. O rază de speranță mai putea veni doar dinspre viitor. Dar o altă caracteristică alarmantă a acestei creșteri fără precedent a violenței este **proliferarea practicării ei de către tineri.** „Există o mare doză de dislocare și dezordine în modelele structurate social care sînt la îndemîna tineretului, spune Stanton Wheeler, profesor la Universitatea Yale, din New Havan, S.U.A., și, de aceea, în special în perioada acestei vîrste, semnele dezorganizării sînt probabile, iar crima este numai unul din aceste semne".

Înainte de a prezenta alte aspecte, propunem cititorilor un test de perspicacitate : vom transcrie date oficiale dintr-un anumit sector al vieții americane ; punctele de suspensie din paranteze lasă loc presupunerilor pe care îl invităm pe cititor să le facă ; cine reușește, simultan cu lectura, să deducă despre ce sector este vorba ? În ce categorie de instituții s-ar putea comite asemenea fapte și ar fi necesare asemenea măsuri ?

● Au fost comise 8 563 de loviri grave și delicte sexuale, 11 160 de jafuri armate, 256 000 de spargeri și 139 332 de atacuri periculoase ;

● În Cansas City, Federația (...) oferă premiul de o sută de dolari

fiecărui (... 2) care aduce un caz de atac în fața tribunalului ;

● Turbulenții din (...3) întrebuințează o varietate nesfîrșită de arme. Au fost cazuri de (.... 4) care au folosit tot felul de bare grele de otel, avînd la capăt cîrlige de spart gheața.

● Chicago cheltuiește anual 3 milioane dolari, iar New Yorkul 10 milioane pentru securitatea (.... 5). Fondurile vor acoperi :

— salariile unui corp de pază internă, care să patruleze pe holuri și în curți ;

— dotarea (.... 6) cu stații de radio emisie-recepție.

— procurarea de „nasturi de alarmă" — semnalizatori miniaturizați pentru conducătorii activității curente — ca ei să poată sesiza oficiul central cînd sînt atacați.

— introducerea unor sisteme de siguranță mai sofisticate, cum ar fi supravegherea punctelor-cheie prin sisteme de televiziune cu circuit închis, plasarea de senzori electronici etc.

Sîntem siguri că nu ați dat răspunsuri corecte la testul propus și nu pentru că nu ați fi perspicace, ci pentru că sînteți obișnuiți cu un cu totul alt climat moral și social, pentru că, oricît de bine informați ați fi, vă este greu să judecați pe logica absurdului. Spațiul periclitat și măsurile excepționale nu priveau, de data aceasta, depozitele de diamante, nici tezaurele bancare, rezervele de apă grea sau marile colecții de artă. Completați spațiile punctate cu cuvintele : învățătorilor (1), institutor (2), școli (3), elevi (4), școlilor (5), cadrelor didactice (6) și recitiți fragmentul chiar dacă nu vă va veni să credeți. Da, federația care oferă premiul se numește „Federația învățătorilor" și tot sindicatul dascălilor se obligă să suporte cheltuielile judiciare în procesele pe care profesorii vor avea **curajul** să le intenteze elevilor pentru delictele și actele de violență și teroare comise în școli, sperînd să mai scoată pe această cale corpul didactic din starea lui de timorare. Totuși, mulți resping ispita premiului. Omul de la catedră preferă să înghită fel de fel de afronturi decît să-i fie frică să se întoarcă cu fața la tablă. La Chicago, un elev de curs primar l-a împușcat mortal pe învățător. Consiliul educației din Detroit avea serioase rezerve față de pătrunderea poliției înarmate în instituțiile de învățămînt, dezbaterile pe această temă se conturau nesfîrșite, dar două argumente au convins consiliul să grăbească adoptarea „rezoluției" ; cele două argumente au fost două împușcături trase de școlari ; mortale.

Prin însăși rațiunea existenței **sale**, învățămîntul trebuie să cultive și simțul ordinii și al disciplinei, să contribuie hotărîtor și la socializarea tînărului vlăstar, să răsădească sentimente de respect, ca să nu le mai amintim pe cele umanitare. Un sistem de învățămînt gangrenat el însuși de dezordine și brutalitate este un nonsens, indiferent de valoarea aportului pe care l-ar avea pe plan informativ. Și totuși, sondajele efectuate scot în evidență existența nonsensului.

Violența manifestată pînă la paroxism în școli se înscrie în fenomenul general al creșterii violenței juvenile, nu numai în S.U.A., ci în toate statele capitaliste. În Anglia, spre exemplu, un raport al Scotland Yardului menționa că mai mult de jumătate din actele criminale sînt comise de persoane care n-au împlinit vîrsta de 21 de ani, iar aproximativ o treime sînt faptele unor adolescenți sau copii, între 10 și 16 ani : în timp ce populația tînără a Marii Britanii a sporit cu 4 la sută, numărul arestărilor de minori a crescut cu 60 la sută.

Dezamăgirea, debusolarea, disprețul față de lumea cu care se confruntă tinerii din Occident, lume a cărei imagine unii dintre ei o confundă, din păcate, cu imaginea adultului, chiar cu a adultului fără nici o altă vină decît că aparține unei generații diferite, au rodit, dacă se poate spune așa, în forma unui fruct deosebit de otrăvit din jungla societății de consum : **violența gratuită, absolut gratuită**. De fapt, e vorba de forma exacerbată a huliganismului, huliganismul epocii violenței. E practicat de grupuri semiorganizate, cu ținută vestimentară, pe cît se poate, uniformă, cu accesorii care să sugereze forța, masculinitatea agresivă, cu principii pe cît de puține pe atît de inflexibile, care pot fi reduse la alternativa : cine nu e cu noi e împotriva noastră. Teren de manifestare — străzile, stațiile și vagoanele de me-

trou, parcurile. Moduri de manifestare — vandalismul, molestarea gravă și chiar omorul. Totul, fără vreun mobil serios sau concret, ci numai din dorința deliberată de a se provoca suferință, dîndu-se curs comun refulărilor. Uneori „argumentul" e că nu le place haina sau tunsoarea (decentă) a cuiva, alteori nici măcar atît.

Poliția încearcă să apere, dar... cine să apere poliția ?

Inițial, cînd calamitatea violenței nu se contura ca în prezent, adică perpetuă, ascensivă, sporind continuu în virulență, atitudinea autorităților lăsa să se întrevadă o oarecare siguranță. Provenea probabil și dintr-un, să-i zicem, calm bugetar. Statul burghez nu s-a dovedit niciodată zgîrcit cînd a fost să finanțeze aparatul represiv. În afară de asta, și-a făcut loc super-tehnica, în toate eșaloanele înfruntării cu criminalitatea : mijloace de pază și de alarmă, de arestare și deținere, de neutralizare a turbulentului de pe stradă și de neutralizare a recalcitrantului din închisoare, de analiză a urmelor și de analiză a oamenilor, în evidența datelor și în prelucrarea lor, de la banca cu bani pînă la banca din grădina publică, de la comisariat pînă-n cel mai izolat penitenciar. În Anglia a fost inventat un „transmițător cu ceas" de mărimea unui pachet de țigări, alimentat de o minusculă baterie cu mercur, emițător care să transmită semnale de alarmă la simpla smucitură a brațului persoanei protejate. Ministerele Apărării și Justiției din Danemarca au aprobat prototipul unor serviete cu capse fumigene și sirene de alarmă care să se declanșeze automat dacă servieta e smulsă din mîna purtătorului sau numai dacă e deschisă fără drept. Dar poate tehnica modernă să ajute în mod hotărîtor autoritățile să cîștige bătălia cu criminalitatea ? Să oprească reacția în lanț a violenței? Or, cu toată electronica și fizica laserilor, cu toată cibernetica și biochimia, aparatul de ordine se gripează și înfundă ca orice mecanism suprasolicitat ? Iată cîteva dintre răspunsurile oferite de viață :

● Bineînțeles că băncile se numără printre cele mai protejate instituții. La Paris a fost organizat și un simpozion internațional pe tema securității lor. Cu acest prilej au fost analizate și cele 1 997 atacuri armate îndreptate împotriva ghișeelor bancare în cei trei ani anteriori. Cîteva constatări, asupra eficacității tehnicii vizavi de rapiditatea loviturilor, și mai ales de psihoza de care beneficiază răufăcătorii : 637 de ghișee fuseseră conectate în legătură directă cu poliția, dar în 23 la sută din cazuri legătura n-a fost folosită, iar în 46 la sută s-a apelat la ea după terminarea distracției ! 1 504 ghișee fuseseră echipate cu sistem de alarmă sonoră, dar în 55 la sută din cazuri casierii au preferat să nu facă zgomot ! În 1 640 de cazuri casele de bani aveau instalații de escamotare ; în trei sferturi din împrejurimi ele n-au fost folosite !

● Detașamentele de soc ale polițiilor urbane seamănă destul cu cohortele cavalerilor medievali. Mai nou, acești oameni blindați au primit în dotare o serie de minuni, cum ar fi „sirena paralizantă", „grenada pălanjen" (din care irump, în loc de schije, fire sub tensiune electrică), „coaja de banană" chimică (un lichid alunecos care-i face pe ocupanții străzii să alunece în șezut), „zidul instantaneu" (spumă care se solidifică rapid, devenind obstacol). Nu o dată acest arsenal a fost îndreptat împotriva demonstrațiilor legitime. Dar pe frontul violenței a avut vreun efect ? Nici unul concludent. Inițiativa tactică a rămas de partea vandalilor. Dovadă — și această simbătă neagră a poliției engleze, consumată în luna

august anul trecut, în suburbia londoneză Lewsham: din 120 de policemani angajați într-o încăierare de stradă, jumătate, adică 60, au fost răniți, mulți dintre ei fiind amenințați cu orbirea. Extremiștii nu mai aruncaseră cu grenade artizanale, ci cu sticle cu amoniac. Cum s-ar spune „tehnica" îl preocupă și pe adversar.

● La începutul anilor '70 a fost construit penitenciarul Stammheim, considerat cel mai modern și cel mai sigur stabiliment de acest gen din Europa. „Tot ce este imaginabil pentru spiritul omenesc a fost prevăzut", declara cu mîndrie șeful poliției din Stuttgart, orașul în a cărui rază administrativă se află închisoarea. Nu numai că dintre zidurile ei au fost coordonate cele mai îndrăznețe acte de violență ale deceniului, nu numai că tot între ziduri ei s-au petrecut cele mai misterioase, mai prompte și mai conjugate sinucideri, dar s-a dovedit că ocupanții izolați cu strășnicie, ținuți sub cîte 4 perechi de ochi, telesupravegheați și fonoanihilați, își încropiseră un sistem de interfoane, erau la curent cu toate secretele din afară, ba dispuneau și de arme de foc.

● Septembrie 1976. La Roma se ține a 2-a Conferință internațională asupra echipamentelor speciale pentru organele de poliție. Un reprezentant al țării-gazdă expune cu lux de amănunte sistemul informațional de care dispune poliția italiană. Rezumăm : un centru electronic al securității publice dotat cu două calculatoare din generația a 3-a, fiecare cu o memorie de 750 kilobiți, interschimbabile, conectate la 300 de terminale de la care se pot recepționa sau către care se pot transmite, în cîteva mimi de secundă, tot felul de date (despre orice condamnat, vehicule controlate sau cercetate de poliție, persoane căutate sau cercetate — pe naționalități — 7 512 delincvenți internaționali, informații din fișierul persoanelor suspecte prin mod de viață sau preferințe, fișierul persoanelor periculoase care posedă automobile, fișierul numerelor false, fișierul porcelor, fișierele de dispăruți, arme de foc, bilete de bancă, permise de conducere anulate ori suspendate, de documente pierdute sau furate, al modurilor de operare — bineînțeles — al traficanților de stupefiante, al bandelor), în numai cîteva mimi de secundă. Martie 1978. Tot la Roma, este răpit Aldo Moro. Trece o mimă de secundă, trec zece mimi, trece o secundă întreagă, un minut, o oră, o zi, zece zile, douăzeci de zile, treizeci de zile, trec cincizeci și trei de zile fără ca nici una din cele un milion și jumătate de unități informaționale ce stau în puterea de memorare a computerelor poliției să poată sugera un început de pistă pentru găsirea răpitorilor și salvarea importantului om politic. Doar alarme false și indicii accidentale, care nu se încorporează în nici o viziune utilă. În a 54-a zi, Aldo Moro este găsit în inima capitalei, abandonat într-un punct a cărui alegere însăși manifestă sfidare. Găsit prin voia asasinilor lui.

Nu cu mai puțină dificultate, și nici cu mai mult succes decît modernizarea mijloacelor tehnice, s-a lansat strategia super-reclamei, dorința ameliorării imaginii omului de ordine în ochii cetățeanului. Și era nevoie de ea. Sociologii au demonstrat că unul dintre factorii care influențează criminalitatea e și reprezentarea pe care o are omul de rînd despre omul forței publice. Dar iată această reprezentare, nu în viziunea unui civil, ci în viziunea cuiva dintre cei în cauză — James McGuire, cu cîțiva ani în urmă șeful poliției din Illinois (S.U.A.) : „Cînd se observă operațiunile poliției, ce se vede? — se întreba el. Căști, viziere, vehicule blindate în număr crescînd. Tribunalele, în țara noastră liberă, sînt acum păzite de oameni înarmați". Deci — o imagine de nesiguranță, dar în schimb antipatică ; pe lîngă misiunea de apărare a drepturilor și liniștii, aparatul represiv s-a discreditat cu consecvență, îndeplinind tot mai fățiș funcția ingrată de apărător al unui tip de stat, unei politici interne, unor relații sociale dominate de interesele celor puțini. Analizînd scăderea popularității poliției franceze după evenimentele din 1968, publicistul Philippe Alexandre scria : „Odinioară, gardianul de pace era cunoscut și popular ; el făcea unele servicii, se ocupa de copii, de răniți, de bătrîni. La nevoie făcea și pe moașa. Era salutat. Acelea au fost vremurile gentileței, în orașe ca și

la țară, unde jandarmii se opreau la ferme pur și simplu ca să flecărească. Acum sînt vremurile C.R.S." (forțe de șoc pentru risipirea demonstrațiilor de masă).

A fost lansat cu tam-tam chipul super-polițistului. Salvatorul din cele mai imposibile situații. Mușchetarul din brigăzile special constituite împotriva răpitorilor și a altor criminali periculoși. Recrutați dintre zeci de mii de polițiști, doar atîția cîți să umple un microbuz, asigurați cu mijloace ultra-rapide de a ajunge operativ în orice punct al teritoriului, acești campioni de tir, karate, aikido, dotați cu arme fără serie (construcție specială, bucată cu bucată) se pregătesc sîrguincios pentru neprevăzutele misiuni. Cu alimentație de sportivi, băutori de sucuri citrice, își făceau antrenamentele în condiții senzaționale. Ei fiind, spre exemplu, 37, se dădea drumul, de-a valma, la 37 de baloane bleu și 37 de baloane roz : trebuiau să ciuruiască dintr-o suflare baloanele bleu (considerate capete de răufăcători) și să nu atingă nici unul dintre „baloanele victimă".

Din păcate, westernul de pe poligon nu se potrivește cu cel din tîrg. Cu excepția acțiunilor unui detașament de super-elită al poliției vest-germane, care însă nu intervine decît în împrejurări cu totul excepționale, considerate probleme de stat, în alte situații și în alte țări, bandiții continuă să părăsească imobilele asediate, să ia ostatici ca scut cu același succes ca și pe sub nasul polițiștilor de rînd. Tot ce mai izbutesc faimoșii „anti-gang" este să ducă de mîncare asediații, răpitori și victime; reclama s-a răsucit, au început să fie luați în derîdere : „acești Tarzani care duc sandvișuri gangsterilor". Iritare. Focurile armelor fără serie, ale trăgătorilor în stare să nimerească de la 20 de metri într-o lulea, au început să atingă și țintele vii : un coleg de echipă... un trecător de 73 de ani... doi avocați care-și sorbeau cafeaua... La Los Angeles e înconjurat un imobil în care se bănuia că se află faimoasa Patricia Hearst cu răpitorii (sau locotenenții ?) ei ; carele de reportaj ale televiziunii sosesc și ele în trombă să transmită direct marele eveniment al descoperirii Patriciei ; operația durează cîteva ore ; grenade cu explozie fragmentară, puști M-16 care trag la iuțeală sute de cartușe, incendiu; bilanțul operațiunii — 6 cadavre scrum ; sînt cercetate cu raze X , nici unul nu corespundea persoanei căutate.

Deci, o culme a paradoxurilor : mecanismele concepute să se opună violenței au ajuns ele însele să o sporească. Asta la modul spectaculos ; pe îndelete aveau mai demult acest efect. Vorba prefectului de poliție francez Maurice Papon : „Pentru o lovitură primită, noi restituim zece".

Ce-i mai rămînea cetățeanului decît să se înarmeze și el, să se antreneze la tir, să se constituie împreună cu alții în grupe de autoapărare! O newyorkeză în vîrstă de 103 ani, atacată de doi puști (de 12, respectiv de 14 ani) și jefuită de 2 dolari, a declarat : „Dacă aveam un revolver la mine le-aș fi arătat eu lor". 60 de cetățeni din Montmorency s-au constituit într-un detașament înarmat de autoapărare, exemplu urmat prompt și de locuitorii altor orașe franceze. Un grup voluntar de ordine constituit într-o școală din San Francisco sub denumirea de „Elevii pentru o comunitate mai sigură" a primit imediat o donație de 1 000 de dolari.

De oricită tehnică ar dispune, oricît de simpatică i-ar fi reclama, indiferent cîte grozave calități fizice și psihologice ar avea oamenii ei, confruntată cu epidemia violenței, poliția statelor capitaliste rămîne neputincioasă, surclasată de o misiune din ce în ce mai dificilă. Solicitudinea ei este solicitudinea pompierului care aleargă la un foc, în timp ce în alte locuri izbucnesc alte incendii, o sumedenie, ca într-o reacție în lanț. Sisifi moderni, nu le rămîne decît să gonească în trombă, mereu și mereu, cu cătușele pregătite, în timp ce răul țîșnește peste tot împrejur, pentru că n-au cum, ca slujbași ai unui anumit tip de stat, să se apropie de rădăcinile răului, de esența lui, care ține tocmai de esența acelui tip de stat.

După ce a cuprins localități mari și localități mici, state capitaliste situate pe cele mai diferite meridiane și paralele geografice — reverberațiile fenomenului resimțindu-se, într-o formă sau alta, și în țările considerate, pînă de curînd, ca avînd un climat social mai calm —

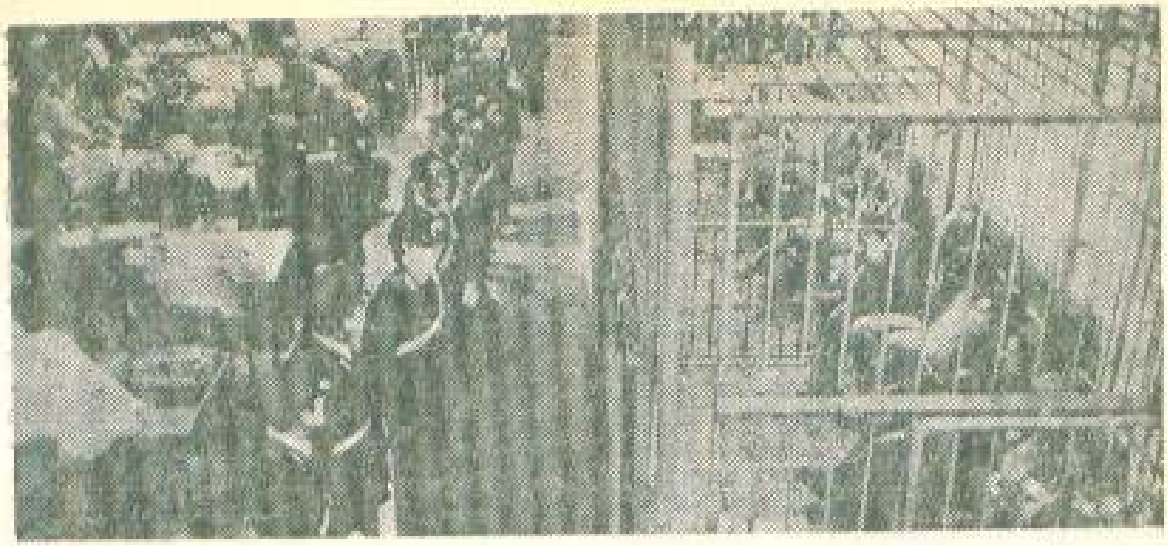

Imagine elocventă asupra condițiilor de desfășurare a procesului unor membri ai așa-zișelor „Brigăzi roșii" desfășurat la Torino. O precizare: sînt teroriști arestați în urmă cu patru-cinci ani, ajunși abia acum la ora judecății. Asasinii lui Aldo Moro încă n-au fost prinși

după ce a antrenat în sarabanda ei limite de vîrstă tot mai distanțate, după ce s-a accentuat ca grad de virulență, lipsă de scrupule, frecventă gratuitate a mobilurilor, după ce s-au conturat caracterele diholomice ale extremei profesionalizări și largului amatorism, criminalitatea, violența a depășit sferele vieții sociale curente, infectînd tot mai mult și viața politică, sub binecunoscuta formă a terorismului. De fapt, s-ar putea vorbi de închiderea unui ciclu. Există suficiente argumente — multe opinii le-au și pus în evidență — că una dintre cauzele amplificării și generalizării violenței în raporturile interumane constă în practica, exemplul și șansele pe care le oferă violența oficială, violența promovată de statul capitalist. Să nu se uite că flagelul s-a manifestat ca atare în urma perioadelor de teroare fascistă (petele cele mai intense de pe harta terorismului contemporan coincid cu statele care, în deceniile trecute, au exportat fascism sau militarism), că ele succed războaielor de agresiune, că înseși mijloacele materiale — respectiv armele — provin din stocurile dezafectate sau abil redistribuite ale arsenalelor militare, iar criminalii, nu o dată, din batalioanele de masacrări lăsate la vatră.

Asupra cauzelor însă vom reveni. Deocamdată, consemnăm că, indiferent de geneză, refularea criminalității în viața politică, terorismul, repudiat dintotdeauna de socialismul științific, face, în ultimă instanță, jocul forțelor reacționare. Dar pentru o mai directă înțelegere a limitelor și pericolelor sale, să reconstituim în prim-plan un „calendar" al celei mai epatante tornade teroriste din Europa occidentală.

1967 : În timpul unor manifestații studențești din Berlinul occidental este ucis un student.

1968: După o lungă pritocire a ripostei pe care o merită „statul", Andreas Baader și Gudrun Ensslin depun bombe incendiare într-un mare magazin aglomerat din Frankfurt pe Main. Sînt repede depistați și arestați, dar disperarea politică își arătase colții, gustul răfuielii din umbră fusese încercat.

1969: Eliberați pe cauțiune, cei doi, împreună cu Ulrike Meinhof, pun bazele organizației teroriste R.A.F. și pornesc decis pe drumul care-i va consacra ca cei mai periculoși inamici publici declarați de autoritățile Germaniei federale.

Același an, 8 septembrie : Apare și în Italia o organizație teroristă. Se autointitulează „Brigăzile roșii".

1970 : Renato Curcio, în numele „Brigăzilor roșii", anunță un război de 40 de ani ! În R.F. Germania e atacată o închisoare pentru

eliberarea lui Baader, rearestat între timp.

1971—1973 : Hold-up-uri, răpiri, tot mai frecvent rafale pe stradă. Este perioada acumulării de fonduri și mijloace materiale.

1974 : Începe asasinatele de funcționari publici. Mai întîi polițiști, se va ajunge apoi la magistrați și înalți magistrați.

1975 : Primul val de lovituri deosebit de îndrăznețe. În februarie, „B.R." obține prin atac armat evadarea lui Curcio. La 24 aprilie R.A.F.-ul vest-german încearcă la rîndu-i să-și elibereze conducătorii, dar printr-o lovitură de biliard — ocuparea Ambasadei R.F. Germania din Stockholm ; după un asediu dramatic, acțiunea eșuează cu prețul uciderii a doi dintre ostatici (diplomați importanți) și a două violente explozii care au distrus și incendiat o parte din clădire.

1976, 8 mai : Ulrike Meinhof se spînzură în timpul procesului. De ce ? Din pură logică teroristă, după cum se va vedea peste 17 luni și 10 zile.

1977 : An dens în evenimente. Spicuim: 13 aprilie — prima răpire de mare senzație în Franța. 25 august — atac cu rachete asupra clădirii Ordinului avocaților din Karlsruhe (eșuat din motive „tehnice"). 5 septembrie — este răpit Hans-Martin Schleyer, „patronul patronilor" din Germania federală, prieten intim al cancelarului. 13 octombrie — întrucît statul a refuzat schimbul de teroriști arestați contra Schleyer, e deturnat un avion al companiei „Lufthansa" cu pasageri nevinovați; pilotul e ucis în mod gratuit : viața celorlalți atîrnă de un fir de păr. Noaptea de 17/18 octombrie — comandoul care a deturnat avionul e lichidat printr-o exemplară operație militară pe aeroportul Mogadiscio, în răsăritul Africii deci. Aceeași noapte, în ultrapăzita închisoare, la Stammheim, în apusul Europei deci, cei mai importanți conducători ai teroriștilor urmează exemplul Ulrikei Meinhof : se sinucid, pe aceeași logică teroristă care stă la temelia organizației : „Doar cadavrele sînt utile" (propovăduită de Baader, unul dintre sinucigași). Au sperat că fapta lor va declanșa un val de acțiuni teroriste, ceea ce s-a și încercat pe ici, pe colo. 19 octombrie : pînă una, alta e împușcat ostaticul cel mai de vază — Schleyer.

1978 : Anul debutează în Italia cu : la fiecare 8 ore o crimă, la fiecare 77 de ore un atentat cu bombe, la fiecare 5 zile o răpire. Cuantumul răscumpărărilor urcă în pas cu inflația; un armator din Genova este eliberat contra sumei de un miliard și jumătate de lire. 15 martie — 8 mai : agonia cazului Aldo Moro. În timp ce poliția și carabinierii aleargă în mod ridicol la alarme false, ba se cațără pe vîrfuri înzăpezite, ba scotocesc în lacuri înghețate, teroriștii comit încă 12 atentate în inima marilor orașe. Nici una din descoperirile anunțate pînă la data trimiterii „Almanahului" la tipar nu s-a dovedit concludentă.

Iată, ca o mărturie „de la sursă" a eroării în care se află promotorii ultraviolenței, declarații de parțială renegare ale unui terorist marcant — Horst Mahler, unul dintre fondatorii R.A.F. Au fost făcute cu prilejul unui recent interviu care i-a fost luat în închisoarea din Berlinul occidental, în care își ispășește o pedeapsă de 12 ani :

„Noi n-am văzut în stat (burghez — n.n.) decît forța sa materială, și nu hegemonia sa, și aceasta a fost rațiunea pentru care noi am confundat înfruntarea cu el cu o înfruntare fizică, și nu politică (...) R.A.F. n-a reprezentat, în ultimă instanță, nici un interes social, ea nu era nimic mai mult decît ea însăși și producea la simpatizanții ei un fenomen de antipolitică ; pentru mulți dintre ei deriva înspre criminalitate, droguri, sinucidere s-a alimentat din lipsa de sens a vieții. Singurul «sens pozitiv» era «Dacă eu omor un porc...» (orice nemembru al organizației teroriste era desemnat cu calificativul „Schwein" — n.n.). Este un proces foarte periculos, pentru că poate elimina treptat libertățile democratice, ceea ce convine capitaliștilor, care se gîndesc că sistemul lor parlamentar nu va fi suficient pentru a controla societatea (...) Capitalismul e o casă care cade în ruine, dar nimeni nu părăsește ruinele fără să știe unde se duce, în ce casă nouă. N-am organizat o experiență de masă, iar fără masă te complaci în haos și haosul ajută în-

totdeauna reacțiunea (...) Noi am început prin a protesta contra masacrului american de la My Lai, în Vietnam, și acum R.A.F., cu singurul scop de a elibera pe cineva cu care poporul nu se identifică, a amenințat cu un alt My Lai, cu masacrarea de femei și copii. Asta a demonstrat vidul terorismului".

Dăunătoare progresului pe planul luptei politice, strivind cetățeanul sub apăsarea sentimentelor de nesiguranță și groază pe planul vieții personale, vizînd inhibiția pe planul vieții sociale, practicile teroriste sînt condamnate de partidul și statul nostru. Și în anul 1977 și recent, în luna noiembrie a anului care se încheie, delegatul României în Comitetul pentru problemele juridice al Adunării Generale a O.N.U. arăta că țara noastră dezaprobă și condamnă actele de terorism în diversele lor forme de manifestare și face o deosebire netă între lupta armată pentru eliberare națională și socială, pe de o parte, și actele teroriste individuale, pe de altă parte. Acțiunile teroriste individuale, inclusiv luarea de ostatici, nu pot, în nici un fel, înlocui lupta conștientă a forțelor înaintate ale societății, a popoarelor, pentru rezolvarea justă a problemelor sociale, pentru apărarea democrației, a drepturilor și libertăților cetățenești, pentru eliberare națională, pentru progres și o viață mai bună.

„Violența este înscrisă în inima sistemului capitalist

rece ca închisoarea, cotidiană ca accidentul de muncă, implacabilă ca riscul atomic"

Flagelul violenței se cerea explicat. Psihologii au început să frecventeze comisariatele de poliție și închisorile, sociologii au început să mitralieze cartierele cu chestionare, filozofii au luat la răstălmăcit constatările din ospicii. Adevăratele explicații ar fi fost mai la îndemînă. Dar cum să recunoști un adevăr atît de simplu că adevăratele cauze directe, țin de tarele societății capitaliste, de esența, de climatul ei social, politic și moral.

În 1968, psihologul John Calhoun a dat apă la moară biosociologiei, făcînd o experiență rămasă celebră. A închis un eșantion de șobolani într-un „apartament" de patru cuști dispuse liniar, cu comunicații între ele. Relativ repede, societatea rozătoarelor s-a stratificat ierarhic din punct de vedere al avantajelor : ratonii cei mari și puternici au transformat cuștile nr. 1 și nr. 4, mai ușor de apărat, în feude pentru ei și pentru femelele gestante, iar muritorilor de rînd le-au rămas cuștile de tranzit, nr. 2 și nr. 3, unde viața se desfășura fără opreliști. Psihologul a avut răbdarea să aștepte nașterea unor noi generații de locatari și ajungerea lor la vîrsta revendicărilor. Inevitabil, în despărțiturile ocupate de paria neamului șoricesc a apărut suprapopularea și, odată cu ea, dinamitarea orînduielilor existente. „Tinerii" au introdus violența extremă, trăiau și se plimbau în grupuri „huliganice", terorizau „lumea", masacrele se produceau în lanț.

Observațiile lui Calhoun au o incontestabilă însemnătate, inclusiv pentru activitatea practică de la Institutul național de igienă mintală din Washington, unde s-a făcut experiența. Tentația extrapolărilor a dat însă ghes sociologilor să năvălească și ei în jurul „apartamentului" cu patru cuști. În doi timpi și trei mișcări s-a și observat coincidența că animalele distrug echilibrul unei

convieţuiri odată cu aglomerarea, ceea ce seamănă cu valul de violenţe corespunzător hiper-urbanizării.

Încă de la data respectivă, explicaţiile biosociologilor ar fi putut fi uşor combătute, printre altele, prin exemplul altor mari aglomerări umane de pe glob. Trecerea timpului a făcut însă ca respectivele teorii să nu mai coincidă nici cu realităţile. Deşi dinamica criminalităţii creşte şi în marile localităţi, compararea ritmurilor de creştere denotă o ierarhie diametral opusă ierarhiei metropolelor după mărime. Acest fapt a început să fie observat şi de criminologii occidentali.

Spre mai buna edificare, oferim cititorilor fragmente dintr-un tabel sugestiv, alcătuit pe baza statisticilor F.B.I., reproduse de presa de peste ocean. În primele trei coloane sînt trecute principalele localităţi americane în ordinea ratei de creştere a criminalităţii. În ultima coloană este notat locul oraşului după mărimea populaţiei.

Numărul de ordine	Oraşul	Dinamica criminalităţii de la un an la altul	Poziţia oraşului după numărul locuitorilor
1	Tulsa	+29%	42
2—4	Columbos, Ohio	+28%	33
2—4	Kansas City	"	17—19
2—4	Miami	"	17—19
5—6	Boston	+25%	4
5—6	Phoenix	"	26
7—10	Honolulu	+24%	39
7—10	Rochester	"	43—44
7—10	Tampa	"	46—47
7—10	Toledo	"	43—44
. . . . .			
41	Denver	+ 8%	29
42—44	Cincinnati	+ 7%	21
42—44	St. Paul	"	12—13
42—44	Washington, D.C.	"	3
45	Newark	+ 5%	34
46	St. Luis	+ 4%	8
47	Los Angeles	+ 2%	6
48	Minneapolis	+ 1%	12—13
49—50	Oakland	— 3%	36
49—50	San Francisco	"	25

Dinamica ce se observă din analiza tabelului este valabilă şi pentru localităţile (de la 11 la 40) care n-au fost transcrise mai sus din motive de spaţiu. Există, în prezent, un raport invers proporţional între mărimea oraşelor şi ritmul de creştere a criminalităţii. Analogia cu şoarecii n-a fost confirmată în timp. În schimb, s-a văzut cum focarul criminalităţii, izbucnit din oraşele mari (unde continuă să persiste) a traversat ca o undă seismică oraşele mijlocii şi a cuprins localităţi din ce în ce mai mici.

Refluxul apelării la ştiinţele naturii se formase însă. Adler şi Jung dovediseră că psihanaliza oferă mereu rezerve pentru interpretări şi răsinterpretări. Or, Freud susţinuse că violenţa omului e înnăscută, e inclusă în libido. Tinzînd către aceeaşi concluzie, în 1963, etologul german Konrad Lorenz a publicat o lucrare în care afirma că impulsurile agresive corespund unei anumite zone a scoarţei cerebrale. Psihologii şi psihiatrii au purces la localizarea centrului nervos al violenţei (în regiunea parieto-temporală

dreaptă) și iată descrisă formula substanțelor produse de corp în pregătirea stării de agresivitate (noradrenalina) sau pentru inhibarea ei (dopamina). Descoperiri importante pentru practica medicală, dar care nu trebuie să-l surprindă și să-l cucerească pe filozof, sociolog, moralist. Știm de mult că specia umană, ca toate celelalte, păstrează amintiri estompate de pe scara filogenicei. Ei și? Dacă noi, oamenii, avem apendice înseamnă să trebuie să rumegăm, dacă avem vertebre coccigiene înseamnă că ne putem agăța de orengile copacilor cu bietul nostru rest de coadă? Poate că fără noradrenalină și cu o altă constituție a emisferei cerebrale dreptе n-ar exista violență umană, dar pentru ce numai în anumite condiții sociale sînt etalate în proporții de masă aceste suveniruri atavice? La această întrebare, adepții biosociologiei nu mai răspund.

În esență, biosociologia nu aduce nimic nou. Preluînd un dicton mai vechi decît era noastră, Thomas Hobbes a căutat să explice încă din secolul al XVII-lea apariția și necesitatea statului prin agresivitatea oamenilor între ei. Mutatis mutandis, dacă acum s-a descoperit și centrul nervos al violenței, statul în general și cel burghez în special ar fi, chipurile, cu atît mai necesar. Dar statul este expresia unei orînduiri, ale cărei trăsături le reflectă și ale-cărei reguli le apără. Or, tot mai numeroase sînt vocile care, în fața evidențelor, se văd nevoite să dezvăluie că adevăratele cauze ale alterării climatului social și moral în societatea capitalistă sînt înseși racilele de fond ale orînduirii bazate pe exploatare, întreaga suită de anomalii și nedreptăți pe care le generează raporturile interumane, bazate în mod programat pe inegalitate, pe spoliere, pe concurență acerbă, pe atotputernicia „mării sale" averea. Greu de înțeles, și mai greu de mărturisit.

Se povestea, la vremea respectivă, că, întorcîndu-se acasă, un american și-a găsit soția oarecum captivată de o transmisie TV. „Oh, ai pierdut ceva de vizionat — îi spuse ea — dar fii liniștit! Ai să mai ai ocazia să vezi asemenea lucruri cît de curînd". Telespectatoarea urmărise, în transmisie directă, împușcarea lui Lee Harvey Oswald de către Jack Ruby, nefericită performanță a unui mod de viață în care liberul arbitru se împletește cu publicitatea deșănțată, în condițiile supertehnicii și superconsumului de orice fel. Au trecut 15 ani de la întîmplarea cu pricina și profeția acelei simple cetățene a fost confirmată, dacă nu aidoma, în orice caz în esența ei și încă la proporții nebănuite. Iar viitorul nu oferă perspective mai bune, în condițiile în care s-ar menține, pe plan social, statu-quo-ul. S-a ivit o nouă disciplină, criminologia prospectivă; simpla ei apariție spune mult, dar și mai grăitoare este... tăcerea specialiștilor; toți ocolesc prognozele răspicate, iar dincolo de vălurile eufemismelor nu se întrezărește nici o perspectivă optimistă.

Tăcerea științei e suplinită însă de viață, care-și are propriile demonstrații, spontane. Un test nedorit a avut loc în vara lui 1977: în noaptea de 14 iulie, la New York s-a oprit curentul electric. Dacă ar fi să alcătuim o listă a catastrofelor posibile, pana de energie electrică, mai ales limitată în timp, ar figura, în mod firesc, pe la coada clasamentului; chiar în condițiile civilizației avansate, o asemenea întrerupere n-ar trebui să constituie decît o perturbare oarecare, mult inferioară adevăratelor încercări grave prin care poate trece o colectivitate de oameni. Ei bine, faptul că becurile metropolei s-au stins a constituit startul unei apocaliptice curse a jefuirii. gangsteri și pungași de rînd, hoți consacrați și debutanți, oameni fără căpătîi și oameni cu situație s-au năpustit, ca muștele asupra unui cadavru, să-și prade orașul. Magazine sparte, zone comerciale devastate, s-a extins imediat regula „cară cît poți"; toată noaptea s-a smuls, s-a încărcat, s-a transportat și s-a dosit. Cele mai căutate au fost magazinele de arme și de autoturisme, pentru că ofereau produse de imediată utilitate în acea competiție, a maximei jefuiri. Poliția — din ale cărei efective mai mult de două treimi n-au răspuns alarmei generale — a reușit să aresteze vreo 2 700 de persoane, dar acei inși nu

alcătuiau decît o mică parte a cohortelor care într-o singură noapte, la simplul semnal al stingerii becurilor, s-au grăbit să dezlănțuie sarabanda tîlharilor. La ivirea zorilor, ariergărzile celor ce demonstraseră ce înseamnă o prădare de maximă eficiență, se retrăgeau cu ultimele capturi, lăsînd în urmă străzile inundate de lăzi goale, cutii, butoaie sparte, cioburi, hîrtii, talaș, vehicule izbite, răsturnate și, ici-colo, cîte o persoană fără simțire.

Dacă o simplă și oricînd posibilă întrerupere a curentului electric, atribut intrat în viața omului doar de un secol, a putut să schimbe în asemenea măsură echilibrul unui oraș, cum să nu păstreze specialiștii noii științe — criminologia prospectivă — tăcerea asupra viitorului delincvenței și violenței în lumea capitalistă?

Pe cît de reținute sînt pronosticurile, pe atît de detaliate și diverse sînt explicațiile fenomenului, văzut la timpul prezent.

Abundența și, pînă la un punct, francheța acestora este foarte concludentă. Cu toate că teoriile antropologice, bio-sociologice, neolombrosiene etc. beneficiază de prestigiul cu care se impun în gîndirea contemporană genetica, științele pozitive, în general, sociologii și mai ales criminologii, iar oamenii legați de răspunderi practice cu atît mai puțin, nu se grăbesc să accepte curiozitățile științelor naturii drept explicații propriu-zise ale comportamentelor omenești, respectiv, ale manifestărilor deviante, delincvenței, violenței. Oameni politici, publiciști și edili, pedagogi și moraliști caută și enunță drept cauze ale criminalității — respectiv violenței crescînde — factori mult **mai apropiați** de realitate decît epatantele experiențe cu șoarecii ale lui John Calhoun. Chiar atunci cînd (tot mai rar, de altfel) ele evocă sporirea densității locuitorilor, cercetătorii nuanțează că nu urbanizarea propriu-zisă explică violența, ci **„urbanizarea sălbatică"**, faptul că în lumina strălucitoare a metropolei contrastele sociale ies mai proeminent în evidență.

Devin tot mai răspicate opiniile care privesc alterarea raporturilor interumane drept **consecințe ale unor realități economice, politice și sociale specifice capitalismului.** Chiar dacă, privite separat, ele nu sînt decît adevăruri parțiale, analize trunchiate, ansamblul lor oferă explicarea fenomenului. Chiar apologeții consacrați ai democrației de tip burghez, cînd sînt confruntați cu acest adevăr amar al violenței crescînde și de nestăpînit, devin autori de opinii lucide, realiste, adesea în formulări necruțătoare.

Ani și ani de zile, în special în perioada ce a urmat tragicei asasinări a președintelui Kennedy, numeroși factori de răspundere din Statele Unite ale Americii au acuzat circulația necontrolată a armelor de foc, cerînd instituirea unui control legal asupra acestora. Uciderea (pentru a patra oară în istoria S.U.A.) a șefului statului, completată în mai puțin de 24 de ore de suprimarea, în văzul lumii, a celui care putea oferi cheia elucidării odiosului eveniment n-au fost întîmplări. În fiecare an, în teritoriul din spatele Statuii Libertății sînt ucise sau rănite cu arme de foc zeci de mii de persoane; civilii americani împușcați mortal de concetățenii lor în acest secol au depășit cu aproape o treime numărul celor care, în aceeași perioadă, au căzut în războaie ca militari americani. Cu toate acestea, numărul armelor de foc deținute de persoane particulare este estimat la minimum 150 de milioane. Spunem „estimat", deoarece nimeni nu are cum să le știe de urmă. În pofida nefericitelor experiențe trăite, a numeroaselor opinii care au condamnat lipsa oricăror restricții în comerțul cu arme, încercările de legiferare chiar cele mai timide n-au reușit să treacă prin Congres, ori au fost astfel redactate încît armamentul să poată fi în continuare comercializat la fel de ușor ca guma de mestecat. Un ziarist de la „Washigton Post" a făcut următorul experiment edificator: intrînd în primul magazin specializat pe care l-a întîlnit în cale, a reușit, în numai o jumătate de ceas, să perfecteze expedierea a două pistoale, două

Momente „banale" din programul de instrucție al comandoului special anti-terorist creat în R.F. Germania

carabine (una cu lunetă) și a muniției aferente, pe adresa numitului James D. Kelly, plus promisiunea de a se livra încă o sută de carabine și 20 000 de cartușe imediat ce ar achita contravaloarea. Nimeni nu l-a tatonat pe cumpărător ce intenționează să întreprindă cu acest arsenal, nici o întrebare nu l-a obligat să divulge că destinatarul armelor expediate, James D. Kelly, era de fapt un cetățean în vîrstă de... un an și șase luni. Iată cum s-a ajuns ca o sută cincizeci de milioane de guri de foc să pîndească din umbră, fără să se știe cîți bandiți și cîte victime, cîți oameni zdraveni la minte și cîți irresponsabili țin mîna pe trăgaci. Iar numărul lor crește continuu, încît se poate vorbi de o veritabilă cursă internă a înarmărilor; nu libertățile constituționale justifică lipsa de opreliști cum se mai încearcă să se spună, ci faptul că firme cu autoritate cîștigă **un miliard de dolari anual din vînzarea armelor pe piața particulară.**

Este însă oare circulația necontrolată a armelor o cauză sau numai o condiție favorizantă a beției împușcăturilor? Sigur că prezența gurilor de foc în orice mînă constituie un risc, dar de ce zeci și sute de mii de persoane aleargă ahtiate după arme? De unde această „pasiune", ce conferă o asemenea valoare de întrebuințare instrumentelor aducătoare de moarte pentru unii, de cîștig pentru alții, de neliniște pentru toți?

Bussines-ul înarmărilor oficiale, militarismul, războaiele de agresiune își au contribuția lor la poluarea climatului moral, bîntuit de furtuna violenței. Climatul general al cursei înarmărilor încurajează, și într-o oarecare măsură înlesnește pofta și posibilitățile de trafic și deținerea de arme, en-gros și en-detail. Fiecare contingent întors acasă după ce și-a adus contribuția la aventurile militare pe diferite meridiane a paraşutat în societatea civilă propriii săi asasini. Pe de altă parte, din con-

tingentele criminalilor de drept comun sînt recrutați, din ce în ce mai des, ciracii grupărilor neofasciste, granița dintre „politică" (în înțelesul extremiștilor) și dreptul comun șterg îndu-se tot mai mult. O serie de prietenii personale între gangsterii de valori materiale și gangsterii de idei vin să confirme „colaborarea" tot mai strînsă între lumea tenebrelor etice și lumea tenebrelor politice. În toamna anului 1976 a fost făptuită la Nisa o spargere, răsunătoare atît prin modul de comitere, cît și prin consecințele ei (350 de seifuri golite de valori totalizînd 50 de milioane de franci). Creierul acțiunii, realizată în stilul grupurilor de comando, s-a dovedit a fi Albert Spaggiari, fost parașutist în trupele de comando dislocate în Indochina, fost membru al organizației extremiste de dreapta O.S.A., iar la data spargerii simpatizant cu gruparea fascistă italiană **Catena**, pe care a și subvenționat-o cu partea sa din pradă. Legăturile dintre fasciști și tîlharii de drept comun se concretizează și în alte exemple. Opinia publică italiană a fost cutremurată aflînd că Renato Vallanzasca, autorul a numeroase răpiri și jafuri comise cu arma în mînă, era prieten la cataramă cu P. Concutelli, unul dintre cei mai duri neofasciști, iar banii încasați drept răscumpărare de la familiile celor răpiți ajungeau amestecați cu fondurile faimoasei organizații extremiste „Ordinea neagră".

În timpul primului său mandat, președintele Nixon a pus cu insistență în fața aparatului administrativ, corpurilor legiuitoare, a altor pîrghii ale exercitării puterii, problemele creșterii criminalității. Într-o astfel de împrejurare, consilierul prezidențial pentru problemele urbane, Daniel P. Moinhan, a dat șefului executivului o replică ce sintetiza opinia majorității specialiștilor: „Dacă vreți să scăpați de delincvență, trebuie să scăpați mai întîi de sărăcie și de discriminarea rasială".

Franchețea părerii și bunele intenții ale celui ce o asculta n-au fost suficiente ca să schimbe cît de puțin starea de lucruri. Au trecut trei ani și ministrul de justiție, William Saxbe, analizînd în fața șefilor de poliție din principalele orașe ale S.U.A. cauzele creșterii criminalității, menționa la loc de frunte : accentuarea șomajului în rîndurile tineretului și sărăcia. De altfel, indiferent de vîrstă, șomajul nu poate produce decît nemulțumire, deprimare, accentuarea sentimentelor de înstrăinare, de frustrare pe care și așa le întrețin inechitățile de avere. Într-o statistică a O.M.S.-ului, dată publicității cu cîteva luni în urmă, se consemna că, în țările capitaliste dezvoltate, există circa 80 de milioane de oameni afectați din punct de vedere psihiatric datorită abuzului de băuturi alcoolice sau consumului de droguri, candidați potențiali la comiterea de fapte violente. Să nu fie chiar nici o legătură între aceste date și cei 17 milioane de șomeri existenți în aceleași state ? Poate fi neglijat, ca factor influent al climatului social, ritmul constant în care numărul șomerilor din țările membre ale Pieței comune urca la sfîrșitul anului ce se încheie spre 6 milioane de oameni, adică spre o cifră corespunzătoare populației unei țări mijlocii ? Pot fi considerate liniștitoare perspectivele conturate de experți competenți cum ar fi urcarea aceleiași cifre la 10 milioane oameni în 1985, ori mai apropiatul termen al pronosticului Institutului de cercetări economice din München : încă 20 000 de tineri șomeri ce vor apărea în R.F.G. în lunile acestei ierni ?! Într-o și mai lesne de dedus legătură cu criminalitatea, cu violența, trebuie reținut procentul mare și crescînd de șomeri în rîndul oamenilor tineri și foarte tineri. A fi nevoit, la vîrsta maximei energii și a tuturor elanurilor, să te mulțumești cu pomana statului, nu poate fi decît dramatic. Or, în principalele state din occidentul Europei, proporția tinerilor din totalul celor fără de lucru este, conform statisticilor oficiale (care, cel mai adesea, neglijează șomerii parțiali), următoarea:

Italia — 37 la sută
Marea Britanie — 39 la sută
Franța — 40,5 la sută
Belgia — 43,8 la sută
Olanda — 48,7 la sută
Luxemburg — 59,9 la sută

Banda „Dragonilor" din New York păzindu-și teritoriul

Dacă așa stau lucrurile în statele capitaliste cele mai bogate, sînt ușor de imaginat gîndurile negre pe care situația economică instabilă, discrepanțele din nivelul de trai le provoacă specialiștilor și autorităților din statele confruntate cu probleme social-economice de și mai mare amploare. Dr. Virgilio Donnici, cunoscut profesor brazilian de drept penal, afirma : „În metropola noastră se ucide adeseori pentru a putea... trăi" ; iar după estimările poliției, în Rio de Janeiro, metropola la care se referea pasajul citat, vagabondează aproximativ un milion (!) de minori, care nu se află în întreținerea nimănui, nu au nici o calificare și sînt gata de orice pentru a-și asigura o existență.

Practica guvernării în statele capitaliste dovedește că măsurile preconizate prin voci atît de răspicate și competente rămîn în cea mai mare parte pe hîrtie. Ele ar implica cheltuieli considerabile. Cine să le suporte ? Cum să consimtă adevărații deținători ai puterii, stăpînii marilor monopoluri și chiar proprietarii mijlocii să cedeze o parte din profiturile lor pentru echilibrarea repartiției bunurilor, cînd ei nu știu ce să mai facă să-și sporească dividendele ? Admițînd însă că se vor încerca unele paliative, nimeni nu-și face iluzii că febra delincvenței, inclusiv a violenței, va înceta să mai crească. Cu cîțiva ani în urmă, unii publiciști afirmau că de la Victor Hugo încoace nu se mai poate vorbi de mizerie ca de o cauză a criminalității. Viața infirmă în termeni dureroși această iluzie. Chiar îndulcită, chiar spălată, mizeria într-o societate bazată pe profitul unora în dauna altora rămîne, fie și ca o mizerie relativă. Unii sociologi așa o și numesc : „frustrare relativă". În cartea sa **„Le suicide des democraties"**, ziaristul francez Claude Julien arăta că, în societatea capitalistă contemporană, cauzele îmbogățirii unor cetățeni în defavoarea altora sînt, neîndoielnic, mai complexe decît în trecut ; cînd o simplă decizie administrativă poate face să treacă un teren din împrejurimile Parisului de la o valoare agricolă minimă la o valoare fără măsură ca teren de construcții — așa luînd ca exemplu o singură ipostază — sînt lesne de dedus sentimentele de frustrare ale cetățenilor, de unde tentația spre corupție, delincvență, violență.

Așadar, rădăcinile violenței, ale criminalității nu trebuie căutate într-o pătură socială sau alta, ele sînt adînc implantate **în însuși sistemul capitalist.** Nici unul din factorii enunțați mai sus nu pate fi privit drept singură cauză a vio-

lenței. Unii o practică din decădere materială și morală, alții din „frustrare relativă", alții pentru că e rentabil, alții pentru că sînt manevrați de cercuri politice extremiste, alții pentru că sînt cuprinși de psihoza generală și așa mai departe. Toate aceste condiții particulare derivă dintr-o complexă cauză generală : dezamăgirea și debusolarea morală, cantonarea în idealuri individualiste, practicarea legii celui mai tare, a înghițirii aproapelui ca să nu fii înghițit de el.

La sfîrșitul secolului trecut, deci simultan cu apariția teoriei antropologice a criminalității înnăscute, Cesare Lombroso primea replica flegmatică a unui confrate de-al său francez, profesorul Lacassagne : „Societățile n-au decît criminalii pe care-i merită", afirma acesta. Evoluția delincvenței avea să-i confirme spusele cu o forță de convingere mai mare decît toate măsurătorile de craii și experiențele pe animale. „Cît de mult trebuie să ne urîm unii pe alții — se întreba Ronald Reagan, în calitate de guvernator republican al Californiei, pentru ca oamenii să se simtă încurajați să acționeze în acest fel ?". Dominique Charvet scria foarte sugestiv în revista „Esprit" următoarele : „Noi știm că violența este inscrisă în inima sistemului nostru, rece ca închisoarea, cotidiană ca accidentul de muncă, implacabilă ca riscul atomic".

Bineînțeles însă că, oricît de lucide ar fi, interpretările și explicațiile vorbesc totuși cu menajamente despre orînduirea socială de tip capitalist, o scaldă mai mult în zona excesele și denaturărilor libertăților oferite de democrația burgheză, soluțiile propuse sînt doar paliative, care se feresc să atingă temeliile modului de producție bazat pe exploatare. În schimb, partidele comuniste și muncitorești, alte forțe care militează pentru transformări sociale de esență au demascat și demască, pe baza argumentelor științifice solide, adevăratele rădăcini ale răului. Referindu-se, spre exemplu, la manifestările de degenerare morală din rîndurile unei părți a tineretului, revista de stînga italiană „Vie Nuove-Giorni" scria : „Acești tineri au fost bombardați zilnic cu o seamă de cuvinte frumoase despre pace, libertate, dreptate, dar s-au pomenit în schimb martorii războiului din Vietnam, care a demonstrat cît de găunoase erau aceste cuvinte. Au aflat că există, alături de țări prospere, altele în care domnește foamea. Au aflat cu surprindere de existența în învățămînt a unor structuri imuabile, prăfuite, de veritabile «dinastii» universitare, în care catedrele sînt transmise din tată în fiu pînă la cea de-a șaptea generație. Au fost martorii confruntărilor politice lipsite de scrupule, ai «spiritului de dreptate» al justiției din care lipsește tocmai dreptatea. Și atunci de ce ne mai întrebăm cui se datorează această forță diavolească ce s-a dezlănțuit în societatea noastră ?". La rîndu-i, săptămînalul comunist britanic „Labour Weekly" consemna : „Violența nu este o noțiune care să fie determinată de un anumit tip de oameni, ci de un anumit tip de societate".

Asemenea luări de poziție răspicate pot fi întîlnite în lucrările și coloanele publicațiilor tuturor forțelor progresiste. Este și direcția din care, în viitor, vor surveni remediile, odată cu remedierea generală a societății. Relațiile de producție bazate pe asuprire și inechitate, ierarhizarea socială după puterea banului — întotdeauna dobîndit în defavoarea altuia — conțin încă în germene periculosul și distrugătorul virus al egoismului, individualismului și, prin exacerbare, al urii. Însuși istoricul ascensiunii și prosperității statelor capitaliste este marcat, pas cu pas, de folosirea conștientă a oprimării, forței, a deposedării și stăpînirii pe „legea" celui mai tare, de la scara individului la aceea a statelor și corporațiilor internaționale. Societatea capitalistă plătește un tribut scump, mult prea dureros, propriilor „principii".

Sergiu ANDON